

Bryssel 10.10.2012
COM(2012) 600 final

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia sekä vuosien 2012 ja 2013 tärkeimmät haasteet

{SWD(2012) 331 final}
{SWD(2012) 332 final}
{SWD(2012) 333 final}
{SWD(2012) 334 final}
{SWD(2012) 335 final}
{SWD(2012) 336 final}
{SWD(2012) 337 final}

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia sekä vuosien 2012 ja 2013 tärkeimmät haasteet

1. JOHDANTO

EU on harjoittanut laajentumispolitiikkaansa yli neljän vuosikymmenen ajan. Toisiaan seuranneiden laajentumisten myötä jäsenmäärä on noussut vähitellen alkuperäisestä kuudesta 27:ään. Kroatiasta on määrä tulla unionin 28. jäsen 1. heinäkuuta 2013. EU on alusta asti vastannut laajentumispolitiikkansa avulla maanosamme kansojen oikeutettuun pyrkimykseen olla osa yhteistä eurooppalaista hanketta. Kansoja ja kulttuureja on tuotu yhteen, ja EU:sta on tullut monimuotoinen ja dynaaminen. EU:n jäsenvaltioista yli kolme neljäsosaa on entisiä ”laajentumismaita”.

Samalla kun EU painii mittavien haasteiden ja maailmanlaajuisen epävarmuuden kanssa ja saa niistä uutta pontta taloudelliselle, poliittiselle ja finanssimarkkinoiden yhdentymiselle, sen laajentumispolitiikka edistää edelleen maanosamme rauhaa, turvallisuutta ja vaurautta. Jäsenyydelle on asetettu tiukat, mutta tasapuoliset ehdot, joiden kautta avautuva liittymismahdollisuus kannustaa poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin, muokkaa yhteiskuntia ja luo uusia mahdollisuuksia kansalaisille ja yrityksille. Laajentumispolitiikka myös tukee unionin poliittisia ja taloudellisia vahvuuksia. EU voi laajentumispolitiikkaansa harjoittamalla osoittaa johtajuutta ja sitä kautta hyötyä siitä, että Euroopasta tulee vahvempi ja yhtenäisempi. Samalla se voi osoittaa jatkuvan valmiutensa maailmanlaajuisena toimijana.

Viimeisin laajentuminen, jossa unioniin liittyi Keski- ja Itä-Euroopan maita, yhdisti Itä- ja Länsi-Euroopan vuosikymmeniä kestäneen keinokehoisen erilläänolon jälkeen. Sen ansioksi voidaan lukea myös kaupan syvemmästä yhdentymisestä seuraavat molemminpuoliset hyödyt, laajemmat sisämarkkinat, mittakaavaedut sekä investointien ja työllistymismahdollisuuksien lisääntyminen. EU:n vienti liittyviin maihin yli kolminkertaistui liittymisneuvottelujen alkamisesta varsinaiseen liittymisajankohtaan. Samaisella ajanjaksolla arviolta kolmasosa liittyvien maiden jo ennestäänkin voimakkaasta talouskasvusta oli laajentumisen vaikutusta.

Oikeusvaltion ja demokraattisen hallintotavan vahvistaminen on laajentumisprosessin keskiössä. Aiemmista laajentumisista saaduissa kokemuksissa korostuu se, miten tärkeää on panostaa niihin enemmän ja parantaa prosessin laatua entisestään. Näin tuetaan ja edistetään vakautta konfliktien vielä äskettäin repimällä alueella sekä autetaan luomaan Kaakkois-Eurooppaan toimintaympäristö, joka kasvattaa taloutta, houkuttelee investointeja, lisää alueellista yhteistyötä ja auttaa ratkomaan järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunnan kaltaisia yhteisiä haasteita. Laajentumisprosessissa käsitellään sekä EU:n että laajentumismaiden kansalaisten välittömiä oikeuteen, turvallisuuteen ja perusoikeuksiin liittyviä huolenaiheita. Komissio on ehdottanut Montenegron neuvottelukehyksen osalta uutta lähestymistapaa oikeuslaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskeviin asioihin. Neuvosto vahvisti lähestymistavan kesäkuussa, minkä myötä oikeusvaltioperiaate muodostaa liittymisprosessin ytimen ja luo perustan myös tuleville neuvotteluille.

Euroalueen ongelmat ovat hallinneet EU:n poliittista asialistaa kuluneena vuonna. Yhdessä globaalien finanssikriisin kanssa ne ovat korostaneet kansantalouksien keskinäistä riippuvuutta sekä EU:n sisällä että laajemmalti. Euroalueen ongelmat ovat korostaneet myös sitä, miten tärkeää on jatkaa talouden ja rahoitusjärjestelmän vakauttamista sekä uudistusten ja kasvun edistämistä, myös laajentumismaissa. Tästä seuraava taloudellisen, poliittisen ja

rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen tehostuminen EU:ssa on otettava huomioon myös laajentumisprosessissa. On yhteisen edun mukaista parantaa laajentumismaiden kykyä selviytyä kriisistä. Laajentumisprosessi on hyvä väline siihen tarkoitukseen. Vahvempi ja laajempi EU pystyy vastaamaan näihin haasteisiin paremmin. Esimerkiksi Turkin talouden dynaamisuus, Turkin geopoliittinen asema, maan panos energiavarmuuteen ja sen väestön nuoruus ovat liittymisen näkökulmasta valtteja sekä maalle itselleen että EU:lle.

Epävakaudesta aiheuttavien riskien torjuminen Länsi-Balkanilla on yhteinen etu, kun otetaan huomioon aluetta piinanneet sodat ja niihin liittyvä jakaantuneisuus. Laajentumisprosessi tukee uudistusta ajavia voimia alueella, mikä vahvistaa sodanjälkeistä demokratiaan siirtymistä entisestään. Se auttaa välttämään sen huomattavasti kovemman hinnan, joka epävakauden seurauksista jouduttaisiin maksamaan. Vakauden ja demokratian vahvistaminen Kaakkois-Euroopassa on samalla investointi syvään ja kestävään demokratiaan EU:n naapurustossa laajemmaltikin. Eurooppa-neuvostossa saavutettu uusi yksimielisyys laajentumisesta on edelleen EU:n laajentumispolitiikan perusta. Sen periaatteita ovat sitoumusten vahvistaminen, tasapuolinen ja tiukka ehdollisuus ja hyvä yleisöviestintä yhdistettynä EU:n kykyyn ottaa vastaan uusia jäseniä. Tällä hetkellä laajentumisprosessi kattaa Länsi-Balkanin, Turkin ja Islannin. EU on toistuvasti vakuuttanut, että sen Länsi-Balkanin politiikka on kattavaa, ja Eurooppa-neuvostot ovat kerta toisensa jälkeen vahvistaneet koko alueen tulevaisuuden olevan EU:ssa. Vakautus- ja assosiaatioprosessi muodostaa tarvittavien valmistelujen yhteisen kehyksen nyt ja jatkossa.

Laajentumisprosessin säilyttäminen uskottavana on sen menestyksen avaintekijä. Tämä tarkoittaa sen varmistamista, että laajentumismaat jatkavat kauaskantoisia uudistuksia täyttääkseen niille asetetut, ja varsinkin Kööpenhaminassa vahvistetut, jäsenyys ehdot. Se tarkoittaa myös sen varmistamista, että prosessilla on jäsenvaltioiden ja niiden kansalaisten tuki. On erittäin tärkeää edistää ymmärrystä ja valistunutta keskustelua laajentumispolitiikan vaikutuksista varsinkin nyt, kun EU:lla on suuria haasteita ratkottavanaan. Tässä yhteydessä johtoperiaatteena on laajentumismaiden omat ansiot. Tahti, jossa maat etenevät kohti jäsenyyttä, riippuu kunkin maan edistymisestä asetettujen ehtojen täyttämässä. Laajentuminen on siis asteittainen prosessi, joka perustuu uudistusten vakaaseen ja kestävään täytäntöönpanoon asianomaisissa maissa. Neuvotteluihin oikeusvaltioperiaatteen suhteen sovellettavan uuden lähestymistavan mukaan uudistusten täytäntöönpanossa on saavutettava konkreettisia tuloksia koko neuvotteluprosessin ajan. Uudistukset on juurrutettava niin, ettei paluuta entiseen ole.

Kroatian liittyminen piakkoin, liittymisneuvottelujen aloittaminen Montenegron kanssa kesäkuussa ja ehdokaseman myöntäminen Serbialle maaliskuussa osoittavat, että EU lunastaa lupauksensa, kunhan asetetut ehdot täyttyvät. Nämä myönteiset tapahtumat ovat myös voimakas signaali laajentumisen muutosvoimasta ja siitä, mikä kaikki on mahdollista alueella, jolla vielä reilut kymmenen vuotta sitten käytiin sotaa. Tapahtumat kannustavat ja rohkaisevat alueen muita maita tehostamaan omia valmistelujaan mahdollista EU-jäsenyyttä silmällä pitäen.

Laajentumismaissa on kuluneen vuoden aikana tapahtunut myönteistä kehitystä. Kroatian, Montenegron ja Serbian lisäksi tuloksia on syntynyt entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa, jossa korkean tason liittymisvuoropuhelu on johtanut siihen, että maan viranomaiset panostavat uudistuksiin aiempaa määrätietoisemmin. Hallituksen ja opposition käymä vuoropuhelu Albaniassa on auttanut poliittisen pattitilanteen purkamisessa niin, että vaali- ja parlamentti uudistukset on saatu hyväksytyiksi. Liittymisneuvottelut Islannin kanssa etenevät hyvin. Turkki on tukenut aktiivisesti uutta myönteistä asialistaa, josta ilmoitettiin viime vuonna ja jonka toteuttamisen komissio aloitti toukokuussa 2012.

Useimmissa maissa uudistuksia ei ole kuitenkaan vielä toteutettu. Ihmisoikeudet, hyvä hallintotapa, oikeusvaltioperiaate, mukaan lukien korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, hallinnolliset valmiudet, työttömyys, talouden uudistaminen ja sosiaalinen osallisuus ovat edelleen suuria haasteita. Usein tilanne edellyttää suurempaa vastuunottoa uudistuksista ja vahvempaa poliittista tahtoa asioiden eteenpäin viemiseksi. Sananvapauden ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden vahvistaminen on edelleen huomattava haaste. Aika ajoin kahdenväliset kysymykset vaikeuttavat edelleen liittymisprosessia.

Laajentumisprosessi on luonnostaan osallistava ja edellyttää sidosryhmien laaja-alaista osallistumista. Laaja poliittinen konsensus ja kansan tuki vaadituille uudistuksille laajentumismaissa edistää merkittävällä tavalla muutosta, joka on välttämätön EU:hun lähentymiseksi.

Tässä tiedonannossa arvioidaan EU:n laajentumisen tämänhetkistä tilaa. Yksityiskohtaisten maa-analyyseiden¹ pohjalta siinä luodaan katsaus siihen, mitä maat ovat saavuttaneet jäsenyysohjelmissaan ja mikä niiden tämänhetkinen tilanne on. Lisäksi esitetään arvio niiden tulevien vuosien näkymistä ja annetaan niihin liittyen suosituksia. Aiempien vuosien tapaan keskitytään muutamaa keskeistä haasteisiin, esimerkiksi tukeen, jota EU antaa laajentumismaille muun muassa liittymistä valmistelevalle tukivälineelle (IPA).

2. KESKEISET HAASTEET

2.1. Oikeusvaltioperiaatteen asettaminen laajentumispolitiikan keskiöön

Viimeaikaisista laajentumisista saadut kokemukset ja laajentumismaiden haasteet osoittavat, että oikeusvaltioperiaatteen paikka laajentumispolitiikan ytimessä on entistäkin perustellumpi. Viimevuotisessa strategia-asiakirjassa neuvotteluihin ehdotettiin uutta lähestymistapaa oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien sekä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden aloilla. Neuvosto on vahvistanut sen. Lähestymistapa on huomioitu kesäkuussa 2012 hyväksytyssä Montenegron neuvottelukehyksessä. Se kytkee oikeusvaltioperiaatteen tiukasti liittymisprosessin ytimeen ja luo perustan tuleville neuvotteluille.

Unioniin pyrkivien maiden on liittymisprosessin kaikissa vaiheissa osoitettava, että ne pystyvät tehostamaan unionin perusarvojen toteuttamista käytännössä. Niiden on perustettava demokraattisen hallintotavan ja oikeusvaltioperiaatteen edellyttämät instituutiot ja edistettävä niiden moitteetonta toimintaa prosessin alusta alkaen. Näillä instituutioilla tarkoitetaan parlamenttia, hallitusta ja oikeuslaitosta, tuomioistuimet, julkinen syyttäjä ja lainvalvontaviranomaiset mukaan lukien.

Useimmilla laajentumismailla on joitakin keskeisiä haasteita näillä aloilla.

Maiden on varmistettava, että niiden *oikeuslaitos* on riippumaton, puolueeton ja vastuuvollinen ja että se pystyy takaamaan oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuuden. Maiden on myös varmistettava, että niiden oikeusjärjestelmät toimivat tehokkaasti oikeudenkäyntejä tarpeettomasti pitkittämättä. Useimmissa maissa on laadittu strategia oikeuslaitoksen uudistamiseksi näiltä osin. Edistystä on tapahtunut oikeusneuvostojen riippumattomuuden lisäämisessä ja joissain tapauksissa tuomioistuinten henkilöstön uusien nimitysmenettelyjen osalta. Useita haasteita on kuitenkin jäljellä. Erityisesti on kehitettävä tuomareiden ja syyttäjien nimitysmenettelyjä, jotta saavutetaan oikea tasapaino oikeudellisen riippumattomuuden ja vastuuvollisuuden välillä, mukaan lukien kysymys oikeudellisesta koskemattomuudesta, ja voidaan purkaa käsittelyä odottavien tapausten kohtuutonta määrää. Tuomioistuinten päätösten täytäntöönpano on edelleen yksi haasteista. Lainsäädännöllisten ja

¹ Maakohtaisten kertomusten tiivistelmät ja päätelmät esitetään tämän tiedonannon liitteessä.

hallinnollisten uudistusten lisäksi oikeudellista kulttuuria on monissa tapauksissa aiheellista muuttaa niin, että panostetaan enemmän palvelujen tarjoamiseen kansalaisille.

Korruptio on edelleen yleistä useimmissa laajentumismaissa. Se heikentää oikeusvaltiota, liiketoimintaympäristöä ja kansallisia talousarvioita ja näkyy kansalaisten jokapäiväisessä elämässä esimerkiksi terveydenhuollon ja koulutuksen aloilla. Korruption läpitunkevuus mahdollistaa järjestäytyneiden rikollisryhmien soluttautumisen julkiselle ja yksityiselle sektorille. Maiden on huolehdittava, että niillä on vahva korruptiontorjuntakehys. Erityisesti on lisättävä julkisten elinten ja julkisen varainkäytön läpinäkyvyyttä. Lainvalvontaviranomaisten on toimittava ennakoivasti, koordinoitusti ja tuloksellisesti, jotta voidaan varmistaa korruptiotapausten, myös korkean profiilin tapausten, asianmukainen tutkinta, syytetoimet ja seuraamukset. Monissa laajentumismaissa tarvitaan lisätoimia puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen, eturistiriitujen hallinnan, julkisten hankintojen läpinäkyvyyden, tiedonsaannin sekä omaisuuden takavarikoinnin ja menetetyksi tuomitsemisen suhteen. Joissain tapauksissa syyttäjälaitoksen alaisuuteen on perustettu erityisvirastoja, jotka toimivat hyvin. Tarvittavien täytäntöönpanotulosten eteen on tehtävä hartiavoimin töitä. Korruptiontorjuntapolitiikan onnistumisen seurantaan tarvitaan luotettavia tilastoja.

Monissa laajentumismaissa *järjestäytyneen rikollisuuden torjunta* on yksi tärkeimmistä painopisteistä – ja huomattava ongelma. Monien rikollisuuden muotojen rajatylittävä luonne edellyttää vahvaa yhteistyötä alueen lainvalvonta- ja muiden oikeusviranomaisten välillä, EU:n jäsenvaltioiden kanssa ja kansainvälisesti. Lainvalvontaviranomaisille on annettava tehokkaat oikeus- ja tutkintakeinot, jotta ne voivat torjua järjestäytyneitä rikollisuutta asianmukaisesti ja määrätä seuraamuksia. Erityisesti on parannettava niiden valmiuksia tutkia talousrikoksia. Edistystä tapahtuu, mutta useimmissa maissa on tehtävä paljon enemmän ennakoivan tutkinnan ja oikeudellisten jatkotoimien varmistamiseksi sekä kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön tehostamiseksi. Komissio tukee edelleen alueellisten syyttäjien verkostoa, jota avustamaan jäsenvaltiot lähettävät asiantuntijoita. Operatiivista yhteistyötä asiaankuuluvien eurooppalaisten virastojen, varsinkin Europolin, kanssa olisi jatkettava.

Julkishallinnon uudistaminen on useimmissa laajentumismaissa edelleen yksi tärkeimmistä poliittisten jäsenyysehtojen painopisteistä. Se on olennainen osa demokraattista hallintotapaa ja oikeusvaltioperiaatetta. Tavoitteena on lisätä läpinäkyvyyttä, vastuuvellisuutta ja tuloksellisuutta sekä panostaa enemmän kansalaisten ja yritysten tarpeisiin. Tarkoituksenmukaiset hallinnolliset menettelyt, myös henkilöresurssien ja julkisen varainhoidon (veronkanto mukaan lukien) osalta, samoin kuin luotettavat ja riippumattomat tilastointijärjestelmät ovat avainasemassa valtion toiminnan ja EU:hun lähentymisen edellyttämien uudistusten täytäntöönpanon kannalta. Maiden on tehtävä enemmän julkishallintonsa kehittämiseksi kaikilla tasoilla kansallisten kokonaisstrategioiden pohjalta. Komissio aikoo laajentumismaiden haasteet huomioon ottaen vahvistaa arviointi- ja seurantavalmiuksiaan, kartoittaa suurimmat puutteet ja auttaa uudistusten suunnittelussa, priorisoinnissa ja täytäntöönpanossa.

Kansalaisyhteiskunnan, poliittiset, sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet sekä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet ovat keskeisiä kysymyksiä useimmissa laajentumismaissa. Nämä *perusoikeudet* on pääpiirteissään taattu laissa, mutta niiden toteutumisessa on usein ongelmia. Lainsäädännössä on joiltakin osin vielä aukkoja, esimerkkinä mainittakoon syrjinnän kieltävän lainsäädännön soveltamisala. Kansallisia ihmisoikeusinstituutioita, esimerkiksi oikeusasiamiestä, sekä viharikosten ja sukupuoleen perustuvan väkivallan kaltaisia asioita käsitteleviä lainvalvontaviranomaisia on useissa tapauksissa vahvistettava huomattavasti. Yhteiskunnassa vallitsevat asenteet haavoittuvassa asemassa olevia

väestöryhmiä, kuten etnisiä vähemmistöjä, vammaisia sekä homo- ja biseksuaaleja sekä transihmisiä, kohtaan on edelleen yleinen ongelma.

Laajentumismaiden mediakenttä on kaiken kaikkiaan moniarvoinen. Joissain maissa on tapahtunut edistystä kunnianloukkauksen rangaistavuuden poistamisessa. Osassa maita *sananvapauteen* liittyy kuitenkin edelleen vakavia ongelmia, joiden ilmenemismuotoja ovat poliittinen väliintulo, taloudellinen painostus, itsesensuuri sekä häirinnän tai pahimmassa tapauksessa väkivallan kohteeksi joutuneiden toimittajien riittämätön suojeleminen. Varsinkaan Turkissa säädöskehys ei vielä riittävässä määrin takaa sananvapautta, ja toimittajia koskevien oikeudenkäyntien ja tutkimusten suuri määrä ja tiedotusvälineiden sopimaton painostus aiheuttavat vakavaa huolta.

Sananvapauteen liittyvien haasteiden vuoksi komissio aikoo järjestää toukokuussa 2011 pidetyn 'Speak Up' -konferenssin jatkoilaisuuden vuoden 2013 alkupuoliskolla. Siihen halutaan tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan edustajia Länsi-Balkanilta ja Turkista. Tilaisuudessa on tarkoitus keskustella siitä, missä määrin hallitukset panostavat tärkeimpiin painopisteisiin, joilla pyritään täyttämään sananvapauden eurooppalaiset normit. Komissio tekee jatkossakin tiivistä yhteistyötä Euroopan parlamentin kanssa näissä asioissa, joilla on edelleen keskeinen sija liittymisprosessissa.

Vallitsevat haasteet ja uudistusten luonteen pitkäkestoisuus huomioon ottaen neuvottelulukuja, joista toinen koskee oikeuslaitosta ja perusoikeuksia ja toinen oikeutta, vapautta ja turvallisuutta, käsitellään neuvottelujen alkuvaiheessa, jotta maille jäisi mahdollisimman paljon aikaa tarvittavan lainsäädännön antamiseen, keskeisten instituutioiden perustamiseen ja vakuuttavien tulosten saavuttamiseen täytäntöönpanossa ennen kuin neuvottelut päätetään. Neuvotteluluvut avataan kansallisten viranomaisten hyväksymien toimintasuunnitelmien perusteella. Komissio antaa kansallista lainsäädäntöä analyttisesti tarkastelevissa kertomuksissaan runsaasti ohjeistusta, jolla se tukee ehdokasmaita näiden toimintasuunnitelmien laatimisessa. Uutuutena on välitavoitteiden asettaminen neuvotteluja aloitettaessa. Neuvosto vahvistaa päättämisedellytykset vasta, kun välitavoitteet on saavutettu.

Näin neuvottelut käydään jäsennellyssä kehityksessä, jossa huomioidaan aika, joka tarvitaan uudistusten asianmukaiseen täytäntöönpanoon ja vakuuttavien tulosten saavuttamiseen. Prosessia täydennetään suojatoimilla ja korjaavilla toimenpiteillä, joilla mahdollistetaan esimerkiksi tavoitteiden päivittäminen ja varmistetaan kokonaistasapaino eri neuvottelulukujen edistymisen suhteen. Uudella lähestymistavalla pyritään myös lisäämään neuvottelujen ja uudistusprosessin läpinäkyvyyttä ja osallistavuutta, ja jäsenhakkaita kannustetaan kehittämään uudistusten painopisteitä kuulemalla asianomaisia sidosryhmiä mahdollisimman suuren tuen varmistamiseksi uudistusten täytäntöönpanolle. Komissio keskittää seurantansa entistä enemmän näillä aloilla tapahtuvaan edistykseen. IPA-määrärahat kohdennetaan jatkossakin uudistusten täytäntöönpanon tukemiseen.

Laajentumismaiden on vahvistettava oikeusvaltiota ja julkishallintoa voidakseen lähentyä EU:ta ja lopulta vastata kaikista jäsenyysvelvoitteista. Uuden lähestymistavan mukaisesti oikeusvaltioperiaatetta korostetaan aiempaa enemmän jo ennen liittymisneuvottelujen aloittamista. Tärkeimpien oikeusvaltioperiaatetta koskevien neuvottelulukujen analyttinen tarkastelu aloitettiin jo ennen varsinaiset neuvottelut aloitettiin Montenegron kanssa. Myös muut ehdokasmaat eli entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Serbia kutsuttiin analyttisen tarkastelun esittelytilaisuuksiin. Albanian liittymisneuvottelujen aloitusehdoiksi asetetut tärkeimmät painopisteet keskittyvät voimakkaasti oikeusvaltioperiaatteeseen. Oikeusvaltioasiat ovat keskeisellä sijalla monissa komission viime vuonna lanseeraamissa maakohtaisissa aloitteissa, jotka esitellään tämän tiedonannon 3. kohdassa.

2.2. Alueellinen yhteistyö ja sovinnonteko Länsi-Balkanilla

Alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet ovat olennainen osa vakautus- ja assosiaatioprosessia, ja komissio seuraakin niitä tarkkaan liittymisprosessin kaikissa vaiheissa. Niiden osalta saavutettiin viime vuonna lisäedistystä. Kahden- ja monenvälinen yhteydenpito alueen johtajien ja poliitikkojen välillä on jatkunut. Sen puitteissa on käsitelty myös arkoja aiheita, kuten sotarikoksia, rajoja, pakolaisten paluuta, järjestäytyneitä rikollisuutta ja poliisiyhteistyötä. Yhteydenpidon foorumeja ovat olleet muun muassa energiayhteisö, Euroopan yhteinen ilmailualue, Keski-Euroopan vapaakauppa-alue (CEFTA) ja julkishallinnon alueellinen koulu. Alueelliseen yhteistyöneuvostoon nimitettiin uusi pääsihteeri. Komissio odottaa yhteistyöneuvoston kehittävän rooliaan alueellisen yhteistyön toimijana, joka edistää koko alueen ja sen EU-perspektiivin kannalta tärkeitä asioita ja jatkaa siten alueellisen yhteistyön viemistä osaksi maiden poliittista asialistaa. Alueellisen yhteistyön pitäisi olla alueen itsensä omistuksessa ja johdossa.

Etniset riidat Bosnia ja Hertsegovinassa ja asemaan liittyvät kiistakysymykset Kosovossa^{*} haittaavat edelleen instituutioiden toimintaa. Tämä hankaloittaa uudistusprosessia, mistä on joskus laajempiakin alueellisia seurauksia. EU-jäsenyyteen liittyvien uudistusten jatkaminen on maille paras tapa ratkoa näitä ongelmia. Entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa käynnissä oleva Ohridin puitesopimuksen täytäntöönpano on hyvä esimerkki siitä, miten vaikeat etniset kiistat on mahdollista ratkaista vuoropuhelun ja kompromissien avulla. Erimielisyydet Kosovon asemasta estävät edelleen suhteiden syventämisen EU:n kanssa. Pohjois-Kosovon tilanne on hyvin haasteellinen. Näissä asioissa edistyminen edellyttää, että kaikki asianomaiset tekevät yhteistyötä rakentavassa hengessä.

Belgradin ja Pristinän välisessä vuoropuhelussa saatiin uusia tuloksia alueellisesta yhteistyöstä ja edustuksesta sekä yhdennetystä rajaturvallisuudesta tehtyjen sopimusten myötä. Viimeksi mainittua sopimusta ei ole vielä pantu täytäntöön. Serbia on sittemmin selventänyt tulkintaansa alueellista yhteistyötä ja Kosovon alueellista edustusta koskevasta sopimuksesta, ja alustavan täytäntöönpanon perusteella se ei enää rajoita alueelliseen yhteistyöhön osallistumista. Liikkumisvapaudesta, kiinteistö- ja väestörekistereistä, tullileimoista ja tutkintodistusten vastavuoroisesta hyväksymisestä tehtyjen sopimusten täytäntöönpano on ollut epätasaista, ja sopimusten käytännön vaikutukset ovat toistaiseksi olleet vähäisiä. Prosessissa on saavutettava kiireesti lisäedistystä.

Sovintoa ajavilla tahoilla on nykyään suurempi kannatus väestön keskuudessa, mikä luo vahvemman pohjan sodan perinnön eli sotarikosten, pakolaisten ja etnisten jännitteiden käsittelyyn. Valtiosta riippumattomien järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan aloitteilla, esimerkiksi nuorten ihmisoikeusaloitteella, totuus- ja sovintokomissiolla ja Igman-aloitteella, on tärkeä rooli sovinnon edistämässä alueen kansalaisten keskuudessa, ja siksi niitä olisi tuettava. Tulevina vuosina on kuitenkin pysyttävä valppaana nationalististen suuntausten torjumiseksi. Varsinkin hallitusten ja poliittisten johtajien on tehtävä enemmän sellaisen ympäristön luomiseksi, joka edistää menneiden tapahtumien käsittelyä. Aiemmistä konflikteista juontuvat kysymykset samoin kuin avoimena olevat kahdenväliset kysymykset ovat edelleen keskeisiä haasteita Länsi-Balkanin vakaudelle, mistä syystä ne pitäisi ratkaista nopeasti. Samalla poistuisi iso este Länsi-Balkanin lähentymiseltä EU:hun.

Pysyvän sovinnon kannalta on olennaista, että entisessä Jugoslaviassa tehtyjen *sotarikosten* oikeudellinen käsittely saatetaan päätökseen. Yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa on jatkunut. Se

* Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

on jatkoa alueen maiden aiemmin toteuttamille määrätietoisille toimille, joilla on luotu hyvä pohja ICTY:n tehtävien loppuun saattamiselle, olkoonkin, että osa oikeudenkäynneistä saattaa jatkua aiemmin ilmoitetun takarajan eli joulukuun 2014 jälkeen. Samaan aikaan kun ICTY:n toimintaa ollaan lopettamassa, asianomaisilla hallituksilla on yhä runsaasti työsarkaa sotarikoksiin liittyvän rankaisemattomuuden torjumisessa omilla lainkäyttöalueillaan. Poliittinen tahto, resurssien tarkempi kohdentaminen, alueellisen yhteistyön lisääminen ja rikoksen johdosta tapahtuvaan omien kansalaisten luovuttamiseen liittyvien ongelmien ratkaiseminen ovat keinoja, joilla alueen maat voivat varmistaa, että tuhannet sodan uhrin saavat oikeutta. Kadonneiden henkilöiden kohtalo on vielä selvitettävä perin pohjin. Komissio tukee varauksetta EULEXin valvonnassa tehtävää, käynnissä olevaa tutkimusta rikoksista, muun muassa elinkaupasta, joiden väitetään tapahtuneen Kosovon konfliktin aikana ja sen jälkeen. Niitä käsitellään nk. Martyn raportissa, jonka Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on vahvistanut.

Pakolaisasioiden osalta Serbian, Kroatian, Bosnia ja Hertsegovinan ja Montenegron ministerit allekirjoittivat Belgradissa marraskuussa 2011 julistuksen, jossa toistetaan poliittinen sitoumus viedä Sarajevon prosessi päätökseen. Huhtikuussa 2012 järjestetyssä avunantajien kansainvälisessä konferenssissa esiteltiin alueellinen asunto-ohjelma. Ohjelma hyväksyttiin konferenssissa, ja EU ja kansainvälinen yhteisö lupasivat lisätä rahoitustuen määrää huomattavasti. Kansallisten viranomaisten on huolehdittava ohjelman täytäntöönpanosta. Sen tavoitteena on helpottaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien pakolaisten pysyvää paluuta kotiseudulleen tai heidän kotoutumistaan siellä, minne he ovat paenneet. Ohjelman täytäntöönpano mahdollistaisi maan sisäisten ja muiden pakolaisten viimeistenkin vastaanottokeskusten sulkemisen ja jäljellä olevien 74 000 pakolaisen poistamisen virallisesti rekistereistä. Komissio on tyytyväinen näihin toimiin ja kehottaa maita toimimaan määrätietoisesti jäljellä olevien pakolaiskysymysten ratkaisemiseksi.

Vähemmistökysymykset ovat edelleen yksi suurimmista haasteista Länsi-Balkanilla. Yleisesti ottaen mailla on järkevät ja yksityiskohtaiset säädöskehukset vähemmistöjen suojelemiseksi. Niiden täytäntöönpano on kuitenkin usein monimutkaista, varsinkin jos tilanne kytkeytyy viimeaikaisiin konflikteihin. Vähemmistöt hyväksyvää ilmapiiriä on tuettava koulutuksen, laajan julkisen keskustelun ja valistuksen avulla. Viharikoksiin ja syrjintään on puututtava ennakoivasti. Romanian asema on edelleen poikkeuksellisen huono koko alueella. Komissio jatkaa tukitoimenpiteiden toteuttamista tilanteen korjaamiseksi muun muassa romanien osallisuuden vuosikymmenen puitteissa. Maiden olisi pantava täytäntöön toimintaa koskevat päätelmät, jotka ne allekirjoittivat komission vuonna 2011 järjestämässä romaniseminaareissa.

Osapuolten on määrätietoisesti ja hyvän naapurisuuden hengessä pyrittävä ratkaisemaan avoimet *kahdenväliset kysymykset* laajentumisprosessin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa EU:n kokonaisedut huomioon ottaen. Kuluneena vuonna asiassa on tapahtunut vain vähän edistystä. Komissio kehottaa osapuolia tekemään kaikkensa jäljellä olevien riitojen ratkaisemiseksi sovittuja periaatteita ja keinoja noudattaen, mukaan lukien niiden vieminen tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen tai muuhun riitojenratkaisuelimeen. Kahdenväliset kysymykset eivät saisi jarruttaa liittymisprosessia. Komissio on valmis edistämään ratkaisujen löytymiseen tarvittavien poliittisten edellytysten luomista ja tukemaan ratkaisuihin liittyviä aloitteita. Slovenian ja Kroatian välisen rajariidan sovittelusta tehdyn sopimuksen täytäntöönpano aloitettiin vuonna 2012. Sopimus tasoittaa tietä tämän kahdenvälisen riidan ratkaisemiseksi ja on hyvä esimerkki siitä, miten asioita pitäisi jatkossa hoitaa. Komissio pitää tärkeänä Kroatian antamaa julistusta eurooppalaisten arvojen edistämisestä Kaakkois-Euroopassa ja varsinkin maan sitoutumista siihen, etteivät kahdenväliset kysymykset saisi hankaloittaa ehdokasmaiden liittymisprosessia. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian osalta komissio korostaa, että YK:n johdolla neuvoteltu ja

molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva ratkaisu maan nimikysymykseen on edelleen tärkeä tavoite. Ratkaisu on löydettävä ilman lisäviivytyksiä.

2.3. Taloudelliset ja sosiaaliset haasteet

Talouden elpymisen vauhdittaminen laajentumismaissa

Laajentumismaiden sosioekonominen tilanne vaihtelee suuresti. Niiden kaikkien makrotalous on pysynyt suhteellisen vakaana, mutta joissakin maissa julkisen talouden riskit ovat kasvaneet merkittävästi. Talouskriisin vaikutukset tuntuvat koko Länsi-Balkanilla. Huono kilpailukyky, alhainen tulotaso ja vähäiset investoinnit yhdessä korkean ja lisääntyvän työttömyyden kanssa ajavat alueen talouksia takaisin taantumaan.

Turkin talouskasvu selittyy pitkälti varovaisella makrotalouspolitiikalla ja ennen maailmanlaajuista kriisiä alulle pannuilla uudistuksilla. Kasvun tukemiseksi ja talouden edelleen vahvistamiseksi on kuitenkin tehtävä vielä paljon. Turkin talouden noste tarjoaa tilaisuuden toteuttaa uusia rakenneuudistuksia varsinkin koulutuksen, infrastruktuurin ja työmarkkinapolitiikan aloilla.

Islannin talous supistui pankkijärjestelmän romahdettua kaikkiaan 12 prosenttia. Vientiin ja vahvaan kotimaiseen kysyntään perustuva elpyminen alkoi vuonna 2011 ja on jatkunut tänä vuonna. Talous on saatu vakautettua toteuttamalla määrätietoista uudelleenjärjestelyjä ja vahvistamalla pankkisektoria, tervehtyttämällä julkista taloutta ja harjoittamalla varovaista politiikkayhdistelmää. Pääomanliikkeitä on tosin rajoitettu, ja rajoitusten kumoaminen on oma haasteensa.

Vuosina 2010 ja 2011 tapahtuneen hienoisen elpymisen jälkeen valtaosa Länsi-Balkanin talouksista supistui uudestaan vuonna 2012 Euroopan unionissa tapahtuneen kielteisen kehityksen seurauksena. Kroatia, Bosnia ja Hertsegovina ja Serbia ovat uudestaan taantumassa. Albania, Kosovo ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia näyttävät selviytyvän epäsuotuisissa olosuhteissa paremmin. Niiden kasvu on jatkunut, koska ne ovat onnistuneet säilyttämään kotimaisen kysynnän ja kaupan supistuminen vaikuttaa niihin vähemmän. Finanssisektori on pysynyt vakaana kaikissa maissa, tosin luottokannan laatu on heikentynyt entisestään.

Pitkittynyt lama on pahentanut valmiiksi vaikeita sosiaalioloja. Työttömyys on jatkanut kasvuaan ja on Länsi-Balkanin alueella nyt keskimäärin 21 prosenttia, mutta huomattavasti sitä korkeampi Bosnia ja Hertsegovinassa, Serbiassa, entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa ja Kosovossa. Työttömyys koskettaa ensisijaisesti nuoria. Vieläkin huolestuttavampaa on se, että ennen kriisiä saavutetut tulokset köyhyyden vähentämisessä ovat mitätöitymässä. Varsinkin vahvistuvasta keskiluokasta on tullut haavoittuva kotitalouksien taloudellisten puskureiden ja säästöjen huvetessa. Useiden mielipidekyselyjen mukaan tyytymättömyys taloudelliseen ja sosiaaliseen tilanteeseen on lisääntymässä, koska monilla ei ole enää varaa perushyödykkeisiin ja -palveluihin. Nämä suuntaukset yhdessä tänä vuonna heikentyneen kasvun tai jopa uuden taantumun kanssa viittaavat siihen, että heikentyvien sosiaaliolojen, kuten työttömyyden ja köyhyyden, lievittämiseksi tarvitaan huomattavasti ennakoivampaa politiikkaa. Tällaista voisi olla kannustaminen investointeihin, mikä puolestaan tukee työpaikkojen syntymistä, ja sosiaalialan investointien parempi kohdentaminen.

Kasvua ja työllisyyttä lisäävien ensisijaisten uudistusten ja toimenpiteiden tarve tiedostetaan. Poliittinen sitoutuminen uudistusten täytäntöönpanoon on kuitenkin usein liian heikkoa. Verojen kantaminen sekä talousarvion suunnittelu ja toteutus eivät ole vuosien mittaan kehittyneet riittävästi. Budjettimäärärahojen siirrot ovat edelleen huonosti kohdennettuja, eivätkä ne tue sosiaalisen tilanteen kohenemistä. Työmarkkinat ovat edelleen pääosin

uudistamatta ja ammattikoulutusjärjestelmät eivät auta korjaamaan työvoiman kysynnän ja tarjonnan epätasapainoa. Tästä johtuen työtä haetaan usein ulkomailta, mikä lyhyellä aikavälillä hyödyttää lähtömaiden talouksia rahalähetysten ja työttömyyden helpottumisen ansiosta, mutta pitkällä aikavälillä kasvupotentiaali kärsii työvoiman supistumisen ja aivoviennin takia. Mikrotalouden tasolla monet maat ovat toteuttaneet uudistuksia yritysten perustamisen helpottamiseksi tai laatineet ohjelmia ulkomaisten sijoittajien houkuttelemiseksi. Oikeusvaltion kehittymättömyys ja laaja harmaa talous haittaavat kuitenkin edelleen liiketoimintaedellytyksiä.

EU on sitoutunut jatkamaan maiden auttamista poliittisen neuvonannon ja rahoitusavun muodossa. Lisäksi se tekee tiivistä yhteistyötä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa edullisten lainojen ohjaamiseksi painopistealoille.

Komissio jatkaa laajentumismaiden assosioimista Eurooppa 2020 -strategiaan. Se aikoo selvittää, voitaisiinko vakautus- ja assosiaatiosopimuksen kokoukset valjastaa kilpailukyky- ja työllisyyskysymysten käsittelyyn. Sitä silmällä pitäen laajentumismaita kehoitetaan Eurooppa 2020 -lähestymistavan mukaisesti harkitsemaan työllisyyttä, innovointia, ilmastonmuutosta, energiaa, koulutusta, köyhyyden vähentämistä ja sosiaalista osallisuutta koskevien kansallisten tavoitteiden asettamista. Lisäksi komissio aikoo aloittaa laajentumismaiden kanssa vuoropuhelun työllisyydestä ja sosiaalisten uudistusten ohjelmasta. Vuoropuhelu aloitetaan asteittain vuodesta 2013, ja se perustuu työllisyys- ja sosiaalipolitiikan kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Komissio aikoo myös edistää EU:n ohjelmiin osallistumista, jotta laajentumismaat voivat tehdä jäsenvaltioiden kanssa yhteistyötä Eurooppa 2020 -strategian lippulaiva-aloitteissa.

Alueelliset ryhmät ja alueellinen yhteistyöneuvosto ovat edistyneet hyvin Eurooppa 2020 -prosessin sovittamisessa alueellisiin tarpeisiin ja realiteetteihin. Kaupasta ja investoinneista vastaavat ministerit ovat tänä vuonna sitoutuneet siihen, että alueelliseen kauppaan, yksityissektorin tutkimukseen, yrittäjyyteen ja työpaikkojen luomiseen kohdistuville politiikoille asetetaan säännöllisesti vertailuarvoja. Komissio tukee näitä yhteisiä uudistuspyrkimyksiä ja alueellista seuranta muun muassa IPA-varoin.

Aluetasolla tehtävän taloudellisen yhteistyön tehostaminen voi auttaa lievittämään kriisin vaikutuksia. Alueellisen kaupan osuus alueen kaikesta kaupasta on keskimäärin noin 17 prosenttia. CEFTA-maiden väliset kauppavirrat ovat kärsineet kriisistä vähemmän, ja ne ovat myös elpyneet viime aikoina nopeammin kuin EU:n kanssa käytävä kauppa. Kauppaa käydään kuitenkin pääasiassa elintarvikkeilla ja perushyödykkeillä, ja korkeamman jalostusarvon tuotteiden osuus kauppavirroista on pieni. CEFTA-maat ovat aloittaneet tiettyjen palvelujen vapauttamisprosessin, mistä voi olla kaikille osapuolille merkittävää hyötyä. Energia- ja kuljetusmarkkinoiden yhdentyminen tekee alueesta kilpailukykyisemmän ja luo edellytykset investoijien houkuttelemiseksi alueelle.

Länsi-Balkanin investointikehitys on perustettu, jotta kansalliset avunantajat ja kansainväliset rahoituslaitokset voidaan saattaa yhteen kehittämään maiden hankesuunnittelua. Investointikehityksen puitteissa komissio, kahdenväliset avunantajat ja kansainväliset rahoituslaitokset rahoittavat 8 miljardilla eurolla investointeja liikenteeseen, energiaan, ympäristöön, ilmastonmuutokseen, sosiaalialalle ja yksityissektorille pk-yritysten kehittämiseen. Kyseiset investoinnit ovat ensisijaisia kasvun ja työpaikkojen luomisen kannalta, ja investointikehityksen rooli niiden valmistelussa ja tukemisessa tulee kasvamaan.

EU:n talouden ohjausjärjestelmä ja laajentumismaat

Ottaen huomioon ne kauaskantoiset muutokset, joita EU:n talouden ohjausjärjestelmään ollaan tekemässä, on tärkeää jatkaa prosessista tiedottamista ja laajentumismaiden

assosioimista prosessiin myös siksi, että niiden talouksien yhdentymisen EU:n kanssa on jo pitkällä.

Euroopan komissiolla on käytössään välineitä, joiden avulla se voi pitää laajentumismaat ajan tasalla EU:n talouspolitiikan kehityksestä. Tällaisia välineitä ovat säännöllinen kahdenvälinen vuoropuhelu politiikasta ja taloudesta sekä liittymistä valmistelevan julkisen talouden seurantamenettelyn puitteissa käytävä monenvälinen taloudellinen vuoropuhelu komission, EU:n jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden kesken.

Komissio mukauttaa laajentumismaiden talouden seurannan asteittain EU:n talouden ohjausjärjestelmään. Tämän vuoksi maita pyydetään vahvistamaan keskipitkän aikavälin talousohjelmiaan niin, että niiden painopiste on Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti ulkoisen rahoitusaseman kestävyudessa ja merkittävimmässä kasvun rakenteellisissa esteissä. Myös finanssipolitiikan kansallisten puitteiden vahvistamiseen panostetaan enemmän; puitteiden on täytettävä laatuvaatimukset. Ehdokasmailta pyydetään vahvoja poliittisia sitoumuksia toimista, joita niiden odotetaan toteuttavan vuosittain järjestettävässä yhteisessä ECOFIN-kokouksessa sovittujen suositusten johdosta. Yhteisessä ECOFIN-kokouksessa ja sen valmisteluissa sekä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen eri foorumeilla keskitytään niissäkin talous- ja finanssipolitiikan seuraamiseen sekä tarvittaessa EU:n talouden ohjausjärjestelmää muokkaavista tapahtumista tiedottamiseen ehdokasmaille.

Myös tulevaisuuden analyttisen tarkastelun esittelytilaisuuksissa maille kerrotaan muutoksista talous- ja rahaliittoa koskevasta lainsäädännöstä johtuviin velvoitteisiin sekä uudesta finanssivalvonta-arkkitehtuurista. Komissio aikoo selvittää, voitaisiinko näihin tilaisuuksiin kutsua myös ne ehdokasmaat, joiden kanssa liittymisneuvotteluja ei ole vielä aloitettu. Komissio saattaa järjestää liittymisneuvottelujen kuluessa ylimääräisiä analyttisen tarkastelun esittelytilaisuuksia, jos EU:ssa on hyväksytyt keskeistä uutta säännöstöä.

3. LAAJENTUMISEN JA UUDISTUSTEN NOSTEEN YLLÄPITÄMINEN

Laajentumismailla on monia haasteita varsinkin oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan sekä talouden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden suhteen. Talouden taantuessa on myös vaarana, että populismi nostaa päätään ja keskeisiin uudistuksiin suhtaudutaan torjuvasti. Varsinkin Länsi-Balkanilla on äärimmäisen tärkeää, että maat jatkavat uudistusten toteuttamista määrätietoisesti, irrottautuvat menneisyyden painolastista ja panostavat tulevaisuuteensa Euroopassa. Uudistusten onnistunut täytäntöönpano on myös EU:n etu. Laajentuminen on yhteinen hanke – laajentumisen ja uudistusten nosteen säilyttäminen ovat saman kolikon kaksi puolta.

Komissio etsii yhä useammin innovatiivisia lähestymistapoja liittymisprosessissa ja siinä, miten laajentumismaiden haasteisiin voitaisiin vastata. Jäsenyydelle asetetut ehdot ja edellytykset eivät ole muuttuneet. Monilla aloilla tarvitaan kuitenkin maakohtaisia ja muutenkin räätälöityjä tapoja toimia vaikeissa tilanteissa, esimerkiksi silloin kun liittymisprosessi polkee paikoillaan. Tämä pätee oikeusvaltion ja julkishallinnon uudistamisen lisäksi demokratian vahvistamiseen, hyvään hallintoon sekä talous- ja sosiaalikeskeytyksiin. Tällaisilla aloitteilla uudistuksille saadaan uutta pontta – ne eivät korvaa liittymisneuvotteluja mutta toimivat väylänä niihin.

EU:n ja Turkin suhteissa otettiin toukokuussa 2012 käyttöön myönteinen asialista, joka perustuu vuoden 2011 laajentumisstrategiaan ja neuvoston joulukuussa 2011 antamiin päätelmiin. Asialistalla halutaan tukea liittymisneuvotteluprosessia neuvottelukehystä ja asiaa koskevia neuvoston päätelmiä noudattaen. Asialista kattaa monenlaisia yhteisen edun mukaisia aihepiirejä, kuten poliittiset uudistukset, ulkopoliittisen vuoropuhelun, EU:n

säännöstöön mukautumisen, viisumi-, liikkuvuus- ja maahanmuuttoasiat, kaupan, energian, terrorismin torjunnan ja Turkin osallistumisen EU:n ohjelmiin.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa aloitettiin korkean tason vuoropuhelu liittymisestä Skopjessa maaliskuussa 2012. Vuoropuhelussa EU:n yhdentyminen nostetaan kotimaisen asialistan kärkeen ja sille annetaan uutta pontta varmistamalla korkealla tasolla käytävä jäsenneily keskustelu tärkeimmistä uudistushaasteista ja mahdollisuuksista. Avainkysymyksiä ovat sananvapaus, oikeusvaltioperiaate ja etnisten ryhmien väliset suhteet, vaaliuudistus, julkishallinnon uudistus, markkinatalouden vahvistaminen ja hyvät naapurisuhteet. Hallitus on edistynyt sen etenemissuunnitelmaan sisältyvien kunnianhimoisten uudistustavoitteiden saavuttamisessa määrittelemällä toimenpiteet ja aikataulun niiden täytäntöönpanemiseksi.

Albaniassa komissio on tehnyt tiivistä yhteistyötä hallituksen ja opposition kanssa auttaakseen maata raivaamaan poliittiset esteet vielä tarvittavien vaali- ja parlamentti-uudistusten tieltä ja luomaan edellytykset uusille edistysaskelille, joiden tarkoituksena on varsinkin tukea maan EU-ohjelmaa. Tämä johti toimintasuunnitelman tarkistamiseen läpinäkyvällä ja osallistavalla tavalla. Suunnitelma kattaa kaikki komission lausunnossaan esittämät tärkeimmät painopisteet. Nyt kun maan EU-ohjelma on hallituksen toiminnassa etusijalla, konkreettisia tuloksia on alettu saavuttaa muun muassa parlamentti- ja vaaliuudistuksen sekä oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien suhteen.

Bosnia ja Hertsegovinan kanssa aloitettiin korkean tason vuoropuhelu liittymisprosessista Brysselissä kesäkuussa 2012. Vuoropuhelun tavoitteena on auttaa maata etenemään liittymisprosessissa selittämällä sille, mitkä ovat liittymisneuvotteluja koskevat vaatimukset ja menettelyt ja mitä maalta prosessissa edellytetään. Sen tarkoituksena on ylläpitää maan EU-ohjelman poliittista nostetta käynnissä olevasta poliittisesta kriisistä huolimatta. Kesäkuussa järjestetyssä kokouksessa hyväksyttiin yhteiset päätelmät ja EU:n yhdentymisen etenemissuunnitelma, jonka avulla pyritään täyttämään edellytykset toisaalta vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulolle ja toisaalta EU-jäsenyyshakemukselle. Tämä edellytti kaikkien EU-asioissa toimivaltaisten viranomaistason välistä koordinoitumismekanismeja, jotta maa voi esiintyä EU-yhteyksissä yhdellä äänellä. Komissio on pahoillaan siitä, että tähänastiset tulokset eivät vastaa odotuksia. Bosnia ja Hertsegovinan kanssa vuonna 2011 aloitettu jäsenneily vuoropuhelu oikeusasioista on edistänyt vuodet 2009–2013 kattavan oikeusalan uudistusstrategian täytäntöönpanoa.

Euroopan komissio ja Kosovo aloittivat toukokuussa 2012 jäsenneilyn vuoropuhelun oikeusvaltioperiaatteesta. Vuoropuhelun tarkoituksena on auttaa Kosovoa vastaamaan oikeusvaltion haasteisiin, jotka ovat yksi suurimmista huolenaiheista koko Länsi-Balkanin alueella. Tässä vaiheessa komissio keskittyy oikeuslaitokseen sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjuntaan.

Komissio jatkaa näiden ja muiden aloitteiden toteuttamista tavoitteenaan pitää yllä liittymisprosessin nostetta ja muutosvoimaa ja varmistaa laajentumispolitiikan reaktiivisuus.

4. EDISTYMINEN LAAJENTUMISMAISSA JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSIKSI 2012 JA 2013

4.1. *Länsi-Balkan*

Kroatia

Komissio antaa samanaikaisesti tämän laajentumisstrategian kanssa tiedonannon Kroatian EU-jäsenyyshakemusten tilaa koskevan kattavan seurantakertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Komissio seuraa Kroatian liittymisneuvottelujen kuluessa antamia sitoumuksia

liittymispäivään asti ja antaa tiedonannon lopullisesta seurantakertomuksesta, joka on määrä julkaista keväällä 2013.

Montenegro

Eurooppa-neuvosto vahvisti 29. kesäkuuta 2012 neuvoston tekemän, komission kertomukseen perustuvan päätöksen aloittaa liittymisneuvottelut Montenegron kanssa. Neuvottelut avattiin samana päivänä ensimmäisessä hallitusten välisessä konferenssissa. Liittymisneuvottelut käydään neuvoston hyväksymän neuvottelukehityksen mukaisesti. Siihen sisältyy uusi lähestymistapa oikeuslaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskeviin lukuihin. Tällä tavoin neuvottelujen aikana keskitytään erityisesti oikeusvaltioperiaatteeseen.

Liittymisneuvottelut aloitettiin, koska Montenegro on jatkanut edistymistä keskeisissä uudistuksissa. Montenegro täyttää poliittiset jäsenyysehdot riittävässä määrin. Lainsäädäntöä, institutionaalista kehystä ja politiikkoja on parannettu, jotta voidaan vahvistaa parlamentin toimintaa, oikeuslaitosta, korruption torjuntaa, ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua. Käynnissä olevissa perustuslakiuudistuksessa ja julkishallinnon uudistuksessa on edelleen edistytty. Montenegro on jatkanut vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteiden sujuvaa täytäntöönpanoa. Sen rooli alueella oli edelleen rakentava, ja se jatkoi kansainvälisten sitoumustensa noudattamista.

Montenegron on panostettava enemmän oikeusvaltion kehittämiseen. Sen on pantava uudistukset täytäntöön peruuttamattomasti ja saatava tuloksia erityisesti korruptiota ja järjestäytyntä rikollisuutta koskevissa tapauksissa, myös ns. korkean tason tapauksissa. Montenegron on saatava perustuslain muutosprossi päätökseen oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi. Oikeuslaitoksen vastuuvollisuus aiheuttaa yhä huolta. Montenegrolle tulee olemaan haasteellista löytää riittävästi hallinnollisia valmiuksia EU:n säännösten täytäntöönpanemiseksi kaikilla aloilla maan hallinnon pienuuden vuoksi.

Uutta lähestymistapaa ja Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2011 antamaa kehotusta noudattaen komissio on jo aloittanut oikeuslaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskevien lukujen arvioinnin keväällä 2012. Muiden lukujen arviointi alkoi syyskuussa 2012, ja se on tarkoitus saada päätökseen kesällä 2013.

Komissio jatkaa Montenegron tukemista sen pannessa täytäntöön EU:hun liittyviä uudistuksia.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sai ehdokasmaan aseman vuonna 2005. Komissio arvioi vuonna 2009, että maa täytti poliittiset arviointiperusteet riittävän hyvin ja ehdotti neuvottelujen aloittamista. Komissio toisti tämän suosituksen vuosina 2010 ja 2011 sekä nyt vuonna 2012. Komissio uskoo vahvasti, että siirtyminen maan liittymisprosessin seuraavaan vaiheeseen on tarpeen uudistusten vauhdin ja kestävyiden vakiinnuttamiseksi erityisesti oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen osalta sekä etnisten ryhmien välisten suhteiden vahvistamiseksi. Koko alue hyötyisi tästä.

Maa on jatkanut vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten sitoumustensa täyttämistä. Komissio pysyy ehdotuksessaan, jonka mukaan olisi siirryttävä assosiaation toiseen vaiheeseen, ja kehottaa neuvostoa toimimaan asiassa viipymättä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen asianomaisten määräysten mukaisesti.

Maa täyttää poliittiset arviointiperusteet yhä riittävässä määrin. Hallitus on asettanut EU-asiat toiminnassaan ensisijaiseen asemaan. Komission kanssa käytävän, liittymistä koskevan korkean tason vuoropuhelun aloittaminen on vauhdittanut uudistuksia ja edistänyt osaltaan

merkittävää kehitystä useilla tärkeillä politiikan aloilla. Hallitus on tehnyt parlamentille ehdotuksia vaaleja koskevien oikeudellisten puitteiden parantamisesta sekä sananvapauden osalta kunnianloukkausten rangaistavuuden poistamisesta. Hallituksen ensimmäinen katsaus Ohridin puitesopimuksen täytäntöönpanoon on hyödyllinen väline eri yhteisöjen välisen vuoropuhelun parantamisessa.

Uudistuksia on pidettävä yllä kaikilla poliittisten arviointiperusteet alueilla erityisesti täytäntöönpanosyistä. Varsinkin oikeusvaltioperiaatetta, myös sananvapautta, on vahvistettava. Hallituksen ja journalistiliiton välisen nk. pyöreän pöydän keskusteluprosessin olisi jatkuttava hyödyllisenä mediaan liittyvien suurimpien haasteiden ratkaisuforumina. Yhteisöjen väliset jännitteet vuoden 2012 alkupuolen väkivaltaisuuksien seurauksena aiheuttivat huolta. Hallitus reagoi haasteeseen kypsästi. Sen on jatkettava samaan malliin etnisten ryhmien välisen suhteiden lujittamiseksi ja sovinnon hakemiseksi ja otettava huomioon tässä myös vuoden 2001 konfliktin uhrien asemaa koskeva keskustelu.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on ollut Yhdistyneissä kansakunnissa jäsenenä kohta 20 vuotta, mutta nimikiista Kreikan kanssa on edelleen ratkaisematta. Vuoropuhelua on käyty YK:n johdolla 1990-luvulta lähtien, ja sitä on täydennetty vuodesta 2009 kahdenvälisillä kontakteilla esimerkiksi pääministeritasolla. Tuloksia ei kuitenkaan vielä ole saatu aikaan. Kansainvälinen tuomioistuin katsoi joulukuussa, että Kreikka on rikkonut maan kanssa tekemänsä väliaikaista sopimusta vastustamalla sen liittymistä Natoon Bukarestin huippukokouksessa vuonna 2008. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä saavuttamaan YK:n johdolla molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva neuvotteluratkaisu nimiongelmaan. Ratkaisun on löydyttävä viipymättä. Hyviä naapuruussuhteita vaarantavia toimia ja lausuntoja olisi vältettävä.

Serbia

Maaliskuussa 2012 kokoontunut Eurooppa-neuvosto myönsi Serbialle ehdokasmaan aseman.

Toimielinten vakaus ja toimintakyky varmistettiin ennen presidentin-, parlamentti- ja kunnallisvaaleja ja Vojvodinassa pidettyjä vaaleja sekä niiden jälkeen. Lainsäädäntötoiminta hidastui vaalien takia, mutta uudistusten täytäntöönpano edistyi jonkin verran useimmilla aloilla. Serbia jatkoi täysipainoista yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen kanssa. Serbia panee hyvin täytäntöön vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevassa väliaikaisessa sopimuksessa määrättyjä velvoitteita. Pristinan kanssa käytävässä vuoropuhelussa on saavutettu tuloksia, mutta sopimusten täytäntöönpano on ollut epätasaista. Serbia on vastikään allekirjoittanut yhdenmisiä rajaturvallisuutta koskevan teknisen pöytäkirjan ja selkiyttänyt tulkintaansa alueellista yhteistyötä ja Kosovon edustusta koskevasta sopimuksesta, joka ei alustavan täytäntöönpanon perusteella enää estä kaikille avointa alueellista yhteistyötä. Serbian uusi johto on korostanut, että se on sitoutunut panemaan täytäntöön kaikki sopimukset, jotka on jo tehty Pristinan kanssa käytävän vuoropuhelun perusteella, ja aloittamaan laajempien poliittisten kysymysten käsittelyn. Tämän sitoumuksen noudattaminen on keskeisessä asemassa Serbian pyrkiessä siirtymään EU:hun yhdentymisen seuraavaan vaiheeseen.

Serbia on edistynyt hyvin kohti poliittisten jäsenyysehtojen ja vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämistä. Serbian on kuitenkin kiinnitettävä erityisesti huomiota oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen etenkin oikeuslaitoksen piirissä, koska viimeaikaiset takaiskut osoittavat, että uudistuksiin on sitouduttava tiukemmin ja varmistettava oikeuslaitoksen riippumattomuus, puolueettomuus ja tehokkuus. Lisäksi on otettava huomioon perustuslakituomioistuimen viimeaikaiset tuomiot ja tarve palauttaa kansalaisten luottamus, joka on vähentynyt tuomarien ja syyttäjien uudelleennimittämisen prosessin puutteiden vuoksi. Viimeaikaisen tapahtumien vuoksi on

kiinnitettävä erityisesti huomiota heikossa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksiin ja keskuspankin kaltaisten tärkeiden toimielinten riippumattomuuteen. Serbian on myös jatkettava rakentavaa osallistumistaan alueelliseen yhteistyöhön ja kahdenvälisen suhteiden vahvistamista naapurivaltioiden kanssa. Uudistusvauhtia on jälleen nopeutettava, ja suhteita Kosovoon on parannettava näkyvällä ja kestäväällä tavalla.

Komission on tarkoitus suosittaa, että Serbian kanssa aloitetaan neuvottelut Euroopan unioniin liittymisestä. Komissio antaa 5. joulukuuta 2011 kokoontuneen neuvoston päätelmien mukaisesti kertomuksen heti kun se on arvioinut, että Serbia on edennyt riittävästi jäsenyysehtojen ja vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämässä. Erityisesti on saavutettava Kosovoa koskeva tärkein painopiste, kuten neuvoston päätelmissä todetaan. Serbian ja Kosovon suhteiden näkyvä ja kestävä paraneminen on välttämätöntä, jotta maat voivat jatkaa EU-uudistusten toteuttamista. Samalla on varmistettava, että kumpikaan maa ei pysty estämään toisen uudistustoimia.

Albania

Valtaapitävä enemmistö ja oppositio pääsivät marraskuussa 2011 poliittiseen sopimukseen, mikä laukaisi vuoden 2009 parlamenttivaaleista alkunsa saaneen ja pitkään jatkuneen pattitilanteen. Ne ryhtyivät käsittelemään vaaliuudistusta ja parlamentin uudistamista sekä luomaan muille yhteisille uudistuksille suotuisaa poliittista ilmapiiriä. Poliittinen vuoropuhelu ja yhteistyö ovat näin parantuneet huomattavasti, mikä puolestaan on tehnyt mahdolliseksi edetä keskeisimmässä uudistuksissa. Presidentinvaalit järjestettiin perustuslain mukaisesti, mutta niihin liittyvä poliittinen prosessi ei ollut niin osallistava kuin odotettiin. Vaikka vaalien jälkeen uudistustahti hidastui väliaikaisesti, poliittisen sopimuksen täytäntöönpano jatkuu.

Albania on edistynyt hyvin EU:n jäsenyyden poliittisten arviointiperusteiden täyttämässä sekä useiden uudistusten tekemisessä vastauksena komission vuoden 2010 lausunnossa mainittuihin 12 tärkeimpään painopisteeseen. Kaiken kaikkiaan Albania jatkoi sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa ja on toiminut rakentavasti alueella. Albania on täyttänyt neljä tärkeintä painopistettä, jotka ovat parlamentin asianmukainen toiminta, vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien hyväksyminen, oikeusasiamiehen nimittäminen ja tärkeimpien instituutioiden nimityksiin liittyvät kuulemis- ja äänestysmenettelyt sekä vaalilainsäädännön muuttaminen.

Albania on hyvää vauhtia täyttämässä kahta tärkeintä painopistettä, jotka ovat julkishallinnon uudistaminen ja vangittujen henkilöiden kohtelun parantaminen. Se, että hallitus on koordinoinut EU-yhdentymisprosessia hyvin ja yhteistyö opposition kanssa on ollut tehokasta, on mahdollistanut sen, että tärkeimmissä painopisteissä, jotka liittyvät oikeuslaitoksen uudistamiseen ja korruption torjuntaan, edistyttiin kohtuullisesti, esimerkiksi virkamiesten ja tuomareiden koskemattomuusjärjestelmän uudistamisessa ja hallintotuomioistuimia koskevan lain antamisessa. Edistystä tapahtui myös jäljellä olevissa tärkeimmissä painopisteissä, jotka koskevat järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, omistusoikeuksien uudistamista ja syrjinnän vastaisia politiikkoja, varsinkin naisten oikeuksia. On huomattava erityisesti, että rikoksella saatujen varojen takavarikointi on lisääntynyt, omistusoikeuksien uudistamista koskeva kattava strategia on hyväksytty ja rikoslakia on muutettu tiukentamalla perheväkivaltaa koskevia rangaistuksia.

Albanian on hyödynnettävä saavutettua edistystä ja toteutettava konkreettisia toimia nopeuttaakseen korruption torjuntaa sekä oikeuslaitoksen uudistamista sen riippumattomuuden, tehokkuuden ja vastuuvollisuuden varmistamiseksi. Julkishallinnon ja oikeuslaitoksen uudistukset on saatava päätökseen ja parlamentin työjärjestys tarkistettava. On kiinnitettävä enemmän huomiota ihmisoikeuksien alalla annettujen, myös romaniyhteisön elinoloja koskevien sitoumusten täytäntöönpanoon. Uudistuksia koskevan poliittisen

vuoropuhelun jatkuminen on yhä tarpeen maan demokraattisten instituutioiden vahvistamiseksi edelleen ja niiden sujuvan toiminnan varmistamiseksi. Kesällä 2013 järjestettävät parlamenttivaalit testaavat uutta vaalilainsäädäntöä ja sitä, että sitoutuminen uudistukseen yli puoluerajojen jatkuu. On tärkeää jatkaa uudistuksia. On erityisesti keskityttävä oikeusvaltioperiaatetta lujittavan lainsäädännön ja politiikan täytäntöönpanoon.

Bosnia ja Hertsegovina

Täytäntöönpano- ja lainsäädäntöviranomaisten perustaminen saatiin päätökseen valtiotason hallituksen hyväksynnällä lokakuussa 2010 pidettyjä vaaleja seuranneen 16 kuukauden poliittisen umpikujan jälkeen. Uuden ministerineuvoston muodostaminen ja kahden keskeisen EU-uudistukseen liittyvän lain antaminen siirsivät aluksi painopisteen kohti EU:hun yhdentymistä. Uudistusten jatkaminen ei kuitenkaan onnistunut. Syntymässä ollut poliittinen yksimielisyys menetettiin ja EU-uudistussuunnitelman toteuttaminen pysähtyi. Valtion, federaation ja kantonien viranomaisten tehtävien uudelleenjärjestely on alkanut, mutta se ei ole edennyt poliittisten kiistojen ja lainsäädännöllisten haasteiden vuoksi. Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt poliittisten jäsenyysehtojen täyttämässä vain vähän. Toimivampien, paremmin koordinoitujen ja kestävämpien toimielinrakenteiden luomisessa on edistytty vain vähän. Oikeuslaitoksen toiminnan tehostaminen edellyttää merkittäviä toimia EU:n ja Bosnia ja Hertsegovinan välillä oikeusasioista käydyssä jäsenneuvoston vuoropuhelun aikana nimettyjen painopisteiden mukaisesti. Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjuntaa ja julkishallinnon uudistamista koskevia toimia on myös tehostettava.

Poliittisilla päättäjillä ei ole yhteistä näkemystä maan yleisestä suunnasta ja tulevaisuudesta eikä toimielinrakenteesta, jotka olisivat laadullinen edistysaskel Bosnia ja Hertsegovinan lähentymisessä EU:hun.

Ensisijaisesti tarvitaan hallinnon eri tasojen välinen tehokas koordinoitimekanismi EU-lainsäädännön saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä, täytäntöönpanoon ja soveltamisen valvontaan. Näin Bosnia ja Hertsegovina pystyy puhumaan yhdellä äänellä EU-asioista ja käyttämään liittymistä valmistelevaa tukea tehokkaasti. Tätä varten Brysselissä käynnistettiin 27. kesäkuuta 2012 liittymisprosessia koskeva korkean tason vuoropuhelu.

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulon edellyttämien ehtojen täyttämistä ja uskottavaa jäsenyyslakemusta koskevasta EU:hun yhdentymisen sisäisestä toimintasuunnitelmasta päästiin sopimukseen, kuten asiaa koskevissa neuvoston päätelmissä edellytetään. Sitä vastoin perustuslain muuttamisesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen etnisestä syrjinnästä maan toimielinten edustajien valinnassa antaman tuomion (Sejdic–Finci-Asia) mukaisesti ei päästy poliittiseen yhteisymmärrykseen määräajassa eli 31. elokuuta 2012 mennessä. Kolme poliittista puoluetta toimitti elokuussa parlamentaarille yleiskokoukselle erilliset koordinoimattomat ehdotukset perustuslain muuttamisesta. Perustuslain yhdenmukaistaminen ihmisoikeustuomioistuimen Sejdic–Finci-tuomion kanssa on viivästynyt pahasti, mikä on vakava ongelma. Jotta Bosnia ja Hertsegovina pystyy täyttämään vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevasta väliaikaisesta sopimuksesta johtuvat velvoitteet, ihmisoikeustuomioistuimen tuomion edellyttämien toimien uskottava toteuttaminen on aloitettava. Lisäksi on pantava täytäntöön valtioneuvoston liittyvät velvoitteet.

Bosnia ja Hertsegovinan hallintoon osallistuu edelleen kansainvälisiä toimijoita, joilla on täytäntöönpanovaltuuksia. Rauhan täytäntöönpanoneuvoston johtoryhmä vahvisti toukokuussa korkean edustajan päätöksen, jolla valvonta keskeytetään ja Brčkon toimisto suljetaan 31. elokuuta 2012, koska Brčkon asemaa koskevan lopullisen ratkaisun toteuttamisessa on edistytty huomattavasti. Brčkon toimisto suljettiin suunnitelman mukaisesti 31. elokuuta 2012. EU on avannut toimistot Brčkossa ja Mostarissa sekä lisännyt Banja Lukassa jo olevan toimiston resursseja.

Sen jälkeen kun EU:n erityisedustajan ja korkean edustajan toimiston tehtävät eriytettiin, EU on näkyvämmän läsnäolonsa myötä ottanut johtavan aseman useilla aloilla avustaessaan maan viranomaisia EU-uudistussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisessa. EU lisää jatkossa tähän liittyvää tukeaan maan toimielimille.

Huomattavia lisätoimia tarvitaan jäljellä olevien tavoitteiden saavuttamiseksi ja jotta helpotetaan muuttumista maasta, jonka hallinto- ja turvallisuusjärjestelmä on kansainvälinen, maaksi, jonka instituutiot ovat kotimaisia ja vastaavat täysin poliittisesta ja lainsäädännöllisestä prosessista sen mukaisesti, mitä EU:n jäsenyyttä tavoittelevalta maalta edellytetään. Kaikkien näiden kysymysten osalta on tarpeen luoda maahan vakaa poliittinen ilmapiiri ja sijoittaa EU-uudistussuunnitelma poliittisen prosessin ytimeen. Poliittinen tahto kompromissiin perustuvan sopimuksen saavuttamiseksi on keskeisessä asemassa Bosnia ja Hertsegovinan ja sen kansalaisten tavoittellessa EU-jäsenyyttä.

Kosovo

Komissio antaa samanaikaisesti tämän tiedonannon kanssa tiedonannon Kosovon kanssa tehtävää vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevasta toteutettavuustutkimuksesta.

4.2. Turkki

Turkki on EU:n kannalta keskeisen tärkeä maa dynaamisen taloutensa, strategisen sijaintinsa sekä EU:n ulkopolitiikan ja energiavarmuuden kannalta tärkeän alueellisen roolinsa vuoksi. Turkki on jo suurelta osin mukana EU:ssa tulliliiton kautta, ja siitä on tullut arvokas osa Euroopan kilpailukykyä. EU puolestaan on edelleen Turkin taloudellisen ja poliittisen nykyaikaistamisen tärkein ankkuri. Molemmat osapuolet hyötyisivät näiden yhteyksien kehittämisestä.

EU:n ja Turkin suhteen potentiaali voidaan hyödyntää täysimääräisesti ainoastaan aktiivisen ja uskottavan liittymisprosessin puitteissa. Se on Turkille edelleen paras tapa edistää EU:hun liittyviä uudistuksia, kehittää ulko- ja turvallisuuspolitiikasta käytävää vuoropuhelua, vahvistaa talouden kilpailukykyä ja lisätä yhteistyötä energia-, oikeus- ja sisäasioissa. Tässä prosessissa on noudatettava EU:n sitoumuksia ja vahvistettuja ehtoja.

Komissio otti toukokuussa 2012 Turkki-suhteissaan käyttöön nk. myönteisen asialistan elvyttääkseen liittymisprosessia hiljaisen jakson jälkeen ja puhaltaakseen uutta henkeä EU:n ja Turkin suhteisiin. Myönteinen asialista ei ole liittymisneuvottelujen vaihtoehto vaan tuki. Se keskittyy molempia osapuolia kiinnostaviin aiheisiin: lainsäädännön yhdenmukaistamiseen, energia-alan yhteistyön lisäämiseen, viisumi-, liikkuvuus- ja maahanmuuttoasioihin, tulliliittoon, ulkopolitiikkaan, poliittisiin uudistuksiin, terrorismin torjuntaan ja ihmisten välisten yhteyksien edistämistä koskevien ohjelmien käytön lisäämiseen. Asialistan yhteydessä perustettiin kahdeksan työryhmää tukemaan yhdenmukaistamista unionin säännösten kanssa, ja näistä kuusi on jo kokoontunut ensimmäisen kerran. Turkin aktiivinen tuki myönteiselle asialistalle ja sen Eurooppaperspektiivi ovat edelleen keskeisellä sijalla. On sekä EU:n että Turkin intressin mukaista, että liittymisneuvottelut pääsevät taas vauhtiin – myös sen varmistamiseksi, että EU pysyy Turkin uudistusten kiintopisteenä.

Lisäksi neuvosto pyysi komissiota laatimaan EU:n ja Turkin välille laajemmat vuoropuhelu- ja yhteistyöpuitteet kaikkien oikeus- ja sisäasioiden politiikan alaan kuuluvien kysymysten käsittelyä varten. Neuvosto pyysi komissiota myös ottamaan ensimmäisiä askeleita kohti viisumivapautta asteittain ja pitkällä aikavälillä samaan aikaan kun EU allekirjoitti sen ja Turkin välisen takaisinottosopimuksen, joka parafoitiin kesäkuussa. Nyt on ensiarvoisen tärkeää, että Turkki allekirjoittaa sopimuksen, jotta viisumivapautta koskevan etenemissuunnitelman täytäntöönpano voidaan aloittaa.

Komissio ja Turkki päättivät myös lisätä yhteistyötään useissa tärkeissä energiakysymyksissä, koska Turkki saattaa kehittyä energiansiirron solmukohdaksi ja sillä on useita yhteisiä haasteita EU:n kanssa.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen vuoropuhelu EU:n kanssa lisääntyi merkittävästi. Tapahtumat Turkin ja EU:n yhteisillä naapurialueilla vahvistivat, että Turkilla on tärkeä rooli EU:n ulkopoliitikassa ja energiavarmuudessa, joihin se antaa arvokkaan panoksen. Turkki jatkoi myönteistä rooliaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän uudistusliikkeiden tukijana. Syyriaa koskeva yhteistyö on intensiivistä. Poliittiseen vuoropuheluun kuuluvissa, myös ministeritasolla pidetyissä kokouksissa käsiteltiin EU:n ja Turkin yhteiseen etuun liittyviä ulkopoliittikan kysymyksiä, esimerkiksi Pohjois-Afrikkaa, Lähi-itää, Länsi-Balkania, Afganistania/Pakistania sekä Etelä-Kaukasiala.

Turkin talous jatkaa vahvaa kasvua, mutta makrotaloudellisen vakauden suurimmat uhkatekijät ovat edelleen mittava ulkoinen epätasapaino ja merkittävät inflaatiopaineet. Haasteita ovat myös pimeän työn yleisyys, segmentoituneet työmarkkinat ja ammattiyhdistyslainsäädännön uudistamisen loppuun saattaminen. Komissio tarkastelee parhaillaan, miten voitaisiin käsitellä Turkin ongelmallisina pitämiä tulliliittokysymyksiä, esimerkiksi EU:n kolmansien maiden kanssa tekemiä vapaakauppasopimuksia. Se korostaa, että tulliliittoa olisi nykyaikaistettava ja Turkin ja EU:n välistä kauppaa häiritsevät tekijät ratkaistava. Komissio on pyytänyt Maailmanpankkia esittämään arvion tulliliiton toiminnasta. Perimmäisenä tavoitteena on nykyaikaistaa sitä.

Komissio jatkaa työtään myönteisen asialistan toteuttamiseksi, jotta liittymisprosessiin saataisiin uutta pontta ja suhteesta saataisiin rakentavampi.

Turkissa ei ole edistytty merkittävästi poliittisten jäsenyysehtojen täyttämässä, mikä on yhä suurempi huolenaihe. Perusoikeustilanne aiheuttaa edelleen vakavaa huolta huolimatta useisiin alan säännöksiin liittyvistä viimeaikaisista parannuksista Oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen sekä oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin rikotaan jatkuvasti samoin kuin sananvapautta ja kokoontumis- ja yhdistymisvapautta soveltamalla terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä suhteettomalla tavalla. Turkin on tärkeä puuttua kaikkiin oikeuslaitoksen riippumattomuutta, puolueettomuutta ja tehokkuutta koskeviin kysymyksiin. Vakavia kysymyksiä ovat edelleen myös joukkoviestinten vapauden rajoittaminen käytännössä ja jatkuvasti lisääntyvät oikeudenkäynnit kirjailijoita ja toimittajia vastaan. Niiden seurauksena myös itesensuuri lisääntyy. Komissio on iloinen Turkin hallituksen sitoumuksesta esittää pikaisesti neljäs tuomioistuinjärjestelmän uudistamista koskeva paketti. Se kehottaa Turkkiä puuttumaan kaikkiin avainkysymyksiin, jotka vaikuttavat sananvapauden toteutumiseen käytännössä.

Lisäksi kurdikysymys on Turkin demokratian tärkeimpiä haasteita, johon on löydettävä poliittinen ratkaisu kiireellisesti. Turkin on toteutettava vielä merkittäviä lisäponnisteluja saavuttaakseen demokratian ja ihmisoikeuksien tiukimmat vaatimukset. Tärkeän mahdollisuuden tähän tarjoaa meneillään oleva uuden perustuslain valmistelu.

EU:n terroristiorganisaatioiden luettelossa olevan Kurdistanin työväenpuolueen PKK:n terrori-iskut ovat voimistuneet merkittävästi varsinkin viime kuukausien aikana. EU on tuominnut iskut voimakkaasti ja toistuvasti. EU ja Turkki käyvät aktiivista vuoropuhelua terrorismin torjunnasta, joka on tärkeä osa myönteistä asialistaa.

Turkki on jäädyttänyt suhteensa neuvoston *puheenjohtajana* vuoden 2012 jälkipuoliskolla toimivaan Kyprokseen ja kieltäytynyt osallistumasta sen johdolla järjestettyihin kokouksiin. Komissio toistaa olevansa vakavasti huolissaan Turkin esittämistä lausunnoista ja uhkailuista

ja kehottaa tätä kunnioittamaan neuvoston puheenjohtajavaltion roolia, joka on perussopimuksessa määrätty perustavanlaatuinen osa EU-instituutiota.

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin johdolla pidetyt neuvottelut kattavan ratkaisun löytämiseksi Kypros-kysymykseen päätyivät umpikujaan keväällä 2012. Ratkaisun löytyminen olisi kaikkien osapuolten etujen mukaista, koska se lisäisi vakautta kaakkoisella Välimeren alueella, tarjoaisi jäsenvaltioille ja Turkille uusia taloudellisia mahdollisuuksia ja antaisi voimakkaan piristysruiskeen Turkin EU-jäsenyysneuvotteluille. Tämän vuoksi Turkia kehoitetaan suhtautumaan myönteisesti kaikkiin osapuoliin, jotta prosessin menestyksenkäs loppuun saattaminen helpottuisi.

EU on myös korostanut, että kaikilla sen jäsenvaltioilla on suvereniteettioikeudet, joita ovat oikeus tehdä kahdenvälisiä sopimuksia sekä tutkia ja hyödyntää luonnonvaroja EU:n säännösten ja kansainvälisen oikeuden, kuten YK:n merioikeusyleissopimuksen, mukaisesti. Kuten neuvosto ja komissio ovat aikaisempina vuosina toistuvasti esittäneet kantanaan, komissio toistaa jälleen, että Turkin on kiireesti täytettävä velvollisuutensa ja pantava lisäpöytäkirja täysimääräisesti täytäntöön ja edistyttävä kahdenvälisen suhteidensa normalisoimisessa Kyproksen tasavallan kanssa. Se kehottaa myös välttämään kaikkia sellaisia uhkia, kiistanaiheita tai toimia, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti hyviin naapuruussuhteisiin ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun. EU jatkaa edelleen näissä asioissa tapahtuvan edistymisen seuraamista ja tarkastelua asiaa koskevien neuvoston päätösten mukaisesti.

Turkin on tehostettava toimiaan kahdenvälisen kiistojen, myös rajariitojen, ratkaisemiseksi naapureidensa kanssa. Kreikka ja Kypros ovat tehneet huomattavan määrän virallisia valituksia siitä, että Turkki loukkaa niiden aluevesiä ja ilmatilaa.

4.3. Islanti

Islannin liittymisestä EU:hun olisi edelleen molemminpuolista hyötyä. EU:lla on yhä enemmän Islannin kanssa yhteisiä etuja, esimerkiksi uusiutuvan energian alalla ja ilmastonmuutoskysymyksissä sekä EU:n arktisen alueen politiikan strateginen merkitys huomioon ottaen. Islannin vahva demokratia rikastuttaa EU:ta.

Liittymisneuvottelut etenevät Islannin kanssa hyvin, ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännösten kanssa on kaiken kaikkiaan hyvällä tasolla, sillä Islanti on Euroopan talousalueen (ETA) jäsen ja on vuodesta 2001 osallistunut täysimääräisesti Schengenin säännösten soveltamiseen. Yli puolet neuvotteluluvuista on nyt avattu, ja kymmenen niistä on suljettu toistaiseksi. EU:hun liittymisestä käydään Islannissa edelleen vilkasta julkista keskustelua. Komissio antaa edelleen tukea tähän liittyviin tiedotustoimiin ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Komissio on vakuuttunut siitä, että EU pystyy esittämään neuvotteluihin paketin, jossa Islannin erityispiirteet ja odotukset otetaan liittymisneuvotteluille sovitussa puitteissa huomioon samalla kun unionin periaatteet ja säännöstö turvataan kaikilta osin. Tämä antaa myös islantilaisille aikanaan mahdollisuuden tehdä päätöksen tietoisina kaikista siihen liittyvistä näkökohdista.

Islanti täyttää edelleen poliittiset jäsenyys ehdot. Islanti on hyvin toimiva demokratia, jossa on vahvat instituutiot ja jossa edustuksellisella demokratialla on syvälle juurtuneet perinteet. Maan tuomioistuinlaitos on korkeatasoinen, ja Islanti vahvistaa jatkuvasti jo korkeatasoista perusoikeuksien suojelua.

Pitkän ja syvän taantuman jälkeen talous on elpynyt. Kasvu on ollut hyvää vuosina 2011 ja 2012, ja makrotalouden olosuhteet ovat parantuneet.

Kaiken kaikkiaan ETA-sopimukseen liittyvien velvoitteiden täytäntöönpano on Islannissa edelleen pitkälti tyydyttävää. Joitakin puutteita voidaan havaita finanssipalvelujen,

elintarviketurvallisuuden ja pääomien vapaan liikkuvuuden osa-alueilla. Vuoden 2008 finanssikriisin jälkimainingeissa asetetut tilapäiset pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitukset ovat edelleen voimassa. EFTAn valvontaviranomainen on aloittanut EFTAn tuomioistuimessa Icesave-asiassa menettelyn Islantia vastaan.

5. LAAJENTUMISMAIDEN TUKEMINEN JA AVUSTAMINEN

5.1. Rahoitustuki

Komissio tukee laajentumismaita niiden liittymisvalmisteluissa antamalla taloudellista ja teknistä apua liittymistä valmistelevalta tukivälineestä (IPA). Ajanjaksolla 2007–2013 IPA:n määrärahat olivat 11,6 miljardia euroa. Tärkeimpiä saavutuksia ovat olleet valmiuksien paraneminen ja uudistusten lisääntyminen edunsaajamaissa oikeusvaltioperiaatteen, oikeus- ja sisäasioiden, julkishallinnon uudistamisen, perusoikeuksien sekä kansalaisyhteiskunnan kehittämisen ja sen kanssa käytävän vuoropuhelun osalta. Nämä saavutukset ovat vaikuttaneet osaltaan siihen, että liittymisneuvottelut Kroatian kanssa saatiin onnistuneeseen päätökseen ja liittymisneuvottelut Montenegron kanssa voitiin aloittaa kesäkuussa 2012. Tukea annetaan talouden, yhteiskunnan ja maaseudun kehittämiseen tehtäviin investointeihin sekä alueelliseen yhteistyöhön Länsi-Balkanilla. Esimerkkejä tuetuista hankkeista ovat Montenegron poliisin kouluttaminen järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjuntaan, avustusohjelma naisten työllistämiseksi Turkissa ja Euroopan liikennekäytävään X kuuluvien rautateiden kunnostaminen Kroatiassa yhteyden muodostamiseksi Serbian rautatieverkkoon.

Komissio on ehdottanut, että uudelle IPA II -välineelle osoitetaan seuraavasta monivuotisesta rahoituskehiksestä (2014–2020) 14,1 miljardin euron määrärahat, jotka vastaavat nykyisen rahoituskehiksen määrärahoja kiinteinä hintoina.

Komissio antoi joulukuussa 2011 ehdotuksensa uudeksi IPA II -asetukseksi osana seuraavan monivuotisen rahoituskehiksen välinekokonaisuutta. IPA II:n tärkeimpiä uutuuksia ovat muun muassa liittymistä valmistelevan rahoitustuen strategisempi kohdentaminen luomalla vahvempi kytkös laajentumisstrategiassa vahvistettuihin painopisteisiin ja suunnittelun monivuotisuus. IPA-tuen strategisen suunnittelun tarkentuminen tulee näkymään yhteisessä strategiakehyksessä ja maakohtaisissa (tai monta maata käsittävissä) strategia-asiakirjoissa, jotka kattavat ajallisesti koko seuraavan rahoituskehiksen sekä aiempaa johdonmukaisemmin rajoitetun määrän politiikanaloja, joilla korvataan nykyiset tuen osa-alueet. Tätä tarkoitusta varten otetaan käyttöön tulosindikaattori, ja maakohtaisissa ja monta maata käsittävissä strategia-asiakirjoissa vahvistetaan selkeät tukeen liittyvät *tavoitteet* ja niille realistiset indikaattorit. Tulosindikaattori mahdollistaa maiden palkitsemisen hyvästä suorituksesta ja tekee varojen uudelleenkohdentamisesta joustavampaa myös siinä tapauksessa, että tulokset ovat epätydyttäviä. IPA II -välineestä on tarjolla sekä ehdokasmaille että mahdollisille ehdokasmaille samantyyppistä tukea, joka määräytyy pääasiallisesti niiden tarpeiden ja valmiuksien sekä sen perusteella, millaisin tuloksin ne ovat käyttäneet liittymistä valmistelevaa tukea.

Toimintaohjelmatasolla lisätään edunsaajamaiden kanssa sovittujen *alakohtaisten strategioiden yhteisrahoitusta* sen sijaan, että rahoitettaisiin yksittäisiä hankkeita. Tämä koskee muitakin EU:n ulkoisia välineitä. Näin kasvatetaan sitä tukiosuutta, joka rahoitetaan alakohtaisen tuen määrärahoista (mukaan lukien alakohtainen budjettituki valituilla politiikanaloilla). Järjestelmällisempää *monivuotista ohjelmointia* sovelletaan myös siirtymävaiheen tukeen ja instituutioiden kehittämistukeen (esim. julkishallinnon ja oikeusjärjestelmien uudistaminen). Tämä tukee niihin liittyvien alakohtaisten strategioiden tehokasta täytäntöönpanoa. Tavoitteena on käyttää EU-varoja suurisuuntaisten uudistusten käynnistämiseen niin, että rahoille saadaan jäsenyyteen valmistautuvissa maissa parempaa vastinetta kuin mihin päästäisiin yksittäisillä hankkeilla.

IPA:n kaksi päätavoitetta ovat liittymisprosessin tukeminen ja edunsaajien sosioekonomisen kehityksen tukeminen.

Demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltion vahvistaminen, julkivhallinnon uudistaminen ja hyvä hallinto ovat tulevaisuudessakin liittymistä valmistelevalle tuen keskiössä kaikissa edunsaajamaissa. Muita painopisteitä ovat korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, kansalaisyhteiskunnan kehittäminen sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien edistäminen ja suojeleminen. Neuvottelukuihin 23 ja 24 sovellettavan uuden lähestymistavan mukaisesti IPA II -tuella pyritään kattamaan edunsaajamaiden tarpeet näillä aloilla jo varhaisessa vaiheessa. Taustalla vaikuttavat toisaalta se, että kyseisten alojen uudistusten toteuttamiseen tarvitaan pidempi aika, ja toisaalta tarve saada täytäntöönpanotuloksia jo ennen liittymistä.

Tukea annetaan myös taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä alueelliseen yhteistyöhön, joka voi olla muodoltaan valtioiden rajat ylittävää, valtioiden välistä tai alueiden välistä. Taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen tarkoitettua tuen kohteita ovat esimerkiksi aineellisen pääoman kehittäminen, yhteyksien parantaminen EU:hun ja alueelliset verkostot, työllisyyden edistäminen ja inhimillisen pääoman kehittäminen sekä sosiaalinen ja taloudellinen osallistaminen.

Rahoitustuen saaminen edellyttää, että laajentumismaat laativat kokonaisvaltaisia ja kestäviä politiikkoja ja strategioita painopistesektoreilla, joita ovat muun muassa oikeus- ja sisäasiat, julkivhallinto, yksityissektorin kehittäminen, liikenne, energia, ympäristö ja ilmastonmuutos, sosiaalinen kehitys sekä maatalous ja maaseudun kehittäminen. Prosessilla pyritään varmistamaan vahva paikallistason vastuunotto ja laajaa konsensus näistä strategioista, mikä lisää IPA-tukea saavien maiden suunnittelu-, täytäntöönpano- ja seurantavalmiuksia. Lisäksi prosessilla pyritään viemään strategiat osaksi maiden laajempia EU-jäsenyyssuunnitelmia.

5.2. Ennen liittymistä tapahtuvan tiiviimmän yhdentymisen hyödyt

Nykyisellään laajentumismaiden kansalaisille on tarjolla merkittäviä hyötyjä jo ennen liittymistä. EU:n ohjelmiin osallistuminen, kansalaisyhteiskunta- ja muut aloitteet, viisumivapaa matkustus ja vakautus- ja assosiaatiosopimukseen perustuva kauppa ovat keinoja, joilla EU tuodaan lähemmäs kansalaisia.

Useimmat ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat voivat osallistua EU:n ohjelmiin, ja komissio teki vuonna 2012 ehdotuksen tämän mahdollisuuden ulottamisesta myös Kosovoon. Osallistuminen tutustuttaa maat EU:n politiikkoihin ja työskentelymenetelmiin ja mahdollistaa asteittaisen yhdentymisen EU:n verkostoihin. Esimerkiksi yhä useammat opiskelijat hyödyntävät mahdollisuuden osallistua Erasmus- tai Erasmus Mundus -ohjelmiin, ja alueen tiedemiehet ja tutkijat tekevät EU-maiden kollegojensa kanssa yhteistyötä tutkimuksen seitsemännessä puiteohjelmassa.

Viisumivapaa matkustus EU:hun on yksi näkyvimmistä tiiviimmän yhdentymisen hyödyistä laajentumismaiden kansalaisille. Islanti on jo osa Schengen-aluetta. Länsi-Balkanin maista Kroatian kansalaiset ovat jo jonkin aikaa voineet matkustaa EU:hun viisumitta. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Montenegron ja Serbian kansalaisille sallittiin viisumivapaa matkustus Schengen-alueelle joulukuussa 2009, ja vuotta myöhemmin sama oikeus myönnettiin Albanian sekä Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisille.

Nämä viimeaikaiset päätökset perustuvat siihen, että asianomaiset maat täyttävät tietyt, komission johdolla käytävän viisumivuoropuhelun puitteissa asetetut vaatimukset. Vuoropuhelut ovat toimineet tehokkaana kannustimena uudistuksille, joilla pyritään täyttämään EU:n normit oikeus- ja sisäasioiden, oikeusvaltion lujittamisen sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden, korruption ja laittoman maahanmuuton torjunnan osalta. Koska on olemassa viitteitä viisumivapauteen ja turvapaikkajärjestelmään

liittyvistä väärinkäytöksistä, komissio perusti tammikuussa 2011 seurantamekanismin, jonka johdosta valvontaa on viisumivelvoitteesta luopumisen jälkeen kiristetty kentällä. Perusteettomien turvapaikkahakemusten määrä on joissakin EU:n jäsenvaltioissa edelleen korkea, joten kunkin alueen maan on jatkettava kohdennettujen toimenpiteiden toteuttamista. Lisäksi on hyväksytty uusia ehdotuksia, jotka mahdollistavat kolmannen maan kanssa sovitun viisumivapauden väliaikaisen keskeyttämisen tilanteessa, jossa maahanpyrkijöitä on äkillisesti joukoittain.

Komissio käynnisti tammikuussa 2012 Kosovon kanssa viisumipakosta luopumiseen tähtäävän vuoropuhelun.

EU ja Turkki ovat tehostaneet yhteistyötään viisumi- ja maahanmuuttoasioissa. EU:n ja Turkin välinen takaisinottosopimus on parafoitu. On äärimmäisen tärkeää, että sopimus allekirjoitetaan nopeasti ja pannaan tehokkaasti täytäntöön muun muassa siksi, että asteittaiseksi ja pitkän aikavälin tavoitteeksi asetetun viisumivapauden suhteen voitaisiin ottaa uusia edistysaskelia.

EU antaa edelleen mittavaa tukea laajentumismaissa toimiville kansalaisjärjestöille pääasiassa kansalaisyhteiskuntavälineestä. Näin kansalaisjärjestöjä autetaan kehittämään valmiuksiaan ja ammattimaisuuttaan ja verkostoitumaan kaikilla tasoilla (EU-, maa- ja aluetasolla), jotta ne voisivat käydä tuloksellista vuoropuhelua julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa ja seurata kehitystä esimerkiksi oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen ja perusoikeuksien kunnioittamisen osalta.

Kansalaisyhteiskuntatoiminta on olennainen osa kehittyntä demokratiaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Virkeä kansalaisyhteiskunta edistää poliittista vastuunottoa, jäsenyyteen liittyvien uudistusten ymmärtämistä, osallistavuutta ja kannatusta sekä tukee sovittelua konfliktin jakamissa yhteiskunnissa. Montenegro on ryhtynyt toimiin kansalaisjärjestöjen ottamiseksi mukaan liittymisneuvottelujen valmisteluihin. Useimmissa laajentumismaissa kansalaisyhteiskunta on kehittynyt edelleen. Joissain tapauksissa suhtautumista kansalaisjärjestöihin on kehitettävä, minkä lisäksi on luotava edellytykset niiden toiminnalle ja poliittisen vuoropuhelun tehostamiselle. Järjestöjen rahoitukseen liittyy edelleen ongelmia, myös valtion myöntämän tuen ja rahoituksen kestävyys osalta. Samalla kun näiden ongelmien käsittelyä tuetaan IPA:n alaisella kansalaisyhteiskuntavälineellä, varainhoitoasetukseen suunnitteilla olevien muutosten ansiosta komissio voi tehdä yhteistyötä alueen suurempien kansalaisjärjestöjen kanssa pienempien avustusten myöntämiseksi edelleen ruohonjuuritason järjestöille. Tämä edistää demokraattista valvontaa ja kansalaisia välittömämmin koskettavien asioiden käsittelyä.

5.3. Tiedotus ja viestintä

Laajentumispolitiikan ja varsinkin uusien jäsenvaltioiden liittymisen onnistuminen ja kestävyys edellyttävät, että niillä on suuren yleisön ymmärrys ja tuki. Tämä on haasteellista juuri nyt, kun vallitseva finanssi- ja valtionvelkakriisi on johtanut siihen, että julkisten elinten rooli asetetaan yhä useammin kyseenalaiseksi, myös Euroopan unionissa. Komissio katsoo, että laajentumisprosessin läpinäkyvyyttä, johdonmukaisuutta ja uskottavuutta on lisättävä niin jäsenvaltioiden kuin laajentumismaidenkin kansalaisten ja tärkeimpien sidosryhmien näkökulmasta, jotta sillä voitaisiin vastata näihin haasteisiin. Kuten muillakin politiikan aloilla, yleisö odottaa konkreettista näyttöä EU:n laajentumisen ja sen muutosvoiman vaikutuksesta asianomaisissa maissa ja niiden koko EU:lle tuottamasta lisäarvosta.

Kaikkien EU:n toimielinten on siksi jaettava aiempaa enemmän tietoa laajentumisprosessista, siinä mukana olevista maista ja sen vaikutuksista EU:lle. Näin ne edistävät julkisuudessa käytävää valistunutta keskustelua laajentumisesta. Vailla totuus pohjaa olevat myytit ja pelot

laajentumisprosessista on romutettava ja toisaalta vastattava kansalaisten oikeutettuihin huoliin.

Jäsenvaltioilla ja laajentumismailla on päävastuu kansalaisille suunnatuista tiedotus- ja viestintätoimista. Viestien, joilla niiden hallitukset ruokkivat kansallista keskustelua, on täydennettävä EU:n toimielinten viestintää. Jäsenvaltioiden on tiedotettava kansalaisilleen laajentumista koskevista päätöksistä, joita ne kollektiivisesti tekevät EU-elimissä. Laajentumismaiden poliittisten johtajien on kerrottava, miten niiden tekemät liittymisprosessiin liittyvät päätökset ovat hyödyllisiä myös valtion toiminnan tehostamisen kannalta. Näin laajentumiselle voidaan saada uudestaan kannatusta maissa, joissa hallituksen linjan ja kansalaisten näkemysten välillä vallitseva kuilu on syventynyt. Myös uudistusten suosio voi lisääntyä. Ne tarvitsevat laajan julkisen kannatuksen, jotta laajentumismaat pystyisivät täyttämään EU-jäsenyyden tiukat mutta tasapuoliset ehdot.

6. PÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Edellä esitetyn analyysin perusteella komissio esittää seuraavat **päätelmät** ja **suositukset**:

I

1. EU on alusta asti vastannut laajentumispolitiikkansa avulla maanosamme kansojen oikeutettuun pyrkimykseen olla **osa yhteistä eurooppalaista hanketta**. Kuuden perustajasehen EU:n on määrä vastaanottaa Kroatia 28. jäsenekseen 1. heinäkuuta 2013.
2. Samalla kun EU painii mittavien haasteiden ja maailmanlaajuisen epävarmuuden kanssa ja saa niistä uutta pontta talouden, finanssimarkkinoiden ja politiikan yhdentymiselle, sen laajentumispolitiikka edistää edelleen maanosamme **rauhaa, turvallisuutta ja vaurautta**. Kroatian lähestyvä liittyminen, liittymisneuvottelujen aloittaminen Montenegron kanssa ja ehdokasaseman myöntäminen Serbialle ovat voimakkaita signaaleja laajentumisen **muutosvoimasta** ja siitä, mikä kaikki on mahdollista alueella, jolla vielä reilut kymmenen vuotta sitten käytiin sotaa. EU:n laajentuminen Kaakkois-Eurooppaan auttaa välttämään sen huomattavasti kovemman hinnan, joka epävakauden seurauksista jouduttaisiin maksamaan. Kyseessä on investointi kestävään demokratiaan ja osoitus EU:n jatkuvasta valmiudesta maailmanlaajuisena toimijana.
3. Euroalueen haasteet ovat yhdessä globaalien finanssikriisin kanssa korostaneet kansantalouksien keskinäistä riippuvuutta sekä EU:n sisällä että laajemmalti. Haasteiden myötä on tullut entistä tärkeämmäksi **tukea talouden ja rahoitusjärjestelmän vakautta** ja edistää uudistuksia ja kasvua, myös laajentumismaissa. Laajentumisprosessi on siihen tehokas väline.
4. Jäsenyydelle on asetettu tiukat, mutta tasapuoliset **ehdot**, joiden lähtökohtana on omien ansioiden periaate. Liittymismahdollisuus kannustaa poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin, jotka muokkaavat yhteiskuntia, vakiinnuttavat oikeusvaltioperiaatteen ja luovat uusia mahdollisuuksia kansalaisille ja yrityksille. Taloudellisessa taantumassa liittymismahdollisuus vähentää välttämättömien uudistusten vastustamista.
5. Laajentumisprosessin **uskottavuus** on sen onnistumisen avaintekijä. Laajentumisen ja uudistusten nosteen säilyttäminen ovat saman kolikon kaksi puolta. Eurooppa-neuvostossa saavutettu uusi yksimielisyys laajentumisesta on edelleen EU:n laajentumispolitiikan perusta. Laajentuminen on lähtökohtaisesti asteittainen prosessi, joka perustuu uudistusten vakaaseen ja kestävään täytäntöönpanoon asianomaisissa maissa. Laajentumispolitiikkaa on mukautettu aiemmista liittymisistä

saatujen kokemusten perusteella. Näin on haluttu varmistaa, että uusien jäsenvaltioiden yhdentyminen on kivutonta ja että siirtymämaiden tarpeet otetaan paremmin huomioon varsinkin oikeusvaltioperiaatteen osalta.

6. **Oikeusvaltion ja demokraattisen hallintotavan vahvistaminen on laajentumisprosessin keskiössä.** Nyt kun neuvosto on vahvistanut komission ehdottaman uuden lähestymistavan oikeuslaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskeviin neuvotteluihin, oikeusvaltioperiaate siihen liittyvine yhteisine haasteineen (esim. järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta) muodostaa **liittymisprosessin ytimen**. Näitä lukuja koskevat neuvottelut aloitetaan prosessin alussa ja suljetaan sen lopussa, jotta maille jää mahdollisimman paljon aikaa tulosten saamiseen uudistusten täytäntöönpanossa ja jotta voitaisiin varmistaa uudistusten peruuttamattomuus. Komissio pitää oikeusvaltioasioita ensisijaisina myös hyvissä ajoin ennen neuvottelujen aloittamista, muun muassa jäsenneilyn vuoropuhelun ja IPA II -välineen alakohtaisen tuen yhteydessä.
7. **Sananvapaus** on joissakin maissa edelleen vakava huolenaihe, mistä syystä komissio pitää sananvapautta yhtenä liittymisprosessin ensisijaisista kysymyksistä. Komissio aikoo järjestää toukokuussa 2011 pidetyn 'Speak Up' -konferenssin jatkotilaisuuden vuoden 2013 alkupuoliskolla. Siihen halutaan tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan edustajia Länsi-Balkanilta ja Turkista. Tapahtuman tulokset ja jatkotoimet otetaan huomioon komission seurannassa ja raportoinnissa. Komissio tekee jatkossakin tiivistä yhteistyötä Euroopan parlamentin kanssa näissä asioissa.
8. Monilla aloilla tarvitaan maakohtaisia tapoja toimia vaikeissa tilanteissa, esimerkiksi silloin kun liittymisprosessi polkee paikoillaan. Komissio on ottanut Turkin-suhteissaan käyttöön **myönteisen asialistan**, ja Länsi-Balkanilla se käy **korkean tason vuoropuhelua ja jäsenneilyä vuoropuhelua**. Tällaiset aloitteet antavat uudistuksille jo nyt uutta pontta – ne eivät korvaa liittymisneuvotteluja mutta toimivat väylänä niihin. Komissio on sitoutunut tähän toimintamuotoon, ja se keskittyy jatkossakin avainaloille, joista esimerkkeinä mainittakoon oikeusvaltioperiaate, demokraattinen hallintotapa ja talousuudistukset.
9. **Alueellinen yhteistyö** ja hyvät naapuruussuhteet ovat vakautus- ja assosiaatiosopimuksen olennaisia osia. Aiemmista konflikteista periytyneet kysymykset, kuten sotarikokset, pakolaisten paluu, vähemmistöjen kohtelu ja yhtäläisten oikeuksien takaaminen kaikille kansalaisille, ovat edelleen Länsi-Balkanin vakauden keskeisiä uhkatekijöitä, joihin on puututtava kiireesti. Alueellisissa foorumeissa on tapahduttava edistystä ja alueellisen yhteistyön osallistavuutta on lisättävä. Etnisten ryhmien väliset riidat tai asemaa koskevat kiistakysymykset on mahdollista ratkaista käymällä vuoropuhelua ja hakemalla kompromisseja.
10. Osapuolten on määrätietoisesti ja **hyvän naapuruuden** hengessä pyrittävä ratkaisemaan kahdenväliset kysymykset laajentumisprosessin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa koko EU:n edut huomioon ottaen. Kahdenväliset kysymykset eivät saisi jarruttaa liittymisprosessia. Komissio kehottaa osapuolia tekemään kaikkensa jäljellä olevien riitojen ratkaisemiseksi sovittuja periaatteita ja keinoja noudattaen, mukaan lukien niiden vieminen tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen tai muuhun riitojenratkaisuelimeen. Liittymisneuvottelut saattavat luoda vahvemman poliittisen kimmokkeen riitojen ratkaisemiseen. Komissio on valmis edistämään ratkaisujen löytymistä.

11. **Talouden elpymisen vahvistaminen** laajentumismaissa on ensiarvoisen tärkeää. Työttömyys jatkoi kasvuaan, ja valtaosa Länsi-Balkanin talouksista on uudestaan taantumassa. Turkin talouskasvu jatkui, tosin hitaampana kuin aiemmin. Islannissa elpyminen alkoi vuonna 2011 ja on jatkunut tänä vuonna. EU on sitoutunut jatkamaan maiden avustamista antamalla niille poliittisia neuvoja ja rahoitustukea. Länsi-Balkanin investointikehystä on tarkoitus käyttää kasvun ja työllisyyden kannalta tärkeimpien investointien valmisteluun ja tukemiseen tiiviissä yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa. Komissio jatkaa laajentumismaiden assosioimista Eurooppa 2020 -strategiaan.
12. Ottaen huomioon ne kauaskantoiset muutokset, joita **EU:n talouden ohjausjärjestelmään** ollaan tekemässä, komissio jatkaa prosessista tiedottamista ja laajentumismaiden assosioimista prosessiin. Se aikoo tältä osin mukauttaa laajentumismaiden talouden seurantaa asteittain ja selvittää, voitaisiinko vakautus- ja assosiaatiosopimuksen kokoukset valjastaa kilpailukyky- ja työllisyyskysymysten käsittelyyn.
13. Komissio teki joulukuussa 2011 ehdotuksensa **uudeksi IPA II -asetukseksi**, joka kattaa monivuotisen rahoituskehysten soveltamisjakson eli vuodet 2014–2020. IPA II -välineellä pyritään varmistamaan tiiviimpi kytkös laajentumisstrategian painopisteisiin, esimerkiksi demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltion vahvistamiseen ja sosioekonomisen kehityksen korostamiseen. Välineestä myönnettävä tuki alakohtaisille strategioille on jouston lisääntymisen ja menettelyjen yksinkertaistamisen ansiosta aiempaa vahvempaa.
14. Nykyisellään laajentumismaiden kansalaisille on tarjolla merkittäviä hyötyjä: **vakautus- ja assosiaatiosopimusten mukainen kauppa, viisumivapaa matkustus ja osallistuminen yhteisön ohjelmiin**. Komissio käynnisti tammikuussa 2012 Kosovon kanssa viisumipakosta luopumiseen tähtäävän vuoropuhelun. EU:n ja Turkin välinen takaisinottosopimus on parafoitu. Se on allekirjoitettava ripeästi ja pantava täytäntöön tehokkaasti muun muassa siksi, että viisumivapauden suhteen voitaisiin ottaa uusia edistysaskelia. Samaan aikaan maiden olisi tehostettava toimenpiteitä, joilla puututaan viisumivapauden väärinkäytöksiin.
15. Laajentumispolitiikan onnistuminen ja kestävyys edellyttävät, että sillä on suuren yleisön ymmärrys ja tuki. Jäsenvaltioilla ja laajentumismailla on päävastuu kansalaisille suunnatuista **tiedotus- ja viestintätoimista**. On erittäin tärkeää edistää ymmärrystä ja valistunutta keskustelua laajentumispolitiikan vaikutuksista varsinkin nyt, kun EU:lla on suuria haasteita ratkottavanaan. Komissio jatkaa puolestaan laajentumisprosessista tiedottamista ja edistää siten julkisuudessa käytävää valistunutta keskustelua laajentumisesta.
16. Laajentumisprosessi on luonnostaan **osallistava** ja edellyttää sidosryhmien laaja-alaista osallistumista. Laaja poliittinen konsensus ja kansan tuki vaadituille uudistuksille laajentumismaissa edistää merkittäväällä tavalla muutosta, joka on välttämätön EU:hun lähentymiseksi. Komissio jatkaa tuen antamista **kansalaisyhteiskuntavälineen** kautta. Siinä keskitytään aiempaa enemmän pienempien avustusten myöntämiseen ruohonjuuritason järjestöille.

II

17. **Kroatia:** Komissio antaa samanaikaisesti tämän laajentumisstrategian kanssa tiedonannon Kroatian EU-jäsenyysohjelmissä tilaa koskevan kattavan seurantakertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Komission päätelmä on, että

Kroatia on edistynyt edelleen EU:n lainsäädännön käyttöönotossa ja täytäntöönpanossa ja että maa on saamassa valmiiksi kansallisen lainsäädäntönsä sovittamisen unionin säännöstöön. Komissio on kuitenkin nostanut esiin aloja, joilla tarvitaan edelleen lisätoimia, sekä joitakin kysymyksiä, joiden osalta tarvitaan lähikuukausina tehostettuja toimia. Tällaisia aloja ovat erityisesti kilpailupolitiikka, oikeuslaitos ja perusoikeudet (varsinkin tuomioistuinten toiminnan tehokkuus) sekä oikeus, vapaus ja turvallisuus. On olennaisen tärkeää, että Kroatia pyrkii määrätietoisemmin varmistamaan, että se saa valmistelut päätökseen ajoissa ja että asia voidaan todeta Kroatian liittymisvalmistelujen lopullisessa seurantakertomuksessa, jonka komissio esittää keväällä 2013.

18. Montenegro: Maa täyttää poliittiset arviointiperusteet edelleen riittävästi. Liittymisneuvottelut aloitettiin kesäkuussa 2012, koska maa on jatkanut edistymistä keskeisissä uudistuksissa. Lainsäädännön analyttinen arviointi on alkanut, ja se on tarkoitus saada päätökseen kesällä 2013. Liittymisneuvotteluihin sisältyy uusi lähestymistapa oikeuslaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskeviin lukuihin. Tällä tavoin keskitytään erityisesti oikeusvaltioperiaatteeseen. Neuvottelujen aikana Montenegron on jatkettava panostamista uudistusten peruuttamattomaan täytäntöönpanoon ja tuloksien saamiseen erityisesti korruptiota ja järjestäytyntä rikollisuutta koskeissa tapauksissa, myös ns. korkean tason tapauksissa.

19. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia: Poliittiset arviointiperusteet täytyvät edelleen riittävän hyvin. Hallitus on asettanut EU-asiat ensisijaisiksi toiminnassaan. Liittymistä koskevan korkean tason vuoropuhelun aloittaminen komission kanssa on vauhdittanut uudistuksia ja johtanut merkittävään kehitykseen useilla tärkeillä politiikan aloilla. Uudistuksia on pidettävä yllä kaikilla alueilla erityisesti täytäntöönpanosyistä. Painopiste on oikeusvaltioperiaatteessa, myös sananvapaudessa, sekä etnisten ryhmien välisessä vuoropuhelussa ja sovinnossa, ja tätä on syytä jatkaa.

Komissio suosittelee neljännen kerran, että liittymisneuvottelut entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa aloitetaan. Komissio uskoo, että siirtyminen maan liittymisprosessin seuraavaan vaiheeseen on tarpeen uudistusten vauhdin ja kestävyuden vakiinnuttamiseksi, prosessissa tapahtuvien käännteiden riskin pienentämiseksi sekä etnisten ryhmien välisten suhteiden vahvistamiseksi. Se myös lisää EU:n uskottavuutta ja kannustaa uudistuksiin myös muissa osissa aluetta.

Komissio korostaa, että on olennaista säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä saavuttamaan YK:n johdolla molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva neuvotteluratkaisu nimiongelmaan.

Eurooppa-neuvoston päätös aloittaa liittymisneuvottelut edistäisi osaltaan sellaisten olosuhteiden luomista, joissa tällainen ratkaisu on mahdollista löytää. Komissio on valmis esittämään viipymättä neuvottelukehystä koskevan ehdotuksen, jossa otetaan huomioon myös tarve ratkaista nimikysymys liittymisneuvottelujen alkuvaiheessa. Tässä otetaan huomioon aiemmat kehukset ja erityisesti neuvoston joulukuussa 2011 vahvistaman uuden lähestymistavan periaatteet. Mainittu lähestymistapa edellyttää kaikilta osapuolilta vahvaa poliittista sitoutumista ennen Eurooppa-neuvoston kokousta.

20. Serbia: Maaliskuussa 2012 kokoontunut Eurooppa-neuvosto myönsi Serbialle ehdokasmaan aseman. Serbia on edistynyt hyvin kohti poliittisten jäsenyysehtojen ja vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämistä. Serbian on kuitenkin

kiinnitettävä erityisesti huomiota oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen etenkin oikeuslaitoksen piirissä, koska viimeaikaiset takaiskut osoittavat, että uudistuksiin on sitouduttava tiukemmin ja varmistettava oikeuslaitoksen riippumattomuus, puolueettomuus ja tehokkuus. Lisäksi on otettava huomioon perustuslakituomioistuimen viimeaikaiset tuomiot. Viimeaikaisten tapahtumien vuoksi on kiinnitettävä erityisesti huomiota heikossa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksiin ja keskuspankin kaltaisten tärkeiden toimielinten riippumattomuuteen. Serbian on myös jatkettava rakentavaa osallistumistaan alueelliseen yhteistyöhön ja kahdenvälisen suhteiden vahvistamista naapurivaltioiden kanssa. Uudistusvauhtia on jälleen nopeutettava, ja suhteita Kosovoon on parannettava näkyvällä ja kestäväällä tavalla. Serbia on vastikään allekirjoittanut yhdennettyä rajaturvallisuutta koskevan teknisen pöytäkirjan ja selkiyttänyt tulkintaansa alueellista yhteistyötä ja Kosovon edustusta koskevasta sopimuksesta, joka ei alustavan täytäntöönpanon perusteella enää estä kaikille avointa alueellista yhteistyötä.

Neuvosto antoi 5. joulukuuta 2011 päätelmät Serbian kanssa käytävien liittymisneuvottelujen aloitusedellytyksistä. Kyseisten, Eurooppa-neuvoston 9. joulukuuta 2011 vahvistamien päätelmien mukaisesti komissio esittää asiasta kertomuksen heti kun se katsoo, että Serbia täyttää riittävässä määrin jäsenyysehdot, joista yksi tärkeimmistä on Kosovon-suhteiden parantaminen näkyvällä ja kestäväällä tavalla. Komissio kehottaa Serbiaa panemaan vilpittömässä mielessä täytäntöön kaikki tähän mennessä tehdyt sopimukset ja pyrkimään rakentavasti ratkaisemaan kaikki jäljellä olevat kysymykset EU:n tuella.

Serbian ja Kosovon suhteiden näkyvä ja kestävä paraneminen on välttämätöntä, jotta maat voivat jatkaa EU-uudistusten toteuttamista. Samalla on varmistettava, että kumpikaan maa ei pysty estämään toisen uudistustoimia. Prosessin pitäisi asteittain johtaa Serbian ja Kosovon välisten suhteiden täydelliseen normalisointiin, mikä puolestaan mahdollistaa sen, että molemmat voivat käyttää oikeuksiaan täysimääräisesti ja hoitaa velvollisuutensa EU:ssa. Pohjois-Kosovon ongelmien ratkaiseminen Kosovon alueellista koskemattomuutta ja paikallisväestön erityistarpeita kunnioittaen on olennainen osa tätä prosessia.

Komissio korostaa, että Belgradin ja Pristinän välisten suhteiden normalisointiin johtavia toimia olisi käsiteltävä myös Serbian tuleviin liittymisneuvotteluihin sovellettavan kehyksen puitteissa.

21. Komissio pitää tärkeänä, että molemmat osapuolet noudattavat tätä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jota EU:n tukee kaikin tavoin.
22. **Albania:** Hallituksen ja opposition välisen vuoropuhelun parantuminen erityisesti marraskuussa 2011 tehdyn sopimuksen jälkeen on tehnyt Albanialle mahdolliseksi edistyä hyvin EU:n jäsenyyden poliittisten arviointiperusteiden täyttämässä. Albania on tehnyt useita merkittäviä uudistuksia vastauksena komission vuoden 2010 lausunnossa mainittuihin 12 tärkeimpään painopisteeseen, jotka on täytettävä, jotta voidaan aloittaa liittymisneuvottelut Euroopan unionin kanssa. Albania on täyttänyt neljä tärkeintä painopistettä, jotka ovat parlamentin asianmukainen toiminta, vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien hyväksyminen, oikeusasiamiehen nimittäminen ja tärkeimpien instituutioiden nimityksiin liittyvät kuulemis- ja äänestysmenettelyt sekä vaalilainsäädännön muuttaminen. Albania on hyvää vauhtia täyttämässä kahta tärkeintä painopistettä, jotka ovat julkishallinnon uudistaminen ja vangittujen henkilöiden kohtelun parantaminen. Merkittävää edistystä tapahtui myös

jäljellä olevissa tärkeimmissä painopisteissä. On huomattava erityisesti, että hallintotuomioistuimia koskeva laki on hyväksytty, korkeassa asemassa olevien julkisten viranomaisten ja tuomareiden koskemattomuutta on rajoitettu, rikoksella saatujen varojen takavarikointi on lisääntynyt, omistusoikeuksien uudistamista koskeva kattava strategia on hyväksytty ja rikoslakia on muutettu tiukentamalla perheväkivaltaa koskevia rangaistuksia.

Komissio suosittaa tämän kehityksen perusteella, että neuvosto myöntää Albanialle ehdokasmaan aseman sen jälkeen, kun tärkeimmät oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamista koskevat toimenpiteet on toteutettu ja parlamentin työjärjestystä tarkistettu. Komissio raportoi neuvostolle heti, kun asiassa on tapahtunut tarvittavaa edistystä. Komissio ottaa raportissaan huomioon myös Albanian osoittaman sitoutumisen korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan sekä siihen, että tällaisista tapauksista suoritetaan ennakkotutkimuksia ja nostetaan syytteitä.

Jotta komissio voi suositella liittymisneuvottelujen aloittamista, sen on erityisesti voitava todeta, että jo annetut sitoumukset pannaan kestävästi täytäntöön ja että jäljellä olevat tärkeimmät painopisteet toteutetaan täysimääräisesti. On erityisesti keskityttävä siihen, että vaalien järjestämisessä noudatetaan eurooppalaisia ja kansainvälisiä normeja; vahvistetaan oikeuslaitoksen riippumattomuutta, tehokkuutta ja vastuuvollisuutta; torjutaan tehokkaasti korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta ja suoritetaan myös ennakkotutkimuksia ja nostetaan syytteitä; parannetaan konkreettisesti ihmisoikeuksien suojaa ja syrjinnän vastaisia poliitikkoja; ja sovelletaan omistusoikeuksia. Kesällä 2013 järjestettävien parlamenttivaalien onnistuminen on olennaisen tärkeää ja testaa sitä, että vaaliuudistukseen on sitouduttu yli puoluerajojen. Vaalien onnistuminen on myös ennakoedellytys sille, että komissio voi suositella neuvottelujen aloittamista. Kestävä poliittinen vuoropuhelu ja toimien jatkaminen kaikilla tärkeimpien painopisteiden kattamilla aloilla ovat edelleen keskeisiä uudistuksen toteuttamiseksi ja Albanian EU-jäsenyyden varmistamiseksi.

23. **Bosnia ja Hertsegovina:** Poliittisten jäsenyysehtojen täyttämässä samoin kuin toimivampien, koordinoitujen ja kestävien institutionaalisten rakenteiden luomisessa on edistytty vain vähän. Vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut EU:n kanssa käymäänsä jäsenneilyä vuoropuhelua oikeusasioista.

Kesäkuussa käynnistetty korkean tason vuoropuhelu liittymisprosessista on tärkein foorumi EU:n yhdyntymisprosessiin liittyviin vaatimuksiin sitoutumiselle. Tältä osin komissio pahoittelee sitä, että tähänastiset tulokset eivät vastaa odotuksia. Poliittisilla päättäjillä ei ole yhteistä näkemystä maan yleisestä suunnasta ja tulevaisuudesta eikä sen toimielinrakenteesta. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantuloon ja uskottavan jäsenyyshakemuksen tekemiseen liittyvien ehtojen täyttäminen on ensisijainen tavoite samoin kuin hallinnon eri tasojen välisen tehokkaan koordinoitumekanismin perustaminen, jotta Bosnia ja Hertsegovina pystyisi puhumaan yhdellä äänellä EU-asioista. Komissio tekee jatkossakin yhteistyötä maan viranomaisten kanssa. Maan johtajien on kuitenkin osoitettava, että niillä on poliittista tahtoa pyrkiä konsensukseen ja toteuttaa konkreettisia toimia maan ja sen kansalaisten jäsenyysoiveiden realisoimiseksi.

Sen jälkeen kun EU:n erityisedustajan ja korkean edustajan toimiston tehtävät eriytettiin, EU on näkyvämmän läsnäolonsa myötä ottanut johtavan aseman useilla

aloilla avustaessaan maan viranomaisia EU-uudistussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisessa. EU lisää jatkossa tähän liittyvää tukeaan maan toimielimille.

24. **Kosovo:** Komissio antaa samanaikaisesti tämän tiedonannon kanssa tiedonannon Kosovon kanssa tehtävää vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevasta toteutettavuustutkimuksesta. Tutkimus vahvistaa, että EU ja Kosovo voivat tehdä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen, vaikka EU:n jäsenvaltioilla on eriäviä näkemyksiä Kosovon asemasta. Komissio aikoo ehdottaa sopimuksen neuvotteluohjeita heti, kun Kosovo on edistynyt tiettyjen lyhyen aikavälin painopisteiden saavuttamisessa. Kosovon on jatkettava vilpittömässä mielessä kaikkien tähän mennessä tehtyjen Belgradin ja Pristinän välisten sopimusten täytäntöönpanoa ja pyrittävä EU:n tuella rakentavasti ratkaisemaan kaikki jäljellä olevat kysymykset.

Kosovon ja Serbian suhteiden näkyvä ja kestävä paraneminen on välttämätöntä, jotta maat voivat jatkaa EU-uudistusten toteuttamista. Samalla on varmistettava, että kumpikaan maa ei pysty estämään toisen uudistustoimia. Pohjois-Kosovon ongelmien ratkaiseminen paikallisväestön erityistarpeita kunnioittaen on olennainen osa tätä prosessia.

25. **Turkki:** Turkki on EU:n kannalta keskeinen maa dynaamisen taloutensa, strategisen sijaintinsa sekä tärkeän alueellisen roolinsa vuoksi. Komissio korostaa sen yhteistyön ja vuoropuhelun tärkeyttä, joka EU:lla ja Turkilla on meneillään yhteiseen etuun liittyvistä ulkopoliittikan kysymyksistä, esimerkiksi Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä.

EU:n ja Turkin suhteen potentiaali voidaan hyödyntää täysimääräisesti ainoastaan sellaisen aktiivisen ja uskottavan liittymisprosessin puitteissa, jossa noudatetaan EU:n sitoumuksia ja vahvistettuja ehtoja. On sekä EU:n että Turkin intressin mukaista, että liittymisneuvottelut pääsevät taas vauhtiin – myös sen varmistamiseksi, että EU pysyy Turkin uudistusten kiintopisteenä. Tämän vuoksi komissio katsoo olevan tärkeää, että vahvistettujen menettelyjen ja asiaa koskevien neuvoston päätelmien mukaisesti jatketaan neuvottelulukuja koskevaa työtä, joka ollut useita vuosia keskeytyksissä jäsenvaltioiden välisen yhteisymmärryksen puutteen vuoksi.

Komissio jatkaa toukokuussa 2012 Turkki-suhteissaan käyttöön ottamansa nk. myönteisen asialistan täytäntöönpanoa elvyttääkseen liittymisprosessia ja puhaltaakseen uutta henkeä EU:n ja Turkin suhteisiin. Myönteinen asialista on jo tuottanut tulosta. Turkin aktiivinen tuki myönteiselle asialistalle ja sen Eurooppa-perspektiivi ovat edelleen keskeisen tärkeitä.

Turkissa ei ole edistytty merkittävästi poliittisten arviointiperusteiden täyttämässä, mikä on yhä suurempi huolenaihe. Perusoikeuksien, myös sananvapauden, kunnioittamisen tilanne aiheuttaa edelleen vakavaa huolta huolimatta useisiin alan säännöksiin liittyvistä viimeaikaisista parannuksista. Turkin on tärkeä puuttua kaikkiin oikeuslaitoksen riippumattomuutta, puolueettomuutta ja tehokkuutta koskeviin kysymyksiin. Komissio on iloinen Turkin hallituksen sitoumuksesta esittää pikaisesti neljäs tuomioistuinjärjestelmän uudistamista koskeva paketti. Se kehottaa Turkkiä puuttumaan kaikkiin avainkysymyksiin, jotka vaikuttavat sananvapauden toteutumiseen käytännössä.

Turkki on jäädyttänyt suhteensa neuvoston *puheenjohtajaan* vuoden 2012 jälkipuoliskolla. Komissio toistaa vakavan huolensa Turkin esittämistä lausunnoista

ja uhkailuista ja kehottaa kunnioittamaan täysimääräisesti neuvoston puheenjohtajan roolia.

EU on myös korostanut, että kaikilla sen jäsenvaltioilla on suvereniteettioikeudet, joita ovat oikeus tehdä kahdenvälisiä sopimuksia sekä tutkia ja hyödyntää luonnonvaroja EU:n säännösten ja kansainvälisen oikeuden, kuten YK:n merioikeusyleissopimuksen, mukaisesti. Kuten neuvosto ja komissio ovat aikaisempina vuosina toistuvasti esittäneet kantanaan, komissio toistaa jälleen, että Turkin on pikaisesti täytettävä velvollisuutensa, pantava lisäpöytäkirja täysimääräisesti täytäntöön ja edistyttävä kahdenvälisten suhteidensa normalisoimisessa Kyproksen tasavallan kanssa. Tämä voisi vauhdittaa liittymisprosessia. Jos näillä aloilla ei edisty, komissio suosittaa, että EU jatkaa vuonna 2006 käyttöön ottamiensa toimenpiteiden soveltamista. Se kehottaa myös välttämään kaikkia sellaisia uhkia, kiistanaiheita tai toimia, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti hyviin naapuruussuhteisiin ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun.

Turkkia kannustetaan lisäämään konkreettisesti sitoutumistaan ja myötävaikutustaan neuvotteluihin, joita käydään YK:n pääsihteerin alaisuudessa kokonaisvaltaisen ratkaisun löytämiseksi Kypros-kysymykseen.

26. **Kypros-kysymyksen** osalta voidaan todeta, että YK:n alaisuudessa käytävät Kyproksen kreikkalais- ja turkkilaisyhteisöjen johtajien väliset neuvottelut kokonaisvaltaisen ratkaisun löytymiseksi ovat keskeytyneet. Neuvottelut on tarpeen aloittaa uudelleen tavoitteena niiden pikainen päätökseen saattaminen tähän mennessä aikaan saadun edistyksen pohjalta. Tämä edellyttää myönteisen ilmapiirin luomista, mikä helpottaa prosessin loppuun saattamista ja yleisön valmistamista tarvittaviin kompromisseihin. Komissio on valmis jatkamaan vahvan poliittisen tuen ja teknisen avun antamista EU:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa.
27. **Islanti:** EU:lla on yhä enemmän Islannin kanssa yhteisiä etuja, esimerkiksi uusiutuvan energian alalla ja ilmastonmuutoskysymyksissä sekä EU:n arktisen alueen politiikan strateginen merkitys huomioon ottaen. Liittymisneuvottelut etenevät Islannin kanssa hyvin. EU:hun liittymisestä käydään Islannissa edelleen vilkasta julkista keskustelua. Komissio on vakuuttunut siitä, että EU pystyy esittämään neuvotteluihin paketin, jossa otetaan huomioon Islannin erityispiirteet ja turvataan EU:n periaatteet ja säännöstö sekä annetaan islantilaisille mahdollisuus tehdä aikanaan päätöksensä tietoisina kaikista siihen liittyvistä näkökohdista.

LIITE

Montenegroa, entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa, Serbiaa, Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa, Turkkia ja Islantia koskevat päätelmät

Montenegro

Montenegro täyttää EU:n jäsenyyden **poliittiset arviointiperusteet** riittävässä määrin. Lainsäädäntöä, institutionaalista kehystä ja politiikkoja on parannettu, jotta voidaan vahvistaa parlamentin toimintaa, oikeuslaitosta, korruption torjuntaa, ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua. Käynnissä olevissa perustuslakiuudistuksessa ja julkishallinnon uudistuksessa on edelleen edistytty. Lainvalvonnasta on saatu tuloksia. Oikeusvaltion kehittämistä on jatkettava. Erityisesti on saatava päätökseen käynnissä oleva perustuslain uudistus, jonka tavoitteena on oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistaminen. Myös lainsäädännön täytäntöönpanosta on saatava enemmän tuloksia, erityisesti korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Montenegron rooli alueella oli edelleen rakentava, ja se on jatkanut kansainvälisten sitoumustensa sekä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen ehtojen noudattamista.

Demokratiasta ja oikeusvaltioperiaatteesta voidaan todeta, että Montenegro on edistynyt vahvistaessaan *parlamentin* asemaa lainsäätäjänä ja valvojana myös oikeusvaltioasioissa. Hiljattain annetun vaalilainsäädännön täytäntöönpano on aloitettu, ja parlamentin hallinnollisia ja asiantuntijavalmiuksia on vahvistettu. Avoimuus on lisääntynyt, ja on säädetty itsenäisesti toimivista Euroopan yhdentymistä käsittelevästä valiokunnasta ja korruptiontorjuntavalioikunnasta. Parlamentin lainsäädäntö- ja valvontavalmiuksien parantamista on jatkettava.

Hallituksen harjoittama politiikka on edelleen parantunut. Liittymisneuvottelujen edellyttämiä rakenteita luodaan vähitellen, ja ne käsittävät myös kansalaisyhteiskunnan edustajia. Hallinnollisia valmiuksia koordinoida Euroopan yhdentymiseen liittyviä asioita, kuten rahoitustukea, on parannettava edelleen liittymisneuvottelujen edellytysten täyttämiseksi. On parannettava ministeriöiden valmiuksia tuottaa korkealaatuista lainsäädäntöä ja vaikutustenarviointeja. Paikallistasolla tarvitaan lisätoimia viimeaikaisen lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi sekä läpinäkyvän, tehokkaan ja vastuuvollisen hallinnon luomiseksi.

Montenegro on edistynyt edelleen *julkishallinnon uudistamisessa*. Lainsäädäntökehystä ja hiljattain annetun lainsäädännön täytäntöönpanoa on parannettava taloudellisesti kestäväällä tavalla sekä ottamalla käyttöön riittävät seurantamekanismit. Oikeusasiamiehen valmiuksia on vahvistettu, mutta niitä on vielä parannettava.

Oikeuslaitoksen suhteen on edistytty jonkin verran. Hiljattain hyväksytyyn lainsäädännön täytäntöönpano on aloitettu. Oikeuden päätösten julkaisemisessa ja käsittelyä odottavien tapausten suman purkamisessa on tapahtunut edistystä. Perustuslain uudistusprosessin tavoitteena on oikeuslaitoksen riippumattomuuden lujittaminen niin, että se vastaa eurooppalaisia normeja, mutta prosessia ei ole saatu päätökseen. Lisätoimia tarvitaan sen varmistamiseksi, että nimitykset ja urakehitys perustuvat ansioihin. Lisätoimia tarvitaan myös oikeuslaitoksen vastuuvollisuuden ja loukkaamattomuuden varmistamiseksi.

Korruption torjunnassa on saavutettu jonkin verran edistystä. Puoluerahoitusta, eturistiriitojen ehkäisemistä ja julkisia hankintoja koskevan hiljattain hyväksytyyn lainsäädännön täytäntöönpano on aloitettu. Valvontaa harjoittavien tahojen, erityisesti keskusvaalilautakunnan, valtion tilintarkastusviraston ja eturistiriitojen ehkäisemistä käsittelevän komitean, valmiuksia on parannettava. Montenegro on edistynyt edelleen korruptiotapausten tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa. Tapausten määrä on

kuitenkin pieni, eikä korruptiorikoksissa ole vielä määrätty omaisuuden takavarikoinnista tai menetetyksi tuomitsemisesta. Korruptio on edelleen laajalle levinnyt vakava ongelma, joka estää lainvalvontaviranomaisia tutkimasta järjestäytyneitä rikollisuutta.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty ja saatu tuloksia, mutta siinä on edettävä pidemmälle. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuminen kaikin oikeusjärjestelmän tarjoamin keinoin on erityisen haasteellista Montenegrolle. Alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä on lujitettu allekirjoittamalla sopimuksia ja yhteisillä operaatioilla. Saavutettuja tuloksia, kuten hallinnollisia valmiuksia ja virastojen välistä yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa, on lujitettava ennakolta, varsinkin talousrikostutkimuksissa, ja lainsäädäntökehys on saatava valmiiksi. Kansallinen rikostiedustelu on vielä perustettava. Sen puuttuminen heikentää lainvalvontaviranomaisten tehokkuutta, jota on parannettava. Syyttäjien johtavaa asemaa rikostutkinnassa on yhä vahvistettava. On tehostettava työtä rahanpesun ja ihmiskaupan torjumiseksi, myös uhrien tunnistamiseksi ja sopeuttamiseksi takaisin yhteiskuntaan.

Montenegro on jatkanut voimassa olevan *ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua* koskevan lainsäädännön ja institutionaalisen kehyksen parantamista. Viranomaiset, myös korkeimmalla tasolla, suhtautuivat aiempaa myönteisemmin ihmisoikeuksiin. Asiaa koskevan lainsäädännön ja institutionaalisen kehyksen viimeistelyä on kuitenkin jatkettava. Alan hallinnollisia ja taloudellisia valmiuksia, myös valtionsyyttäjän ja oikeusasiamiehen valmiuksia, on vahvistettava.

Montenegrossa on edistytty hyvin *kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia* koskevan lainsäädännön ja hallintokehyksen parantamisessa ja niiden täytäntöönpanossa. Oikeusasiamiehen valtuuksia torjua epäasiallista kohtelua on vahvistettava, ja elinoloja vankiloissa on parannettava. Toimittajiin kohdistuneiden vanhojen väkivaltatapausten tutkintaa on tehostettava ja niistä on nostettava syytteitä.

Montenegro on edistynyt *sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia* koskevan lainsäädännön ja institutionaalisen kehyksen lujittamisessa. Viranomaisten aiempaa myönteisempi suhtautuminen on osaltaan edistänyt näiden oikeuksien toteutumista, mutta niiden vahvistamiseksi tarvitaan lisää varoja ja pätevää henkilöstöä. On parannettava sellaisten tapausten käsittelyä, joissa henkilön sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia on loukattu.

Montenegro on edistynyt *vähemmistöjen suojelussa ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamisessa*. On esimerkiksi hyväksytty strategia romani-, aškaali- ja egyptiläisväestön tilanteen parantamiseksi ja siihen liittyvä toimintasuunnitelma. Romanit, aškaalit ja egyptiläiset kohtaavat kuitenkin yhä syrjintää, minkä vuoksi heidän osallisuuttaan on parannettava, erityisesti panemalla täytäntöön asianmukaiset poliittiset asiakirjat.^p Edistymistä on tapahtunut oikeudellisen aseman myöntämisessä siirtymään joutuneille henkilöille, mutta heidän taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksiensa toteutumisessa on yhä puutteita.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Montenegro täyttää edelleen vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytykset ja tekee yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Montenegro jatkaa myös alueellista yhteistyötä. Tiettyjä kahdenvälisiä kysymyksiä naapurimaiden kanssa on vielä ratkaisematta, erityisesti rajalinjojen määrittelyssä.

Sarajevon julistukseen liittyvä prosessi on edistynyt merkittävästi. Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia jatkoivat yhteistyötä etsiessään kestäviä ratkaisuja sellaisten pakolaisten tilanteeseen, jotka joutuivat siirtymään kotiseuduiltaan 1990-luvulla aseellisten selkkausten vuoksi. Nämä neljä maata allekirjoittivat ministeritasolla julistuksen ja sopivat alueellisesta asunto-ohjelmasta, josta tuetaan noin 27 000 kotitaloutta tai 74 000 henkilöä.

Ohjelmaa luvattiin tukea noin 265 miljoonalla eurolla huhtikuussa 2012 Sarajevossa järjestetyssä avunantajien kansainvälisessä konferenssissa. Hyvää yhteistyötä on jatkettava kaikissa jäljellä olevissa kysymyksissä.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immunitetisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Montenegron on mukauduttava EU:n kantaan.

Montenegron **talous** elpyi kohtuullisesti vuonna 2011, mutta taloustilanne heikkeni vuoden 2012 alkupuoliskolla. Kotimainen kysyntä oli edelleen vaisua, koska luotonannon kasvu oli heikkoa ja yksityisen sektorin ylivelkaantuminen oli yhä suurta. Koska tavanomaisia rahapoliittisia välineitä² ei ole, talouspolitiikka on edelleen suunnattu tukemaan talouden ja rahoitusjärjestelmän vakautta pyrkimällä julkisen talouden vakauteen ja toteuttamalla rakenneuudistuksia. Huomattavan riskin julkisen talouden vakaudelle kuitenkin aiheuttavat valtion takuista johtuvat taseen ulkopuoliset vastuut ja sitoumukset. Työttömyys on edelleen korkea, ja jäljellä on yhä oikeusvaltioon, henkilöresursseihin ja infrastruktuuriin liittyviä puutteita.

Taloudellisista arviointiperusteista voidaan todeta, että Montenegro on edistynyt jonkin verran toimivan markkinatalouden luomisessa. Metalliteollisuuden rakenneuudistuksen keskeneräisyys, laajalle levinneet likviditeettiongelmat ja heikot työmarkkinaolosuhteet kuitenkin edelleen estävät resurssien tehokasta kohdentamista. Jos Montenegro jatkaa nykyisten heikkouksien korjaamista asianmukaisella makrotalouspolitiikalla ja rakenneuudistuksilla, sen pitäisi selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa keskipitkällä aikavälillä.

Makrotalous on pysynyt kutakuinkin vakaana. Pankkisektorin elpyminen jatkuu, kun talletuksia tehdään taas pikku hiljaa. Markkinoille pääsyä ja perintää konkurssin yhteydessä koskevissa menettelyissä on edistytty edelleen. Vaateiden yksityisoikeudellinen täytäntöönpano on tehostunut. Tele- ja energia-alojen vapauttaminen on helpottanut molempien markkinoiden avaamista, ja alojen sääntelyviranomaisista on tullut jämäkempiä. Maa on osallistunut EU:n tutkimusohjelmiin aiempaa aktiivisemmin. Montenegro on pitkälti integroitunut EU:n ja Keski-Euroopan vapaakauppa-alueen (CEFTA) markkinoille.

Huomattava ulkoinen epätasapaino kuitenkin jatkuu. Työmarkkinoiden toimivuus on edelleen heikko ja työttömyysaste hyvin korkea. Inflaatiopaineet ovat kasvaneet. Luotonannon vähentäminen rahoituslalla jatkuu, mikä aiheuttaa likviditeettiongelmia ja näin kerryttää vero- ja muita maksurästejä taloudessa. Lisäksi taseen ulkopuolisista vastuista ja sitoumuksista ja maksujen laiminlyönnistä aiheutuvat paineet uhkaavat julkisen talouden vakautta. Valtionvelka jatkoi kasvamistaan. Alumiinintuottajan vaikea taloudellinen tilanne on ratkaistava. Maan on houkuteltava lisäinvestointeja infrastruktuurinsa kehittämiseksi, mutta oikeusvaltion heikkous ja laaja epävirallinen sektori heikentävät yhä liiketoimintaympäristöä.

Montenegron **kyky täyttää jäsenyysvelvoitteet** on parantunut jonkin verran. Julkisten hankintojen, liikennepolitiikan, tilastojen sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla on tapahtunut huomattavaa edistystä. Edistyminen on ollut vähäistä muilla aloilla, kuten työntekijöiden vapaa liikkuvuus, pääomien vapaa liikkuvuus, yhtiöoikeus, elintarvikkeiden turvallisuus sekä eläinlääkintä- ja kasvinuojelupolitiikka, verotus, yritys- ja teollisuuspolitiikka, ympäristö ja ilmastonmuutos sekä varainhoitoa ja talousarviota koskevat säännökset. Montenegron rajalliset hallinnolliset valmiudet ovat haaste useilla aloilla, ja niitä on vahvistettava liittymisneuvotteluja varten ja EU:n säännösten tosiasiallisen täytäntöönpanon

2 Montenegro on yksipuolisesti omaksunut euron ainoaksi lailliseksi maksuvälineekseen.

varmistamiseksi. Kaiken kaikkiaan Montenegro on jatkanut sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Valtiontukien alalla on kuitenkin vielä joitakin puutteita, joten sillä tarvitaan lisää lainsäädännön mukauttamista.

Montenegro on edistynyt jonkin verran *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* alalla. Tarvitaan lisätoimia, parempaa koordinointia ja vahvempaa omavastuuta lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön. Kaiken kaikkiaan tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvissä valmisteluissa on edetty suhteellisen pitkälle.

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty vähän, ja lainsäädännön mukauttaminen unionin säännöstöön on vasta alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeuden ja palveluiden tarjoamisen vapauden* aloilla voidaan todeta tapahtuneen jonkin verran edistystä. Montenegro on edistynyt hyvin uuden postipalvelulakinsa lähentämisessä EU:n säännöstöön. Sijoittautumisoikeutta koskevat lainsäädäntöuudistukset on pantava täytäntöön. On tehtävä huomattavasti työtä lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi palveludirektiivin kanssa, ammattipätevyyden tunnustamiseksi vastavuoroisesti ja instituutioiden välisen yhteistyön parantamiseksi. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Pääomien vapaassa liikkuvuudessa on edistytty vähän, vaikka valmistelut etenevät hyvin. Maksujärjestelmiä ja hallinnollisten valmiuksien lisäämistä, lähinnä rahanpesun torjunnassa, koskevan lainsäädännön täysimääräistä mukauttamista EU:n säännöstöön on yhä jatkettava. Valmistelut rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa ovat suhteellisen varhaisessa vaiheessa. Tarvitaan paljon työtä lainsäädännön soveltamiseksi, virastojen välisen koordinoinnin lisäämiseksi ja tulosten saamiseksi rahanpesun ja talousrikosten torjunnassa. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet tällä alalla.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty hyvin. Uuden lainsäädännön täytäntöönpano on edelleen ongelma. Toimilupia koskeva lainsäädäntökehys on vielä mukautettava EU:n säännöstöön. Tulevien tarkastusvirastojen roolia ja toimivaltuuksia on selkeytettävä, ja niille on varattava riittävästi henkilöstöä. *Yhtiöoikeuden* alalla on tapahtunut vähän edistystä. On hyväksyttävä muutokset lakiin, joka koskee tilinpäätöksiä ja tilintarkastuksia, tilintarkastajien riippumattoman julkisen valvontaelimen ja siihen liittyvän laadunvalvontajärjestelmän perustamista. *Immateriaalioikeuksien* alalla on edistytty jonkin verran. On toteutettava lisätoimia alan lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön ja sen panemiseksi tosiasiallisesti täytäntöön. Kaiken kaikkiaan valmistelut näillä aloilla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Kilpailupolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Lisätoimia tarvitaan Montenegron lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön ja kilpailuviranomaisen toiminnallisen riippumattomuuden varmistamiseksi. On kiinnitettävä erityistä huomiota valtioneuvoston päätösten noudattamiseen varsinkin herkällä aloilla. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti kilpailupolitiikan alalla.

Finanssipalvelujen alalla on edistytty jonkin verran. Kehitystä on tapahtunut pankkeihin sovellettavaa tietojen julkistamisvelvollisuutta, suurten riskikeskittymien laskentaa ja UCITS-rahastoja koskevan lainsäädännön hyväksymisessä. Merkittäviä toimia tarvitaan tätä lukua koskevan voimassa olevan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi EU:n säännöston kanssa ja sen täytäntöönpanemiseksi. Kaiken kaikkiaan lainsäädännön mukauttamisessa on edistytty kohtuullisesti.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön muutoksilla on kuitenkin heikennetty sääntelyelinten riippumattomuutta. Valmistelut ovat kaiken kaikkiaan kohtuullisen pitkällä.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty. On tehtävä työtä sellaisen lainsäädäntökehyksen luomiseksi, joka täyttää kansallisen toimintasuunnitelman tavoitteen eli hyväksynnän saamisen maatalouden kehittämiseen tarkoitettujen varojen hallinnoimista varten. *Elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan* alalla edistys on ollut vähäistä. Työtä on tehtävä erityisesti kansallisen lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön, valvontavalmiuksien lujittamiseksi eläinlääkintäalalla ja hygieniastandardien arvioimiseksi elintarvikkeiden ja rehun tuotantolaitoksissa. *Kalatalouden* alalla on edistytty jonkin verran. On tehtävä työtä kansallisen lainsäädännön mukauttamiseksi kalastusta koskevaan unionin säännöstöön ja EU:n normien noudattamiseksi erityisesti kalavarojen hoidossa, tarkastuksessa ja valvonnassa, markkinapolitiikassa sekä rakenne- ja valtiontuki-politiikassa. Kansallisen lainsäädännön mukauttaminen EU:n lainsäädäntöön on kaikilla näillä aloilla alkuvaiheessa.

Liikenteen alalla, erityisesti tie-, raide- ja meriliikenteessä, on edistytty hyvin, mutta on varmistettava EU:n säännösten tosisasiallinen täytäntöönpano. Raideliikenteen yhteentoimivuuden parantamiseksi on tehtävä enemmän työtä. On perustettava onnettomuuksien tutkintaelin sekä lisättävä raideliikenteen sääntelyviranomaisen riippumattomuutta. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet tällä alalla. *Energia-alalla* on edistytty jonkin verran. On annettava lisää energian sisämarkkinoita koskevaa täytäntöönpanolainsäädäntöä. Montenegron on yhä annettava tarvittavat lait, jotka koskevat öljyvarantoja ja 10-vuotista työohjelmaa uusiutuvien energialähteiden kehittämiseksi. Kansallisen lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on tällä alalla alkuvaiheessa.

Verotuksen alalla on edistytty vähän, lähinnä on perustettu uusia yksiköitä verohallintoon. Lisätoimia tarvitaan kattavan liiketoiminta- ja tietotekniikkastrategian luomiseksi. Kaiken kaikkiaan Montenegron verolainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on alkuvaiheessa.

Talous- ja rahapolitiikassa on edistytty jonkin verran. On vielä tehtävä paljon työtä kansallisen lainsäädännön mukautustoimien saattamiseksi päätökseen, erityisesti mitä tulee keskuspankin riippumattomuuteen, julkisen sektorin keskuspankkirahoitukseen ja julkisen sektorin erityisoikeuksiin rahoituslaitoksissa. Talouspolitiikan muotoilua ja koordinoimista koskevia valmiuksia on vahvistettava edelleen. Vaikka Montenegrossa käytetään nykyisin euroa, sillä ei ole mitään tekemistä euroalueen jäsenyyden kanssa, vaan Montenegron viranomaiset päättivät euron käytöstä poikkeuksellisissa olosuhteissa. Kaiken kaikkiaan talous- ja rahapolitiikan lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön on edistytty kohtuullisesti tässä vaiheessa. *Tilastoalalla* on edistytty hyvin. Montenegron on kuitenkin suhtauduttava asiaan vakavasti ja tehtävä määrätietoisesti työtä maatalous-, yritys- ja makrotaloustilastojen mukauttamiseksi EU:n säännöstöön. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Sosiaalipolitiikassa ja työllisyydessä on edistytty jonkin verran. Lisätoimia tarvitaan työterveyden ja -turvallisuuden alalla. Julkisten työnvälityspalvelujen valmiuksia on vahvistettava, samoin kuin aktivointikeinoja matalien osallistumis- ja työllisyysasteiden nostamiseksi ja ammattitaidon kysynnän ja tarjonnan välisen epätasapainon korjaamiseksi. On vahvistettava toimenpiteitä ja politiikkoja köyhyyden vähentämiseksi ja romanien osallisuuden edistämiseksi. Julkisen talouden tilanne vaikuttaa edelleen kielteisesti sosiaalialan uudistuksiin. Tarvitaan tehostettuja toimia suunniteltujen eläkeuudistusten panemiseksi täytäntöön. Kaiken kaikkiaan Montenegro on alkanut panostaa tämän alan painopisteisiinsä.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on edistytty vain vähän. Käytössä on monenlaisia strategioita ja alalla toimii monenlaisia instituutioita. Lisätoimia tarvitaan tämän politiikan kehittämisen ja täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on edistytty jonkin verran. Kehitettäessä liikenneverkkoa on toteutettava merkittäviä lisätoimia tie- ja raideyhteyksien parantamiseksi. On kehitettävä kaasuyhteyksiä naapurimaiden kanssa, ja kansallisia siirtoverkkoja on parannettava. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat tällä alalla vielä alkuvaiheessa. *Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden koordinoinnissa* on edistytty jonkin verran, erityisesti institutionaalisen kehyksen luomisessa ja ohjelmoinnissa. Montenegron on vahvistettava hallinnollisia valmiuksiaan liittymistä valmistelevalle tukivälille (IPA) rakenteissa ja valmisteltava niitä riittävästi tulevaisuutta varten. Kaiken kaikkiaan valmistelut on aloitettu tällä alalla.

Montenegro on edistynyt *oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien* alalla jonkin verran. Hiljattain hyväksytyin lainsäädännön täytäntöönpano on aloitettu. Oikeuden päätösten julkaisemisessa ja käsittelyä odottavien tapausten suman purkamisessa on tapahtunut edistystä. Perustuslain uudistusta oikeuslaitoksen riippumattomuuden lisäämiseksi ei ole vielä saatu päätökseen. On luotava koko maan laajuinen palvelukseenottojärjestelmä ja järjestelmä oikeudenkäyntien keston seuraamiseksi. On myös rationalisoitava tuomioistunverkkoa ja parannettava oikeudellisten tilastojen luotettavuutta. Lisätoimia tarvitaan sen varmistamiseksi, että nimitykset ja urakehitys perustuvat ansioihin. Lisätoimia tarvitaan myös oikeuslaitoksen vastuuvollisuuden ja loukkaamattomuuden varmistamiseksi. Montenegro on vahvistanut korruption vastaista oikeudellista kehystään ja edistynyt edelleen korruptiotapausten tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa, mutta lisätoimia tarvitaan. Korruptio on edelleen laajalle levinnyt vakava ongelma, joka mahdollistaa myös järjestäytyneiden rikollisryhmien soluttautumisen julkiselle ja yksityiselle sektorille. Lopullisten tuomioiden määrä on edelleen pieni eikä korruptiotapauksissa ole vielä määrätty omaisuuden takavarikoinnista tai menetetyksi tuomitsemisesta.

Voimassa olevaa perusoikeuksien suojelua koskevaa lainsäädäntöä ja institutionaalista kehystä on edelleen parannettu. Kunnianloukkauksen rangaistavuuden poistaminen on osaltaan parantanut tiedotusvälineiden toimintaedellytyksiä maassa. Siirtymään joutuneiden henkilöiden aseman laillistamisessa on edistytty edelleen. Romanian, aškaalien ja egyptiläisten sosiaalisen osallisuuden edistämistä on jatkettava erityisesti panemalla täytäntöön asianmukaiset poliittiset asiakirjat. Oikeus- ja lainvalvontaviranomaiset suojelevat ihmisoikeuksia yhä puutteellisesti. Toimittajiin kohdistuneiden vanhojen väkivaltatapausten tutkintaa on tehostettava ja niistä on nostettava syytteitä. Lisätoimia tarvitaan alan lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön ja kansainvälisiin normeihin. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtuullisesti tällä alalla.

Montenegro on edistynyt jonkin verran *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla. Maahanmuutto-, turvapaikka- ja viisumialan lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on alkanut. Ulkomaalaiskeskuksen ja turvapaikanhakijoille tarkoitetun keskuksen rakentaminen on päätösvaiheessa. Yhdennetyn rajaturvallisuuden strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano etenee aikataulussa. Poliisiyhteistyössä ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa maa on jatkanut kansainvälisen ja alueellisen verkkonsa laajentamista sekä oikeudellisen kehyksensä ja hallinnollisten valmiuksiensa vahvistamista. Maassa on nostettu enemmän järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä syytteitä, tehty enemmän pidätyksiä ja annettu tuomioita alueen muiden maiden sekä EU:n jäsenvaltioiden, Interpolin ja Europolin kanssa tehtyjen yhteisten tutkintaoperaatioiden ansiosta. Alan poliittista ja oikeudellista kehystä on parannettu. Tarvitaan lisätoimia tätä lukua koskevan kansallisen lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön erityisesti

seuraavilla aloilla: turvapaikka- ja viisumiasiat, ulkorajat ja Schengen sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunta. Myös tapausten tutkinnassa, tuomitsemisessa ja huumeiden takavarikoinnissa on saatava tuloksia. On parannettava lainsäädännön täytäntöönpanovalmiuksia siviili- ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessä yhteistyössä. On tehostettava työtä rahanpesun torjumiseksi ja ihmiskauppaan puuttumiseksi. Maa on edistynyt kohtuullisesti tällä alalla.

Tieteen ja tutkimuksen alan lainsäädännön mukauttamisessa unionin säännöstöön on edistytty hyvin. Tarvitaan lisätoimia lujittamaan tutkimus- ja innovaatiovalmiuksia kansallisella tasolla ja helpottamaan integroitumista eurooppalaiseen tutkimusalueeseen. On panostettava tutkimukseen tehtävien investointien, varsinkin yksityissektorin tekemien investointien, lisäämiseen kannustamalla julkista ja yksityistä sektoria investoimaan tieteelliseen tutkimukseen. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet tällä alalla. *Koulutuksen ja kulttuurin* alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Korkea-asteen koulutuksen uudistamiseksi ja ammatillisen koulutuksen nykyaikaistamiseksi on vielä tehtävä työtä. Koulutusuudistusten täytäntöönpanossa on vielä työsarkaa. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtuullisesti tällä alalla.

Montenegro on edistynyt vähän *ympäristö- ja ilmastomuutosasioissa*. Jätehuollosta, ilmanlaadusta ja kemikaaleista annetun lainsäädännön hyväksyminen, hallinnollisten valmiuksien lisääntyminen ja toimet lainsäädännön mukauttamiseksi ilmastoa koskevaan EU:n säännöstöön ovat ensimmäisiä merkkejä tilanteen paranemisesta. Veden laatuun ja jätehuoltoon on kiinnitettävä enemmän huomiota. On varmistettava ympäristövaikutusten arviointia ja strategista ympäristöarviointia koskevan säännösten tosiasiallinen täytäntöönpano. Tarvitaan merkittäviä toimia kansallisen lainsäädännön mukauttamiseksi ympäristöä ja ilmastoa koskevaan EU:n säännöstöön ja panemiseksi täytäntöön sekä hallinnollisten valmiuksien ja instituutioiden välisen yhteistyön parantamiseksi. Ympäristöä ja ilmastomuutosta koskevat kysymykset on otettava aiempaa järjestelmällisemmin huomioon muilla politiikan aloilla ja suunnitteluasiakirjoissa. Edistymistä tällä alalla haittaavat poliittisen panostuksen ja riittävän rahoituksen puuttuminen sekä vähäinen tietoisuus ympäristö- ja ilmastovaatimuksista. Valmistelut tällä alalla ovat yhä alkuvaiheessa.

Kuluttajien ja terveyden suojelun aloilla on edistytty jonkin verran. Kuluttajansuojaa koskevan lainsäädännön mukauttamista on jatkettava. Alan valmisteluissa on saatu kohtuullisia tuloksia. *Tullilainsäädännössä* on edistytty jonkin verran. Uudella tullitariffilailla mukautetaan kansallista lainsäädäntöä yhteiseen tullitariffiin. Nykyisiä menettelyjä ja työskentelytapoja on sovellettava tehokkaammin hallinnollisten ja operatiivisten valmiuksien aloilla. Valmisteluja yhteistä passitusmenettelyä koskevaan yleissopimukseen liittymiseksi on lisättävä. Kaiken kaikkiaan tulliliittoon liittyvät valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti.

Ulkosuhteiden alalla on edistytty jonkin verran. Montenegro on liittynyt Maailman kauppajärjestöön. Myös *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Montenegro on mukauttanut kantansa kaikkiin EU:n julistuksiin ja neuvoston päätöksiin sekä jatkanut aktiivisesti alueen vakauttamista omalta osaltaan. Valmistelut näillä aloilla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Montenegron edistyminen *varainhoidon valvonnassa* on ollut epätasaista. Julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskeva oikeudellinen kehys on valmis, mutta käytännön soveltaminen on aikataulusta jäljessä erityisesti paikallistasolla. Montenegron on vahvistettava johdon vastuuvollisuutta koskevia järjestelyjä julkishallinnon uudistuksen yhteydessä. Valtion tilintarkastusviraston taloudellinen riippumattomuus olisi taattava käytännössä. Varainhoidon valvontaan liittyvät valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa.

Varainhoito- ja talousarviosäännösten osalta on edistytty vain vähän. On perustettava hyvissä ajoin koordinoiva elin omia varoja koskevien liittymisvalmistelujen ohjaamiseksi. Omia varoja koskevien sääntöjen soveltamiseksi on luotava hallinnollinen kehys. Kaiken kaikkiaan valmistelut tällä alalla ovat vielä alkuvaiheessa.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia täyttää edelleen riittävässä määrin **poliittiset arviointiperusteet**. Maa jatkaa vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa antamiensa sitoumusten täytäntöönpanoa. Hallitus on asettanut EU-asiat ensisijaisiksi toiminnassaan. Liittymistä koskevan korkean tason vuoropuhelun aloittaminen komission kanssa on vauhdittanut uudistuksia ja johtanut merkittävään kehitykseen useilla tärkeillä politiikan aloilla. Hallitus on tehnyt ehdotuksia vaaleja koskevien oikeudellisten puitteiden parantamisesta sekä sananvapauden alalla kunnianloukkausten rangaistavuuden poistamisesta. Hallituksen ensimmäinen katsaus Ohridin puitesopimuksen täytäntöönpanoon parantaa osaltaan eri yhteisöjen välistä vuoropuhelua. Uudistuksia on pidettävä yllä kaikilla poliittisten arviointiperusteiden alueilla erityisesti täytäntöönpanosyistä. Parlamentti käsittelee parhaillaan tähän liittyvää lainsäädäntöä. Painopiste on oikeusvaltioperiaatteessa, myös sananvapaudessa, sekä etnisten ryhmien välisessä vuoropuhelussa ja sovinnossa, ja tätä on syytä jatkaa. Samalla on edistettävä toimintamallia, jossa kansalaisyhteiskunnan edustajat otetaan mukaan.

Ohridin puitesopimus on edelleen keskeinen **demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen** toteutumisen kannalta. *Hallitus* on aloittanut arvioinnin puitesopimuksen täytäntöönpanosta vuoden 2001 jälkeen. Tavoitteena on saada aikaan yksimielisyys saavutetuista tuloksista ja edessä olevista haasteista. Yhteisöjen väliset jännitteet vuoden 2012 alkupuolen väkivaltaisuuksien seurauksena aiheuttivat huolta. Hallitus on reagoinut haasteeseen kypsästi. Sen on syytä jatkaa samaan malliin, jotta etnisten ryhmien välisiä suhteita voitaisiin vahvistaa ja hakea sovintoa. Tässä olisi otettava huomioon myös vuoden 2001 konfliktin uhrien asema. Kielilain laajassa täytäntöönpanossa on edistytty jonkin verran.

Parlamentin toiminta on parantunut ja poliittista vuoropuhelua on käyty erityisesti EU:hun yhdentymisen suhteen. Työjärjestyksen täytäntöönpano on edennyt myös opposition esittämien keskeisten vaatimusten osalta. Parlamentti käsittelee siihen liittyviä vaalijärjestelmän parantamista koskevia hallituksen ehdotuksia. Edelleen tarvitaan lisäponnisteluja Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston suositusten toteuttamiseksi täysimääräisesti.

Koalitiollahituksen sisäinen yhteistyö on jatkunut, minkä ansiosta liittymisprosessi on ollut poliittisen asialistan kärjessä. Hallitus on koordinoanut korkean tason liittymisvuoropuhelua oman etenemissuunnitelmansa perusteella. Paikallishallintokysymyksissä on nopeutettava hallinnon hajauttamista erityisesti rahoituskehysten suhteen.

Julkishallinnon alalla edistyttiin jonkin verran. Kansalaisille suunnattuja palveluja on parannettu ja sähköistä hallintoa otettu asteittain käyttöön. Hallintopuitteiden merkittävästä uudistamisesta käydään parhaillaan keskusteluja. Lisää työtä tarvitaan, jotta voidaan taata julkishallinnon avoimuus, ammattimaisuus ja riippumattomuus. Erityisesti on noudatettava periaatetta, jonka mukaan virkamiesten palvelukseen ottaminen ja urakehitys perustuu ansioihin.

Oikeuslaitoksessa on otettu käyttöön lainsäädännölliset ja institutionaaliset turvatoimet, mutta lisätyötä tarvitaan riippumattomuuden ja puolueettomuuden varmistamiseksi käytännössä. Edistystä on saatu aikaan erityisesti käsittelyä odottavien asioiden ruuhkan vähentämisessä. Lisätyötä tarvitaan, jotta oikeasuhteisille erottamismenettelyille luodaan selkeät ja avoimet

perusteet ja ansioihin perustuvan nimittämisen ja urakehitysmenettelyn toteuttamista tehostetaan merkittävästi. Tuomarien ja syyttäjien koulutuslaitosta olisi tuettava sen keskeisessä roolissa ammattimaisen ja -taitoisen tuomioistuin- ja syyttäjälaitoksen kehittämisessä.

Korruption torjunnan lainsäädäntökehys on käytössä ja kapasiteettia on lisätty hieman, mutta voimassa olevien lakien täytäntöönpano edellyttää lisäponnisteluja. Viranomaisten todentamiskapasiteettia ja täytäntöönpanovaltuuksia on parannettu. Lopputuloksen suhteen näkyvää edistystä on kuitenkin saatu aikaan vain vähän. Korkean tason korruptiotapausten käsittelyssä ei ole vielä saavutettu tuloksia. Valvonta- ja täytäntöönpanoviranomaisten on otettava käyttöön ennakoivampi ja koordinoitumpi lähestymistapa. Tilastotietojen keräämisen ja analysoinnin olisi parannuttava, jotta toimet voidaan keskittää sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Korruptiota esiintyy edelleen yleisesti monilla aloilla, mikä on vakava ongelma.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa saatiin aikaan jonkin verran edistystä; kansainvälisiä pidätysmääräyksiä annettiin yli sata, ja Interpolin ja Europolin puitteissa tehtiin hyvää yhteistyötä. Telekuuntelua koskevaa lakia muutettiin, mikä lisäsi tämän erityistutkimusmenettelyn tehoa ja avoimuutta. Lainvalvontaviranomaisten kapasiteettia on vahvistettava edelleen sekä virastojen välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa lisättävä. Maa on edistynyt poliisiyhteistyössä ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Ihmisoikeuksiin ja vähemmistöjen suojeluun liittyvä oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on pääosin käytössä. *Kansalaisyhteisöjen ja poliittisten oikeuksien* kunnioitetaan yleisesti, ja niiden alalla on tapahtunut hieman edistystä. Toimittajien kanssa käytävät nk. pyöreän pöydän keskustelut ovat osoittautuneet tärkeäksi suurimpien mediaan liittyvien haasteiden ratkaisuforumiksi. Hallitus hyväksyi ehdotukset kunnianloukkausten rangaistavuuden poistamiseksi antaessaan siviililain solvauksiin ja kunnianloukkauksiin liittyvästä vastuusta. Rikoslakia on muutettava vastaavasti. Yleisradioneuvosto on ryhtynyt soveltamaan säädöksiä, joilla estetään omistajuuden keskittymistä ja eturistiriitoja poliittisella tasolla. Neuvoston on osoitettava, että se noudattaa syrjimätöntä ja avointa toimintamallia. Moniarvoisuuden puute ja itesensuuri aiheuttavat edelleen laajalti huolta. Tarvitaan jatkuvaa työtä niihin liittyviin haasteisiin vastaamiseksi; näitä haasteita ovat esimerkiksi hallituksen mainonnan avoimuus ja toimittajien työoikeudet.

Taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien lujittamisen alalla on edistytty jonkin verran. Talous- ja sosiaalineuvosto on kokoontunut säännöllisesti. Syrjinnän vastainen komitea on sitoutunut käsittelemään valituksia, vaikka sen resurssit ovat rajalliset. Syrjinnän vastainen lainsäädäntö ei ole vielä täysin yhdenmukainen unionin säännösten kanssa erityisesti sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän osalta. Naisten, myös kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien, oikeuksia on suojattava paremmin ja heidän osallistumistaan työmarkkinoille ja politiikkaan lisättävä. Vammaisten yhteiskuntaan sopeuttaminen on edelleen heikkoa.

Sivistyksellisten oikeuksien ja vähemmistöjen alalla on tapahtunut yleisesti jonkin verran edistystä. Ohridin puitesopimuksen tarkistus on aloitettu. Tarkoituksena on antaa suosituksia vallitseviin haasteisiin vastaamiseksi. Tätä tarkistusta ja etnisten ryhmien välistä konkreettista yhteistyötä on seurattava. Etnisten yhteisöjen välisen luottamuksen edistäminen on keskeisen tärkeää. Romanian osalta toteutettiin useita toimia erityisesti henkilöpaperittomien henkilöiden tilanteen ratkaisemiseksi ja romanipakolaisten kotouttamiseksi. Olemassa olevien strategioiden toteuttamista ja instituutioiden välistä yhteistyötä on lisättävä merkittävästi.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että maa on jatkanut täysipainoista yhteistyötä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Haagin tuomioistuimessa ei ole käsittelemättömiä

tapauksia tai valituksia. ICTY palautti vuonna 2008 kansallisille viranomaisille neljä tapausta. Näistä päätettiin vuonna 2011 kansallisessa tuomioistuinjärjestelmässä jättää yksi käsittelemättä ja vuonna 2012 loput kolme syyttäjälaitoksen esityksestä ja armahduslain nojalla.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immunitetisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on mukauduttava EU:n kantaan.

Maa jatkoi aktiivista toimintaansa alueellisissa yhteistyöaloitteissa. Se osallistuu muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECF) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Se aloitti SEECF:n puheenjohtajana kesäkuussa 2012. Kaakkois-Euroopan terveysverkoston SEEHN:n sihteeristö perustettiin Skopjeen. Maa jatkoi osallistumistaan EU:n Althea-operaatioon Bosnia ja Hertsegovinassa.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian rooli on yleisesti ollut edelleen rakentava kahdenvälisissä suhteissa naapurina olevien jäsenvaltioiden ja muiden laajentumismaiden kanssa. Suhteet kumppaneihin Länsi-Balkanilla kehittyivät. Kreikan-suhteita häiritseviä edelleen nimikysymys. Kansainvälinen tuomioistuin antoi tuomion, joka koski väliaikaista sopimusta Kreikan kanssa. Maa on osallistunut keskusteluihin ongelman ratkaisemiseksi YK:n johdolla sekä kahdenvälisesti Kreikan kanssa. YK:n puitteissa käytäviä keskusteluja molempien osapuolten hyväksyttävissä olevan neuvotteluratkaisun löytämiseksi olisi jatkettava entistä määrätietoisemmin, samoin kuin suoraa kahdenvälisiä tapaamisia ja yhteyksiä. Hyviä naapuruussuhteita vaarantavia toimia ja lausuntoja olisi vältettävä.

Maan **talous** jatkoi vuonna 2011 kasvuaan, tosin aiempaa hitaammalla vauhdilla. Se kuitenkin taantui vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla. Kasvu perustui vakaaseen kotimaiseen kysyntään, mutta ulkomainen kysyntä on ollut laskussa. Rakennemuutoksia jatkettiin, mutta hitaasti ja asteittain. Yritysten rekisteröinnin yksinkertaistamisessa, oikeudellisten menettelyjen nopeuttamisessa ja rahoituksen välittämistoiminnan syventämisessä on edetty jonkin verran. Erittäin suuren ja suurimmaksi osaksi rakenteellisen, nuoriin ja kouluttamattomiin kohdistuvan työttömyyden ratkaisemiseksi on kuitenkin saatu aikaan vain vähän.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edelleen edistynyt hyvin **taloudellisten arviointiperusteiden** täyttämässä. Se on edistynyt joillakin alueilla toimivan markkinatalouden luomisessa. Keskipitkällä aikavälillä maan pitäisi pystyä selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa edellyttäen, että merkittävien rakenteellisten heikkouksien vähentämiseen tähtäävä uudistusohjelma toteutetaan määrätietoisesti.

Maa on onnistunut säilyttämään laajan yksimielisyyden talouspolitiikan tärkeimmistä osatekijöistä. Rahapolitiikka, jonka perustana on valuutan sitominen euroon, on edistynyt makrotaloudellista vakautta. Finanssipolitiikan ansiosta menot pysyivät pitkälti tulojen kasvun tasolla. Yksityistäminen on saatettu pääosin päätökseen. Samoin hinnat ja kauppa on laajalti vapautettu. Jonkin verran edistystä on saavutettu markkinoille pääsyn helpottamisessa ja sääntelykehyksen yksinkertaistamisessa. Oikeudelliset menettelyt nopeutuivat ja konkurssimenettelyjen keskipituus lyheni edelleen. Kiinteistöjen rekisteröinti on käytännössä saatu päätökseen. Rahoitusala on toistaiseksi selvinnyt rahoitusmarkkinoiden myllerryksestä varsin hyvin, ja suuntaus kohti välitystoiminnan lisäämistä ja markkinoiden syventämistä on jatkunut. Koulutusalan vaiheittainen edistyminen on jatkunut. Suorien ulkomaisten sijoitusten lisääntyminen on osaltaan monipuolistanut maan vientirakennetta.

Julkisen talouden ohjauksen laatu on kuitenkin huonontunut entisestään. Keskipitkän aikavälin suunnittelu ja julkisten menojen hallinta on heikentynyt ja julkisen sektorin taseen avoimuus ja luotettavuus vähentyneet. Lisäksi julkisen varainkäytön lyhytnäköisyys on jatkunut ja sen kasvua lisäävä vaikutus on ollut vähäinen. Julkisen sektorin velka on lisääntynyt merkittävästi. Työttömyys on pysynyt erittäin korkeana. Rakenteelliset heikkoudet haittaavat työmarkkinoiden toimintaa. Työvoiman perus- ja ammattikoulutuksen taso on heikko. Samoin fyysistä pääomaa on nykyaikaistettava ja kehitettävä. Huolimatta asteittaisista parannuksista institutionaalisten rakenteiden ja oikeuslaitoksen heikkoudet haittaavat edelleen markkinatalouden toimintaa. Eräillä sääntely- ja valvontavirastoilla ei vielä ole tarvittavia resursseja ja painoarvoa, jotta ne voisivat hoitaa tehtävänsä tehokkaasti. Julkisen hallinnon valmiuksia ja tehoa yrityksille suunnattavien palvelujen tarjoamisessa on parannettava. Epävirallinen talous on edelleen merkittävä haaste.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edistynyt pyrkimyksissään parantaa **edellytyksiään täyttää jäsenyysvelvoitteet** etenkin tavaroiden vapaan liikkuvuuden, kilpailun, elintarvikkeiden turvallisuuden, eläinlääkintäpolitiikan sekä Euroopan laajuisten verkkojen aloilla. Lisäponnisteluja tarvitaan muilla, esimerkiksi ympäristön, sosiaalipolitiikan ja työllisyyden, aluepolitiikan sekä rakennepolitiikan välineiden koordinoinnin aloilla. Maa on yleisesti saavuttanut hyvin yhdenmukaisuuden unionin säännösten kanssa tässä vaiheessa liittymisprosessia. Se on myös jatkanut sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteidensa toteuttamista. Komissio onkin ehdottanut assosiaation toiseen vaiheeseen siirtymistä.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden, erityisesti standardoinnin ja metrologian, alalla on edistytty hyvin. Tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät valmistelut ovat pitkällä. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty jonkin verran. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* aloilla on edistytty jonkin verran, erityisesti postipalvelujen alalla. Lisätyötä tarvitaan kuitenkin palveludirektiivin täytäntöönpanon ja ammatillisen pätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen suhteen. Yleisesti maa on edistynyt tällä alalla kohtuullisen hyvin. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Pääomanliikkeiden ja maksujen lisävapauttamisen edellytyksenä on siirtyminen assosiaation toiseen vaiheeseen, mitä neuvosto harkitsee parhaillaan. Alan valmistelut etenevät suunnitellusti.

Julkisten hankintojen alalla edettiin jonkin verran, ja yhdenmukaistaminen on pitkällä lukuun ottamatta oikeuskeinoja ja puolustushankintoja. Oikeuskeinoista ja toimiluvista vastaavien viranomaisten hallinnolliset valmiudet ovat edelleen heikot. *Yhtiöoikeuden* alalla edettiin hyvin erityisesti tarkastusten suhteen. Ulkomailta hankittua hyväksytyn tilintarkastajan ammattipätevyyttä ei ole vielä tunnustettu. Yleisesti valmistelut alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. Edistystä saatiin aikaan jonkin verran *immateriaalioikeuksien* alalla, jolla parannettiin lainsäädäntöä ja hallinnollisia valmiuksia. Lainsäädännön täytäntöönpanemisessa ja noudattamisessa tarvitaan kuitenkin vielä lisätoimia. Alan yhdenmukaistaminen on yleisesti kohtuullisen pitkällä.

Kilpailupolitiikan alalla edettiin hyvin ja täytäntöönpanotulokset paranivat. Valmistelut alalla ovat edistyneet. Kilpailuviranomaisen resursseja on vielä lisättävä. *Rahoituspalveluissa* edistyttiin pankki- ja vakuutus toiminnan, arvopaperimarkkinoiden ja sijoituspalvelujen alalla. Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin alalla ei ole saatu aikaan yhdenmukaistamista unionin säännösten tärkeimpien osien kanssa. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on tällä alalla kaiken kaikkiaan kohtuullisen pitkällä.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla on edistytty. Yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa jatkui ja keskeisiä kilpailun suojakeinoja on alettu panna täytäntöön.

Audiovisuaalipolitiikan alalla yleisradioneuvoston toiminta lisääntyi, mutta on varmistettava, että se soveltaa syrjimätöntä toimintamallia. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty jonkin verran, ja valmistelut ovat edelleen kohtuullisen pitkällä. Yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän perustaminen on edennyt. Yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa edellyttää jatkuvaa työtä. Hallinnolliset valmiudet ovat edelleen ongelma koko alalla.

Elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinlääkintäpolitiikan alalla on saatu aikaan hyvää edistystä erityisesti laitosten vahvistamisessa ja eläintautien hävittämisohjelmien toimeenpanossa. *Kasvinsuojelun* alalla edistyttiin vain vähän eivätkä hallinnolliset valmiudet ja toimivaltaisten viranomaisten keskinäinen koordinaatio ole parantuneet. Valmistelut elintarvikkeiden turvallisuuden, eläinlääkinnän ja kasvinsuojelun alalla ovat edistyneet yleisesti kohtuullisen hyvin.

Liikennepolitiikan alalla on edistytty vain vähän. Maantieliikennettä koskeva yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on edennyt jonkin verran, mutta tieliikenteen turvallisuutta koskeva ei, mikä aiheuttaa edelleen huolta. Rautateitä koskevaa lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava edelleen. Maassa tehtiin lakimuutos rautatiemarkkinoiden kilpailun sulkemisesta EU:hun liittymiseen asti, mikä mitätöi tähän mennessä saavutetun yhdenmukaistamisen unionin säännösten kanssa. Rautatieonnettomuuksien tutkintalautakunnan toiminta itsenäisenä elimenä on saatava käyntiin. *Energia-alalla* saatiin aikaan jonkin verran edistystä erityisesti vuoden 2011 energialakiin liittyvän täytäntöönpanolainsäädännön vahvistamisessa. Myös uusiutuvien energialähteiden osalta edistyttiin jonkin verran. Sähkö- ja maakaasumarkkinoita ei ole vielä vapautettu täysin. Valmistelut näillä aloilla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Verotuksen alalla edistyminen on ollut rajallista. Lisätyötä tarvitaan edelleen kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi unionin säännösten kanssa, veropetosten ja veronkierron torjunnan vahvistamiseksi sekä tietotekniikka- ja henkilöstövalmiuksista huolehtimiseksi. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti verotuksen alalla.

Talous- ja rahapolitiikan alan valmistelut ovat pitkällä ja niiden suhteen tapahtui vähän lisäedistystä. Valmistelut alalla ovat edistyneet. *Tilastojen* alalla edistyttiin alakohtaisten tilastojen yhdenmukaistamisessa ja tiedonsiirrossa. Kaiken kaikkiaan valmistelut tilastojen alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty vain vähän. Työttömyys- ja köyhyysaste ovat korkealla, ja naisen työvoimaosuus on yhä pieni. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa on edistytty jonkin verran, mutta osapuolten roolia on lujitettava. Maa ratifioi Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä siihen liittyvän valinnaisen pöytäkirjan. Romanian, vammaisten ja muiden marginaaliryhmien sosiaalinen osallisuus kehittyy hitaasti. Syrjinnän estämiseen ja siltä suojaamiseen tähtäävä mekanismi on olemassa, mutta ei vielä täysimääräisesti toiminnassa. Yleisiä hallinnollisia valmiuksia on lisättävä merkittävästi. Valmistelut tällä alalla eivät kaiken kaikkiaan ole edenneet kovinkaan pitkälle.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Alalla hyväksyttiin erilaisia strategioita ja toimenpiteitä, mikä oli osoitus vahvasta sitoutumisesta liikeympäristön parantamiseen. Täytäntöönpano on kuitenkin sekavaa, koska siitä vastaavat useat koordinoimattomat ja heikosti rahoitusta saavat elimet. Toimenpiteet eivät ole vielä täysimääräisesti käytössä.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on saavutettu edistystä. Liikenne-, energia- ja televerkkoja kehitetään edelleen, ja maa osallistuu aktiivisesti Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorion ja energiayhteisön toimintaan. Liikennekäytävä X:ää koskeva urakkasopimus on tehty ja sen rakentaminen. Urakka rahoitetaan osittain IPA:n osa-alueen III määrärahoista. Alan valmistelut ovat kohtuullisen pitkällä.

Aluepolitiikassa ja rakennepoliittisten välineiden yhteensovittamisessa on edistytty vain rajallisesti. IPA-ohjelmien hallinnointia on parannettava, jotta EU-varat voidaan hyödyntää täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti. Hallinnon ja valvontajärjestelmien heikkoudet edellyttävät lisätyötä. Erityisesti toimintarakenteiden henkilöstöä on lisättävä ja sen pätevyyttä parannettava, ja valtiovarainministeriön rahoituksesta ja sopimuksista vastaavaa keskusyksikköä on vahvistettava. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta on saatu aikaan jonkin verran edistystä erityisesti tuomioistuintapausten käsittelyviiveen purkamisessa. Lisäparannuksia tarvitaan ansioihin perustuvan nimittämismenettelyn, selkeiden ja ennustettavissa olevien erottamisperusteiden sekä tilastollisten välineiden moitteettoman käytön osalta. Korruption torjunnan lainsäädäntökehys on käytössä ja kapasiteettia on lisätty hieman, mutta tarvitaan lisäponnisteluja, jotta tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa saataisiin tuloksia. Perusoikeuksien osalta edistyi jonkin verran sananvapauden alalla erityisesti kunnianloukkausten rangaistavuuden poistamisessa. Asianomaisten instituutioiden on oltava tehokkaampia perusoikeuksien edistämiseksi ja suojaamisessa myös käytännössä. Ohridin puitesopimus on edelleen keskeisessä asemassa demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen kannalta. Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien alan valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti.

Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden alalla saatiin aikaan edistystä erityisesti ulkorajojen ja tulliyhteistyön sekä telekuuntelun suhteen. Lisätyötä tarvitaan turvapaikkamenettelyn tehostamiseksi, tiukasti ansioihin perustuvan palvelukseen ottamisen varmistamiseksi poliisissa, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tiukentamiseksi ja huumeiden takavarikoinnin tehostamiseksi. Yleisesti valmistelut alalla ovat pitkällä.

Tieteen ja tutkimuksen alalla on edistytty vähän. Osallistumisaste EU:n puiteohjelmiin oli edelleen hyvä. Kansallisen tiede-, tutkimus- ja kehittämistoimintaohjelman sekä innovaatiostrategian valmistelut ovat edenneet, mutta asiakirjat ovat hyväksymättä. Maa on saavuttanut alalla tavoitteensa osittain.

Koulutuksen, nuorison ja kulttuurin aloilla on edistytty jonkin verran. Maa paransi edelleen suoritustaan suhteessa Koulutus 2020 -kehysten yhteisiin vertailuarvoihin. Elinikäisen oppimisen ohjelman ja nuorisotoimintaohjelman valmistelut on käynnistetty uudelleen. Investointeja ei ole tehty tasapuolisesti kaikkialle maahan ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan. Maa on edistynyt koulutuksen ja kulttuurin alalla kohtuullisesti.

Ympäristön ja ilmastonmuutoksen alalla edistyminen on ollut rajallista. Unionin säännösten siirtämisessä kansalliseen lainsäädäntöön edistyi edelleen erityisesti jätehuollon, ilmanlaadun ja kemikaalialan suhteen. Kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarvitaan merkittäviä ponnisteluja erityisesti vesihuollon, teollisuuden aiheuttaman saastumisen torjunnan, luonnonsuojelun ja ilmastonmuutoksen aloilla. Yleisesti valmistelut ympäristön alalla ovat edistyneet kohtuullisesti, kun taas ilmastonmuutoksen alalla ne ovat alkuvaiheessa.

Kuluttajien ja terveyden suojelun alalla on edistytty jonkin verran erityisesti oikeudellisen ja institutionaalisen kehityksen suhteen. Lisäkehitystä haittaa se, että taloudelliset resurssit ovat

rajalliset ja toimintarakenteet heikot erityisesti kuluttajansuojan alalla. Yleisesti valmistelut alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Tulliliiton alalla on edistytty etenkin hallinnollisten ja toiminnallisten valmiuksien suhteen. Virastojen välinen yhteistyö, korruption torjunta tullihallinnossa ja valmiudet puuttua rajat ylittävään rikollisuuteen paranivat edelleen. Tulliliiton valmisteluissa edetään suunnitelmien mukaan.

Ulkosuhteiden alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä erityisesti yhteisessä kauppapolitiikassa. Maan institutionaaliset valmiudet eivät ole kuitenkaan vielä riittävät, jotta se voisi osallistua täysimääräisesti EU:n kauppaja kehitysyhteistyöpolitiikkaan ja humanitaariseen politiikkaan. Valmistelut ulkosuhteiden alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla on edistytty edelleen. Maan yhdenmukaistamisen taso EU:n julistusten ja neuvoston päätösten kanssa on edelleen korkea, ja se on jatkanut osallistumistaan siviili- ja sotilasoperaatioihin sekä kriisinhallintatehtäviin. Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan valmistelut ovat edenneet hyvin.

Varainhoidon valvonta eteni jonkin verran erityisesti ulkoisten tarkastusten ja euron väärentämiseltä suojaamisen osalta. Julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan käytännön toteutuksessa maa on kuitenkin vasta alkuvaiheessa. Yleisesti tämän luvun valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa. *Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* alalla ei juurikaan edistytty. Edelleen on vahvistettava rakenteita, jotka muodostavat hallinnollisen kehityksen omien varojen asianmukaiselle laskemiselle, ennustamiselle, keräämiselle, maksamiselle, valvonnalle ja raportoinnille. Alaan liittyvät valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa.

Serbia

Serbia on edistynyt hyvin kohti **poliittisten jäsenyysehtojen** ja vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämistä. Toimielinten vakaus ja toimintakyky varmistettiin ennen presidentin-, parlamentti- ja kunnallisvaaleja ja Vojvodinassa pidettyjä vaaleja sekä niiden jälkeen. Lainsäädäntötoiminta hidastui vaalien takia, mutta uudistusten täytäntöönpano edistyi jonkin verran useimmilla aloilla. Serbia jatkoi täysipainoista yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Pristinan kanssa käytävässä vuoropuhelussa on saavutettu tuloksia, mutta sopimusten täytäntöönpano on ollut epätasaista. Serbia selvensi tulkintaansa alueellista yhteistyötä ja Kosovon edustusta koskevasta sopimuksesta. Edellyttäen, että sopimuksen täytäntöönpanoa jatketaan, asia ei enää estä kaikille avointa alueellista yhteistyötä. Serbian uusi johto on korostanut, että se on sitoutunut panemaan täytäntöön kaikki sopimukset, jotka on jo tehty Pristinan kanssa käytävän vuoropuhelun perusteella, ja aloittamaan laajempien poliittisten kysymysten käsittelyn. Tämän sitoumuksen noudattaminen on keskeisessä asemassa Serbian pyrkiessä siirtymään EU:hun yhdentymisen seuraavaan vaiheeseen.

Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta on lujitettu entisestään. Kansainväliset tarkkailuelimet totesivat, että vaaleissa oli kilpailua ja ne järjestettiin kannustavassa ympäristössä ammattimaisesti. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj) tuki hyvin sujuneiden Kosovon parlamentti- ja presidentinvaalien järjestämistä. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/99 mukaisesti Kosovossa ei vastoin aiempaa käytäntöä järjestetty kunnallisvaaleja. Vuonna 2011 annettu lainsäädäntö parlamentaarisisista toimivaltuuksista ja puoluerahoituksesta pantiin täytäntöön. Keskusvaalilautakunnan menettelyissä ja uuden keskitetyn äänioikeutettujen rekisterin hallinnossa havaittiin jonkin verran läpinäkyvyyden puutetta. Hallituksen on noudatettava Etyjin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vaalitarkkailuryhmän suosituksia.

Parlamentin lainsäädäntötoiminta on vähentynyt vaalien vuoksi, mutta muu parlamentaarinen toiminta on jatkunut normaalisti. Lisätoimet ovat yhä tarpeen, jotta voidaan varmistaa, että perustuslain määräykset (erityisesti oikeuslaitosta koskevat määräykset) vastaavat täysin eurooppalaisia normeja. *Hallitus* toimi vakaasti ja istui koko virkakautensa. Uusi koalitiohallitus muodostettiin heinäkuussa 2012. Uusi hallitus on säilyttänyt maan vahvan strategisen suuntautumisen EU:hun yhdentymiseen. Sekä uusi presidentti että uusi hallitus ovat sitoutuneet toteuttamaan EU-uudistus suunnitelmaa ja tekemään tiivistä yhteistyötä tulosten saavuttamiseksi. Hallituksen on parannettava sidosryhmien kuulemista politiikkaa laadittaessa ja seurattava tarkemmin uuden lainsäädännön täytäntöönpanoa.

Julkishallinnon uudistaminen etenee hitaasti ja kärsii liian vähäisestä poliittisesta sitoutumisesta. Lainsäädäntökehys on saatava valmiiksi ja yhdenmukaistettava kokonaisuudessaan kansainvälisten normien kanssa. Voimassa olevien lakien ja julkishallinnon uudistusstrategian täytäntöönpanoa on tehostettava. Julkishallintoon on perustettava ansioihin perustuvat rekrytointi- ja ylennysjärjestelmät ja pantava ne täytäntöön. Riippumattomien sääntelyelinten suositusten täytäntöönpanoa on tehostettava.

Turvallisuusjoukkojen siviilivalvonnassa on edistytty vain vähän. Asiaa käsittelevän parlamentin valiokunnan perustamisesta huolimatta parlamentaarinen valvonta on ollut yleisesti ottaen vähäistä. Turvallisuus- ja tiedustelupalvelujen harjoittamaa viestinnän seurantaa koskevaa lainsäädäntöä on selkiytettävä perustuslakituomioistuimen antaman tuomion mukaisesti.

Oikeuslaitoksen piirissä edistyminen on ollut vähäistä. Lähinnä on pantu täytäntöön uutta lainsäädäntöä, jolla pyritään tehostamaan oikeuslaitoksen toimintaa. Tuomareiden ja syyttäjien uudelleennimitysten tarkastelulla ei pystytty korjaamaan havaittuja puutteita. Perustuslakituomioistuimien kumosi kyseisen prosessin ja määräsi, että kaikki nimittämättä jääneet asiasta valituksen tehneet tuomarit ja syyttäjät on nimitettävä uudelleen virkoihinsa. Perustuslakituomioistuimen uudelleen käsiteltäviksi palauttamattomat asiat on käsiteltävä huolellisesti ja perustuslakituomioistuimen päätösten mukaisesti. Oikeuslaitoksessa on otettava käyttöön ammatillisen arvioinnin järjestelmä, tehokkaat kurinpitosäännöt ja loukkaamattomuuden takaavat tiukemmat suojoimet. Kansalaisten luottamuksen palauttaminen edellyttää, että viranomaiset harkitsevat lisätoimia, joilla parannetaan tuomioistuimien riippumattomuutta, puolueettomuutta, ammattitaitoa, vastuuvollisuutta ja tehokkuutta. Erityisen tärkeitä ovat läpinäkyvät perusteet tuomareita ja syyttäjiä nimitettäessä; oikeusakatemian vastuulla oleva koulutus ennen virkaan astumista ja palveluksessa ollessa sekä virassa olevien tuomareiden ja syyttäjien toiminnan arviointi, mukaan luettuina vuonna 2009 nimitetyt uudet viranhaltijat; loukkaamattomuuden takaavat suojoimet; ja tuomioistuinten toiminnan rationalisointi. Näihin haasteisiin on vastattava laatimalla tuomioistuinlaitoksen toiminnan tarkasteluun perustuva uusi strategia sen uudistamiseksi ja toimintasuunnitelma strategian toteuttamista varten.

Korruption torjuntaa koskevan lainsäädännön täytäntöönpanoa on jatkettu. Korruptiontorjuntaviraston toiminta on lisääntynyt pääasiassa puoluerahoituksen tutkimuksen osalta. Korruptio on kuitenkin edelleen useille aloille levinnyt vakava ongelma. Uutta korruptiontorjuntastrategiaa ja toimintasuunnitelmaa ei ole vielä laadittu. Lainsäädännön täytäntöönpanoa ja korruption torjunnasta vastaavien toimielinten toimintaa on tehostettava selvästi. Lisätoimia tarvitaan, jotta korruptiotapausten tutkimuksesta ja syytteiden nostamisesta tulee ennakoivampaa. Tuomioistuinlaitoksen on asteittain saavutettava tuomioiden antamisessa selkeitä tuloksia, myös korkean tason tapauksissa, ja erityisesti kun on kyse julkisten varojen väärinkäytöstä. Korruption torjunnan huomattava tehostaminen edellyttää selkeämpää poliittista ohjausta ja parempaa virastojen välisen toiminnan koordinoitua.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva lainsäädäntö on yleisesti ottaen asianmukainen, ja sen täytäntöönpano on jatkunut. Järjestäytyneiden rikollisryhmien torjunnassa on saavutettu konkreettisia tuloksia paremmalla virastojen välisen toiminnan koordinoinnilla sekä alueellisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä. Järjestäytynyt rikollisuus on edelleen vakava ongelma Serbiassa, erityisesti rahanpesun ja huumeiden salakuljetuksen osalta. Serbian on saatava enemmän tuloksia näiden rikosten tutkinnassa ja syyllisten tuomitsemisessa.

Ihmisoikeuksia kunnioitetaan edelleen yleisesti ottaen hyvin, ja *ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun* aloilla on tapahtunut lisäedistystä. Serbiassa on *ihmisoikeuksien noudattamista* koskeva lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehys. Kansainvälisten sopimusten täytäntöönpano edellyttää lisätoimia.

Kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Kokoon-tumis- ja yhdistymisvapaus taataan perustuslaissa ja niitä kunnioitetaan yleisesti ottaen, mutta Pride-kulkueen järjestäminen kiellettiin jälleen lokakuussa 2012. Kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävää yhteistyötä varten perustettu valtion virasto on toiminut hyvin aktiivisesti. Ilmaisunvapauden turvaava lainsäädäntö on annettu, mutta toimittajiin kohdistuva uhkailu ja väkivalta jatkuu. Tiedotusvälineitä koskevan strategian täytäntöönpanoa on nopeutettava. Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapautta noudatetaan yleisesti ottaen, mutta uskonnollisten yhteisöjen rekisteröitymisprosessi ei ole vielä täysin läpinäkyvä eikä johdonmukainen. Toimintansa aloittanutta kansallista kidutuksentorjuntamekanismia on vahvistettava. Vankiloiden tilanpuute on edelleen vakava ongelma, vaikka yksi uusi vankila on avattu. Oikeussuojan saatavuuden osalta on kehitettävä tehokas maksuttoman oikeusavun takaava järjestelmä.

Sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia suojaava lainsäädäntö on otettu käyttöön. Kaikkien syrjinnän muotojen torjunnassa tarvitaan lisätoimia. Naisten ja lasten suojelua kaikenlaiselta väkivallalta on parannettava tehokkailla mekanismeilla. Syrjinnän kohteena ovat eniten romanit, seksuaalivähemmistöt ja vammaiset. Homo- ja biseksuaalien sekä transihmisten osallistamisessa tarvitaan ennakoiva lähestymistapa, ja koko yhteiskuntaan on luotava ymmärtäväisempi ilmapiiri. Työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua on kehitettävä, ja niiden edustusta koskeviin ehtoihin liittyviin kiistakysymyksiin on löydettävä ratkaisu. Omistusoikeuksien osalta on aloitettu vuonna 2011 annetun omaisuuden palauttamista koskevan lain täytäntöönpano.

Vähemmistöjen suojelua koskeva lainsäädäntö on annettu, ja sitä noudatetaan yleisesti ottaen. Romanian ja muiden vähemmistöjen tilanteen helpottamiseksi on toteutettu joitakin toimia. Kansalliset vähemmistöneuvostot ovat alkaneet laatia säännöllisesti rahoituksen käyttöä koskevia raportteja. Vähemmistöjä koskevan lainsäädännön tehokas täytäntöönpano koko Serbiassa ja havaittujen puutteiden korjaaminen edellyttää lisätoimia. Serbian on tuettava paremmin sosiaalis-taloudellista kehitystä Sandzakin, Presevon, Bujanovacin ja Medvedjan alueilla. Romanian sekä maan sisäisten ja muiden pakolaisten tilanne on edelleen vaikea.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta, Serbia tekee edelleen hyvää yhteistyötä ICTY:n kanssa. Serbia on jatkanut ICTY:n käynnissä olevien ja suunniteltujen oikeudenkäyntien tukemista vastaamalla nopeasti ja sujuvasti asiakirjojen saantia ja todistajien kuulemista koskeviin pyyntöihin. Sotarikosten kansallinen käsittely jatkui, ja alueellinen yhteistyö ja tietojenvaihto tehostui. Serbian on kuitenkin tehostettava ICTY:ä aiemmin pakolleita henkilöitä avustaneiden verkostojen tutkintaa saavuttaakseen näkyviä tuloksia.

Serbian toimintapolitiikka suhteessa Kansainväliseen rikostuomioistuimeen vastaa edelleen EU:n johtoperiaatteita ja Rooman perussäännön loukkaamattomuutta koskevia EU:n kantoja. Serbiassa ei ole kahdenvälisiä immuniteettisopimuksia.

Sarajevon julistukseen liittyvä prosessi on edistynyt merkittävästi. Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia ovat jatkaneet yhteistyötä löytääkseen kestäviä ratkaisuja sovellettaviksi pakolaisiin, jotka joutuivat siirtymään kotiseudultaan 1990-luvun aseellisten selkkausten takia. Maat allekirjoittivat ministeritason julistuksen ja sopivat alueellisesta asutusohjelmasta, jolla tuetaan 74 000:ää ihmistä, jotka muodostavat 27 000 kotitaloutta. Sarajevossa huhtikuussa 2012 pidetyssä avunantajien kansainvälisessä konferenssissa ohjelmalle luvattiin noin 265 miljoonaa euroa. Kaikissa prosessiin kuuluvissa keskeneräisissä asioissa on tehtävä tiivistä yhteistyötä.

Serbian on vielä pystyttävä parantamaan näkyvällä ja kestäväällä tavalla suhteitaan Kosovoon. Tämä on tärkein painopiste, joka määritetään Serbian jäsenyyshakemuksesta annetussa komission lausunnossa. Pristinan kanssa käytävässä vuoropuhelussa saavutettiin uusia tuloksia, ja sopimukset tehtiin alueellisesta yhteistyöstä, Kosovon edustuksesta ja yhdenmetystä rajaturvallisuudesta. Serbia selvensi tulkintaansa alueellista yhteistyötä ja Kosovon edustusta koskevasta sopimuksesta pian uuden hallituksen muodostamisen jälkeen. Edellyttäen, että sopimuksen täytäntöönpanoa jatketaan, asia ei enää estä kaikille avointa alueellista yhteistyötä. Serbia allekirjoitti syyskuussa 2012 yhdenmetyä rajaturvallisuutta koskevan teknisen pöytäkirjan, joka on vielä pantava täytäntöön. Muiden sopimusten täytäntöönpano on yleensä ottaen edistynyt vapaan liikkuvuuden, kiinteistö- ja väestörekisterien, tullileimojen sekä tutkintotodistusten vastavuoroisen tunnustamisen osalta. Vaalien jälkeen Serbian uusi johto on astunut virkaan, ja maan on jatkettava rakentavasti vuoropuhelun seuraavaa vaihetta, jotta se pystyy parantamaan suhteita Kosovoon näkyvällä ja kestäväällä tavalla.

Serbia on ylläpitänyt hyviä suhteita naapurimaihin ja osallistunut aktiivisesti alueelliseen yhteistyöhön erityisesti toimimalla puheenjohtajana Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessissa (SEECP), maahanmuuttoa, turvapaikkaa ja pakolaisia koskevassa alueellisessa aloitteessa (MARRI), Adrian- ja Joonianmeren aloitteessa sekä Mustanmeren taloudellisen yhteistyön järjestössä (BSEC). Maalla on edelleen aktiivinen rooli myös alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toiminnassa.

Serbian **talous** jatkoi kasvuaan 1,6 prosentin vauhdilla vuonna 2011. Elpyminen kuitenkin hidastui selvästi vuoden jälkipuoliskolla ja talous ajautui taantumaan vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla. Työttömyysaste nousi peräti 25 prosenttiin. Julkisen talouden alijäämä kasvoi viiteen prosenttiin vuonna 2011 ja jatkoi kasvuaan vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla. Serbia sopi IMF:n kanssa ennakoivasta valmiusluottojärjestelystä syyskuussa 2011, mutta ensimmäisen tarkastelun loppuun saattamista on lykätty, koska vuoden 2012 talousarvio poikkeaa sovitusta julkisen talouden ohjelmasta. Talousuudistukset pääosin pysähtyivät vaaleja edeltävänä aikana. Serbian keskuspankin riippumattomuus vaarantui vakavasti, kun keskuspankista annettuun lakiin tehtiin elokuussa muutoksia. IMF:n tiedonkeruuvaltuuskunta vieraili maassa syyskuussa 2012, mutta valmiusluottojärjestelyä koskevia neuvotteluja ei ole vielä aloitettu uudelleen.

Taloudellisista jäsenyysehdoista voidaan todeta, että Serbia ei edistynyt toimivan markkinatalouden luomisessa tarkastelujakson aikana. Merkittäviä toimia tarvitaan, jotta Serbia voisi taloutensa rakenneuudistusten avulla selviytyä keskipitkällä aikavälillä kilpailupaineista ja markkinavoimista EU:ssa.

Yksimielisyys markkinatalouden perustekijöistä on yleisesti ottaen säilynyt, mutta asiaan on paneuduttava tarmokkaammin. Lyhytaikaisia ulkoiseen rahoitukseen liittyviä riskejä

tasoittavat suurena pysynyt valuuttavaranto ja suotuisa ulkomaanvelan rakenne, josta suuri osa on pitkäaikaista velkaa. Kaupan yhdentymisen EU:n kanssa on edennyt pitkälle. Pankkisektori on hyvin pääomitettu ja likvidi. Keskuspankki on tehostanut pankkisektorin valvontaa. Markkinoille tulon nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi on toteutettu joitakin toimia. Liiketoimintaympäristöä on pyritty parantamaan muutamilla toimilla erityisesti yhtiöoikeudessa ja pk-yrityksiin sovellettavassa politiikassa.

Suuri julkisen talouden alijäämä on kuitenkin heikentänyt talouspolitiikkayhdistelmää ja raskaimmat sopeuttamistoimet ovat kohdistuneet rahapolitiikkaan, jota talouden merkittävä euroistuminen rajoittaa edelleen. Työmarkkinoiden olosuhteet heikkenivät selvästi työttömyyden kasvaessa. Kestävä työpaikkojen luominen on suuri haaste. Löysä finanssipolitiikka ja valtionvelan kasvu supistavat nopeasti talouden häiriöihin sopeutumisessa tarvittavaa julkisen talouden liikkumavaraa. Julkisen talouden kestävyys palauttaminen edellyttää nopeita, päättäväisiä vakautustoimia, joita tuetaan julkisen sektorin järjestelmätason uudistuksilla. Rakennuudistusten viivästyminen rajoittaa myös kasvua edistävien poliittisten toimien laajuutta. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota yritysten toimintaympäristön jatkuvaan parantamiseen. Dynaamisen yksityisen sektorin luomisessa ei ole edistytty, ja valtio puuttuu edelleen paljon talouden toimintaan. Julkisessa omistuksessa olevien yritysten yksityistäminen ja rakennuudistukset etenivät hyvin hitaasti. Joissakin tapauksissa aiempia yksityistämisiä on jopa kumottu. Oikeudellinen ennustettavuus on pysynyt heikkona, ja epäselvät omistusoikeudet haittaavat edelleen talouden toimintaa. Epävirallinen talous on pysynyt merkittävänä haasteena.

Kun tarkastellaan Serbian **kykyä täyttää jäsenyysvelvoitteet**, maan voidaan todeta jatkaneen lainsäädäntönsä lähentämistä EU:n lainsäädännön vaatimukseen. Lähentämisen vauhti kuitenkin hidastui hallituksen ja parlamentin toiminnan laantuessa vaalivuonna. Yhtiöoikeuden, immateriaalioikeuksien, tilastoinnin ja tulliliiton aloilla edistyi hyvin. Lisätoimia tarvitaan erityisesti seuraavilla aloilla: oikeuslaitos ja perusoikeudet, oikeus, vapaus ja turvallisuus, maatalous ja maaseudun kehittäminen, ympäristö ja ilmastonmuutos sekä varainhoidon valvonta. Serbia on jatkanut vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta tehdyn väliaikaisen sopimuksen sujuvaa täytäntöönpanoa, eikä avoimena olevia kysymyksiä ole. Serbia toteuttaa koko ajan tuloksellisia toimia vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta tehdyn väliaikaisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta on edistytty jonkin verran, ja jäsenyysvalmistelut ovat kohtalaisessa vaiheessa. EU:n normien täytäntöönpano jatkuu, ja Serbian akkreditointielimestä on tullut eurooppalaisten akkreditointielinten yhteistyöjärjestön täysjäsen. Markkinavalvonta on pysynyt hyvin hajanaisena, ja tarkastukset aiheuttavat yrityksille edelleen tarpeettoman suuren hallinnollisen taakan. Serbian on parannettava lainsäädännön täytäntöönpanoa, hallinnollisia valmiuksia ja toiminnan koordinoitua toimielimissä. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* osalta on edistytty jonkin verran, ja jäsenyysvalmistelut ovat kohtalaisessa vaiheessa. Sosiaaliturvajärjestelmien koordinoitua on parannettava ja valmistautumista Euroopan työnvälitysverkoston (EURES) osallistumiseen nopeutettava.

Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen vapaan tarjoamisen osalta edistyi vain vähän. Sen sijaan *pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla edistyi jonkin verran, mukaan lukien rahanpesun torjunnassa. Lisätoimia tarvitaan lyhytaikaisia pääomatoimia, kiinteistöasioita ja maksujärjestelmiä koskevan lainsäädännön lähentämisessä unionin säännöstöön. Rahanpesun torjuntaa on myös tehostettava. Yleisesti ottaen lainsäädännön lähentäminen on edistynyt näillä aloilla kohtuullisen hyvin.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty jonkin verran erityisesti julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien osalta. Serbian on toteutettava säännöllisesti julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä toimia ja erityisesti vältettävä neuvottelumenettelyyn liittyviä sääntöjenvastaisuuksia. Tärkeimpien toimijoiden, mukaan luettuina tarkastus- ja oikeudelliset toimielimet, välinen tehokas koordinointi on varmistettava. Julkisten hankintojen valvonnasta vastaavan valtiovarainministeriöön kuuluvan valtiontalouden tarkastusyksikön hallinnollisia valmiuksia on lisättävä ja toimintaa tehostettava huomattavasti. Lainsäädännön lähentäminen on edistynyt kohtalaisesti tällä alalla.

Yhtiöoikeuden alalla on edistytty hyvin, ja lainsäädännön mukauttaminen on pitkällä. Uusi laki tuli voimaan helmikuussa 2012, ja siihen on tehty useita muutoksia. Yritysten kirjanpidon ja tilintarkastusten osalta on parannettava riippumatonta julkista valvontaa, laadunvarmistusta ja tutkintaa. Serbia on edistynyt hyvin lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisessa *immateriaalioikeuksia* koskevan EU:n säännösten kanssa ja vuosia 2011–2015 koskevan immateriaalioikeuksien strategian täytäntöönpanossa. Serbian on perustettava immateriaalioikeuksien suojaamisesta vastaavien elinten välinen virallinen koordinaatio- ja yhteistyömekanismi. Alan lainsäädännön lähentämisessä ollaan pitkällä.

Kilpailupolitiikan osalta on edistytty jonkin verran, ja lainsäädännön lähentäminen on kohtuullisen hyvässä vaiheessa. Kilpailuviranomainen on parantanut valmiuksiaan, ja valtiontukiviranomainen on saavuttanut toiminnassaan parempia tuloksia. Valtiontukitoimia koskevien ennakoilmoitusten antamisessa on kuitenkin vielä puutteita. Kilpailunrajoitusten, yrityskeskittymien ja valtiontukien alalla tarvitaan lisää valistusta. Serbia on edistynyt jonkin verran *finanssipalvelujen* alalla toteuttamalla Basel II -vaatimusten noudattamisen edellyttämiä toimia. Serbian lainsäädännön lähentäminen EU:n säännöstöön on jatkettava ja se on pantava tehokkaasti täytäntöön keskipitkällä aikavälillä. Lainsäädännön lähentäminen on edistynyt kohtalaisesti tällä alalla.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta on edistytty vain vähän, ja lainsäädännön lähentäminen on kohtuullisen hyvässä vaiheessa. Televiestintäalan toimijoiden yleinen toimilupajärjestelmä on tullut kokonaisuudessaan voimaan, ja joitakin keskeisiä kilpailua edistäviä toimia on otettu käyttöön. Siirtyminen analogisista digitaalisiin radio- ja televisiolähetyksiin on aloitettu. Televiestintäalan sääntelyviranomaisten rahoituksellista riippumattomuutta on parannettava, ja alaa koskeva Serbian lainsäädäntö on yhdenmukaistettava unionin säännösten kanssa.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty, mukaan lukien maataloutta koskevat tilastot. Liittymistä valmistelevan tukivälineen maaseudun kehittämistä koskevan osa-alueen (IPARD) täytäntöönpanon edellyttämien rakenteiden ja resurssien suhteen on edistytty hyvin, mutta valmiuksia on vielä parannettava. Lainsäädännön lähentäminen EU:n säännöstöön on tällä alalla yleisesti ottaen alkuvaiheessa. *Elintarviketurvallisuuden, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan* aloilla on edistytty jonkin verran, ja jäsenysvalmistelut ovat kohtuullisen hyvässä vaiheessa. Elintarvikeketjun turvallisuuden valvontaan osallistuvien toimielinten hallinnollisia valmiuksia on edelleen parannettava, erityisesti eläinlääkintä- ja kasvinsuojelulaboratorioiden sekä kansallisten vertailulaboratorioiden osalta. Elintarvike- ja rehulaitosten ajanmukaistaminen sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden ja muuntogeenisten organismien hallinta edellyttävät toimia. *Kalatalouden* osalta on edistytty jonkin verran. Markkinatietojen keruuta on parannettava, ja maahan on perustettava kansallinen saalistodistusjärjestelmä kalataloustuotteiden tuontia ja vientiä varten. Jäsenysvalmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti tällä alalla.

Liikennepolitiikassa on edistytty jonkin verran erityisesti tie-, sisävesi- ja lentoliikenteen osalta. Rautateitä ja niiden turvallisuutta sekä yhteentoimivuutta koskevat lait on annettava. Tasapuoliseen markkinoille pääsyyn on kiinnitettävä huomiota. Lisätoimet ovat tarpeen, jotta voidaan erottaa infrastruktuurin hallinto ja rautatieyhtiö toisistaan ja määritellä selkeästi sääntelyviranomaisen tehtävät. Valmiuksien lisäämistä on jatkettava erityisesti lainsäädännön noudattamisen valvonnassa ja tarkastuksissa. Yleisesti ottaen lainsäädännön lähentäminen on edistynyt näillä aloilla kohtalaisesti.

Energia-alalla edistyminen on ollut vähäistä. Lisätoimia tarvitaan alan toimintojen eriyttämisessä ja markkinoiden todellisessa avaamisessa kilpailulle. Lisäksi on otettava käyttöön kustannuksia vastaavat tariffit. Energian rationaalista käyttöä koskevaa puitelainsäädäntöä ja hyödykevarantoja koskevia lakeja ei ole vielä annettu. Energiaviraston ja ydinenergia-alan sääntelyviranomaisen rooleja ja riippumattomuutta on vahvistettava. Serbian on pikaisesti ratkaistava kysymykset, jotka liittyvät Kosovon osallistumiseen alueellisiin sähkönsiirtomekanismeihin, kuten energiayhteisön perustellussa lausunnossa todetaan. Jäsenyysvalmistelut ovat edistyneet yleisesti ottaen kohtalaisesti tällä alalla.

Verotuksen alalla on edistytty jonkin verran panemalla täytäntöön Serbian verohallinnon yritysverotusta koskeva strategia. Verojärjestelmän ajanmukaistamista on jatkettava. Harmaan talouden torjunta on jatkuva haaste. Tietotekniikkajärjestelmän ja veronmaksajille suunnatun viestinnän parantaminen sekä valmisteverolainsäädännön edelleen lähentäminen unionin säännöstöön edellyttävät määrätietoista toimintaa. Jäsenyysvalmistelut ovat edistyneet yleisesti ottaen kohtalaisesti tällä alalla. *Talous- ja rahapolitiikan* alalla ei ole edistytty, ja lainsäädännön mukauttaminen on kohtalaisessa vaiheessa. Keskuspankkia koskevaan lakiin tehdyt viimeaikaiset muutokset vaarantavat keskuspankin riippumattomuuden ja ovat merkittävä takaisku lainsäädännön lähentämisessä unionin säännöstöön. Talouspolitiikan laatimiseen ja koordinointiin liittyvien valmiuksien parantamista on jatkettava. *Tilastoinnin* alalla on edistytty hyvin, ja jäsenyysvalmistelut ovat kohtalaisessa vaiheessa. Väestön- ja asuntolaskenta toteutettiin suunnitelmien mukaan. Valtion tilastokeskuksen valmiuksia on parannettava tulevina vuosina, jotta tilastointia koskeva unionin säännöstö voidaan panna kattavasti täytäntöön.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty jonkin verran erityisesti työllisyyspolitiikan, työterveyden ja -turvallisuuden sekä sosiaalisen osallisuuden osa-alueilla. Heikko talouskehitys ja vähäiset määrärahat kuitenkin haittaavat yleisesti työllisyyspolitiikan toteuttamista, jota on tehostettava. Sosiaaliturvajärjestelmän rakenteelliset ja muut uudistukset ja järjestelmän palauttaminen kestäväälle pohjalle vaativat myös tehostettuja toimia. Serbia on yleisesti ottaen alkanut toteuttaa tämän alan painopisteisiin liittyviä toimia.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on edistytty, ja jäsenyysvalmistelut ovat aikataulussa. Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen täytäntöönpano sujuu Serbiassa asianmukaisesti.

Serbia on edistynyt jonkin verran *Euroopan laajuisten verkkojen* alalla, ja jäsenyysvalmistelut ovat kohtalaisessa vaiheessa. Maa kehittää edelleen liikenne- ja energiaverkkojaan ja osallistuu aktiivisesti Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorion ja energiayhteisön toimintaan. Energia- ja liikenneverkkojen uusien yhteenliittämisyjärjestelyjen rahoitukseen liittyy edelleen suuria haasteita. *Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa* on edistytty, ja jäsenyysvalmistelut etenevät tasaisesti. Serbia on saanut päätökseen IPA-varojen hajautetun hallinnon valmisteluvaiheet neljän osa-alueen osalta. Asianmukaiset täytäntöönpanovalmiudet on vielä varmistettava. Ohjelmasuunnittelua on vielä kehitettävä erityisesti laatimalla asianomaisiin strategioihin perustuva hankkeiden valmisteluprosessi.

Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta on edistytty vain vähän. Tuomareiden ja syyttäjien uudelleennimitysten tarkastelulla ei pystytty korjaamaan havaittuja puutteita. Perustuslakituomioistuimien kumosi kyseisen prosessin ja määräsi, että kaikki nimittämättä jääneet asiasta valituksen tehneet tuomarit ja syyttäjät on nimitettävä uudelleen virkoihinsa. Serbian on laadittava toiminnan tarkasteluun perustuva uusi strategia oikeuslaitoksen uudistamiseksi. Korruption torjuntaa koskevan lainsäädännön täytäntöönpanoa on jatkettu. Uutta korruptiontorjuntastrategiaa ja toimintasuunnitelmaa ei ole kuitenkaan vielä laadittu. Serbian on tehostettava poliittista ohjausta ja virastojen välistä toiminnan koordinoitua sekä otettava käyttöön ennakoiva lähestymistapa korruptiotapausten tutkinnassa ja syytteiden nostamisessa. Perusoikeuksia koskeva lainsäädäntö on annettu ja sitä noudatetaan yleisesti ottaen. Ilmaisunvapaus on yleisesti taattu, mutta tiedotusvälineitä koskevan strategian täytäntöönpanoa on nopeutettava. Etniseen alkuperään, sukupuoleen ja sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä on edelleen yleistä. Serbian on toteutettava lisätoimia syrjinnän kaikkien muotojen torjumiseksi. Homo- ja biseksuaalien sekä transihmisten osallistamisessa tarvitaan ennakoiva lähestymistapa, ja koko yhteiskuntaan on luotava ymmärtäväisempi ilmapiiri. Joitakin edistysaskelia on otettu romanien ja muiden vähemmistöjen tilanteen parantamiseksi, mutta lisätoimet ovat tarpeen lainsäädännön johdonmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi koko Serbiassa. Serbia on alkanut toteuttaa tämän alan painopisteisiin liittyviä toimia.

Serbia on edistynyt jonkin verran *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla. Maa osallistuu aktiivisesti kansainväliseen oikeudelliseen yhteistyöhön ja poliisiyhteistyöhön. Lainvalvontaviranomaisilla on yleensä riittävät valmiudet suorittaa tavanomaiset tutkinnot. Lisätoimet ovat tarpeen, jotta voidaan parantaa valmiuksia selviytyä monimutkaisista tutkinnoista ja tehostaa lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten toiminnan koordinoitua. Järjestäytyneen rikollisuuden ennakoivassa tutkinnassa ja lainvoimaisten tuomioiden antamisessa on saavutettava tuloksia. Jäsenyysvalmistelut ovat edistyneet yleisesti ottaen kohtalaisesti tällä alalla.

Tieteen ja tutkimuksen alalla on edistytty vain vähän. Sekä julkiset että yksityiset tutkimusinvestoinnit ovat pysyneet vähäisinä, ja Serbian on yleisesti vahvistettava kansallisia tutkimusvalmiuksiaan. Kaiken kaikkiaan jäsenyysvalmistelut ovat edistyneet hyvin tällä alalla. *Koulutuksen ja kulttuurin* aloilla ei ole juuri edistytty, mutta lainsäädännön mukauttaminen on kohtalaisessa vaiheessa. Koulutusjärjestelmästä on onnistuttu tekemään sosiaalisesti osallistavampi, ja perusasteen opetuksessa on otettu käyttöön laadunvarmistusstandardit. Korkea-asteen koulutusta koskevien uudistusten parempi täytäntöönpano on jatkuva haaste. Ammatillista koulutusta koskevia uudistuksia on nopeutettava. Varainhoitoa ja sen valvontaa on vielä tehostettava, kun Serbia valmistautuu osallistumaan EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelmaan (Yhteinen Erasmus).

Ympäristöasioiden alalla on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa ja kansainvälisten ympäristösopimusten ratifiointi on jatkunut. Kansallisen lainsäädännön täytäntöönpano edellyttää merkittäviä lisätoimia erityisesti vesihuollon, teollisuuden aiheuttaman saastumisen torjunnan, riskien hallinnan, luonnonsuojelun ja ilmanlaadun parantamisen aloilla. Hallinnollisten valmiuksien parantamisen pitäisi pysyä painopisteenä. *Ilmastomuutoksen* alalla edistyminen on ollut vähäistä. Merkittäviä toimia tarvitaan seuraavilla aloilla: tietämyksen lisääminen ilmastotoimiin liittyvistä mahdollisuuksista ja haasteista, paremman strategisen lähestymistavan määrittäminen, ilmastolainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa ja täytäntöönpano sekä hallinnollisten valmiuksien ja toimielinten välisen yhteistyön parantaminen. Serbia on yleisesti ottaen alkanut toteuttaa näiden alojen painopisteisiin liittyviä toimia.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on edistytty jonkin verran, ja jäsenyysvalmistelut ovat kohtalaisessa vaiheessa. Tulevissa toimissa on keskityttävä voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpanoon ja jatkettava lainsäädännön lähentämistä unionin säännöstöön. Eri toimijoiden välistä institutionaalista koordinoitua sekä kuluttajansuojaa ja kansanterveyttä koskevia hallinnollisia valmiuksia on parannettava.

Serbia on edistynyt hyvin *tulliliiton* alalla. Uusia lakeja on annettu ja hallinnollisia valmiuksia parannettu määrätietoisilla toimilla erityisesti tilintarkastusten ja jälkitarkastusten aloilla. Serbian on lisäksi varmistettava unionin säännösten asianmukainen soveltaminen Kosovon vastaisella hallinnollisella rajalla. Tulliasioihin liittyvä turvallisuuslainsäädäntö on pantava täytäntöön. Tulli-ilmoitusten käsittelyjärjestelmä on joko ajanmukaistettava tai uusittava. Kokonaisuutena tulliliittoon liittyvät jäsenyysvalmistelut ovat edenneet hyvin.

Ulkosuhteiden osa-alueella on edistytty jonkin verran, ja jäsenyysvalmistelut ovat suhteellisen hyvässä vaiheessa. WTO:hon liittyminen edellyttää vielä kahdenvälisen neuvottelujen loppuun saattamista. *Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa* Serbia on edistynyt merkittävästi mukauttaessaan lainsäädäntöään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP) koskevien EU:n julistusten mukaiseksi. Serbia on edelleen sitoutunut osallistumaan EU:n siviili- ja sotilasoperaatioihin kriisinhallinnan alalla. Jäsenyysvalmistelut ovat hyvässä vauhdissa tällä alalla.

Varainhoidon valvonnassa on edistytty jonkin verran erityisesti ulkoisissa tarkastuksissa. Johdon vastuuvollisuuden perustuvan julkisen varainhoidon ja sen valvonnan kehittäminen edellyttää merkittäviä toimia. *Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* alalla ei ole edistytty. Jatkossa on kehitettävä tarvittava hallintoinfrastruktuuri, mukaan lukien omien varojen järjestelmään osallistuvien toimielinten välinen koordinoitua sekä organisatoriset ja menettelylliset yhteydet. Tältä osin jäsenyysvalmistelut ovat vielä alkuvaiheessa.

Albania

Valtaapitävä enemmistö ja oppositio pääsivät marraskuussa 2011 poliittiseen yhteisymmärrykseen, mikä laukaisi vuoden 2009 parlamenttivaaleista jatkuneen pattitilanteen. Ne ryhtyivät käsittelemään vaaliuudistusta ja parlamentin uudistamista sekä luomaan muille yhteisille uudistuksille suotuisaa poliittista ilmapiiriä. Poliittinen vuoropuhelu ja yhteistyö ovat näin parantuneet huomattavasti, mikä puolestaan on tehnyt mahdolliseksi keskeisimmissä uudistuksissa, kuten vaaliuudistuksessa, etenemisen. Presidentinvaalit järjestettiin perustuslain mukaisesti, mutta niihin liittyvä poliittinen prosessi ei pohjannut marraskuussa myönteisessä hengessä käynnistyneeseen puolueiden väliseen vuoropuheluun. Hallituksen ja opposition keskinäisestä kiistelystä huolimatta poliittisen sopimuksen täytäntöönpano jatkui. Kaiken kaikkiaan Albania on edistynyt hyvin EU:n jäsenyyden **poliittisten arviointiperusteiden** täyttämässä sekä useiden uudistusten tekemisessä vastauksena komission vuoden 2010 lausunnossa³ mainittuihin tärkeimpiin painopisteisiin. Tärkeimmistä poliittisista uudistuksista edistyi hyvin. Esimerkkeinä voidaan mainita parlamentin asianmukainen toiminta, vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien

³ Tärkeimmät painopisteet ovat parlamentin moitteeton toiminta; vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien hyväksyminen; nimittämismenettelyt ja nimitykset tärkeimpiin instituutioihin; vaaliuudistus; vaalien järjestäminen; julkishallinnon uudistaminen; oikeusvaltion vahvistaminen ja tuomioistuinlaitoksen uudistaminen; korruption torjunta; järjestäytyneen rikollisuuden torjunta; omaisuuskyseysten ratkaiseminen; ihmisoikeuksien vahvistaminen ja syrjinnän vastaisten politiikkojen täytäntöönpano; vangittujen henkilöiden kohtelun parantaminen ja oikeusasiamiehen suositusten soveltaminen. Tarkemmat tiedot tärkeimmistä painopisteistä löytyvät asiakirjasta KOM(2010) 680.

hyväksyminen, oikeusasiamiehen nimittäminen ja korkeimman oikeuden nimityksiä koskeva kuuleminen ja äänestäminen parlamentissa sekä vaalilainsäädännön muuttaminen. Tämä tarkoittaa, että tärkeimmistä painopisteistä neljä on täytetty. Albania on hyvää vauhtia täyttämässä tärkeimmistä painopisteistä kahta, jotka ovat julkishallinnon uudistaminen ja vangittujen henkilöiden kohtelun parantaminen.

Kuudesta jäljellä olevasta tärkeimmästä painopisteestä voidaan todeta, että oikeuslaitoksen uudistamisessa ja korruption torjunnassa edistyttiin kohtuullisesti, kuten virkamiesten ja tuomareiden koskemattomuusjärjestelmän uudistamisessa ja hallintotuomioistuimia koskevan lain antamisessa, ja että edistyminen syrjinnän vastaisissa politiikoissa, kuten vähemmistöjen suojelussa ja romaniyhteisön elinolojen parantamisessa, oli epätasaista. Edistymistä tapahtui myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa, omistusoikeuksien uudistamisessa ja naisten oikeuksissa. Erityisesti on huomattava, että rikoksella saatujen varojen takavarikointi on lisääntynyt, omistusoikeuksien uudistamista koskeva kattava strategia on hyväksytty ja rikoslakia on muutettu tiukentamalla perheväkivaltaa koskevia rangaistuksia.

Merkittäviä lisätoimia tarvitaan kaikilla sellaisilla aloilla, joilla tärkeimmät painopisteet eivät ole täyttyneet, jotta varmistetaan jo annettujen sitoumusten kestävä täytäntöönpano ja konkreettisten lisätulosten saaminen erityisesti täytäntöönpanosta. Nykyisen uudistusvauhdin ylläpitämiseksi ja saavutusten vakiinnuttamiseksi Albanian olisi keskityttävä erityisesti siihen, että parlamentin tarkistettu työjärjestys ja muutokset korkeinta oikeutta ja virkamieskuntaa koskeviin lakeihin hyväksytään yksimielisesti. Poliittisen vuoropuhelun jatkumisen varmistaminen on olennaisen tärkeää demokraattisten instituutioiden toiminnalle ja Albanialle sen matkalla kohti EU-jäsenyyttä. **Demokratiasta ja oikeusvaltioperiaatteesta** voidaan todeta, että monilla aloilla on edistytty hyvin sen ansiosta, että poliittinen vuoropuhelu parlamentissa on parantunut ja että valiokunnissa ja täysistunnoissa vallitsi aiempaa rakentavampi ilmapiiri puolueiden keskinäisestä kiistelystä ja uudistusten vauhdin tilapäisestä hiljenemisestä huolimatta.

Parlamentin toiminta ja poliittinen vuoropuhelu ovat parantuneet huomattavasti marraskuussa 2011 saavutetun poliittisen yhteisymmärryksen tuloksena. Sen ansiosta on saavutettu huomattavaa edistymistä: kaikkien vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien hyväksyminen, oikeusasiamiehen nimittäminen yksimielisesti, kuuleminen ja äänestäminen, jotta presidentti voi nimittää korkeimman oikeuden tuomarin, ja vaalilainsäädännön muutosten hyväksyminen (nämä kattavat neljä lausunnon tärkeimmistä painopisteistä). Nyt on olennaisen tärkeää, että parlamentin tarkistettu työjärjestys hyväksytään. Uusi presidentti valittiin 11. kesäkuuta 2012 vaalien neljännellä kierroksella yksinomaan valtaapitävän enemmistön äänillä. Presidentinvaalit olivat perustuslain mukaiset mutteivät täyttäneet kaikkia osallisuuden edistämistä koskevia odotuksia, minkä lisäksi ne vaikeuttivat poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön vahvistamista. Tämä osaltaan vaikutti uudistusten vauhdin tilapäiseen hiljenemiseen poliittista yksimielisyyttä edellyttävillä ydinaloilla. Vauhti kiihtyi jälleen myöhemmin.

Hallituksen työssä on edistytty jonkin verran. EU-yhdentymisprosessin koordinoimisessa on edistytty hyvin tarkistamalla toimintasuunnitelmaa, jolla vastataan lausunnon tärkeimpiin painopisteisiin. Tarkistus toteutettiin avoimesti ja osallistavasti. Euroopan yhdentymistä käsittelevän parlamentin valiokunnan puheenjohtajan, joka edustaa oppositiota, ja Eurooppaan yhdentymisestä vastaavan ministerin hyvä keskinäinen yhteistyö maan EU-uudistuksia koskevista haasteista jatkui, ja he osallistuivat yhdessä EU:n ja Albanian vakautus- ja assosiaationeuvoston kokoukseen toukokuussa 2012. Lainsäädännön valmisteluvalmiuksia ja kansallisen lainsäädännön mukauttamista EU:n säännöstöön koskevaa suunnittelua on yhä parannettava erityisesti panemalla tosiasiallisesti täytäntöön ministerineuvoston päätös, joka koskee kansallista suunnitelmaa vakautus- ja

assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanemiseksi⁴. Valtion vastuulla olevia tehtäviä on hajautettu, mutta asianmukaisia hallinnollisia tai taloudellisia resursseja ei ole siirretty keskustasolta paikallistasolle. Kahden erillisen paikallisviranomaisten järjestön olemassaolo ei edistä keskus- ja paikallishallinnon välisten institutionaalisten suhteiden paranemista, kun tavoitteena on hajauttamisprosessin onnistuminen ja läpinäkyvyys.

Julkishallinnon uudistamisessa, joka on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä, on edistytty lähinnä hyväksymällä hallintotuomioistuimia koskeva laki ja julkishallinnon organisaatiota ja toimintaa koskeva laki sekä nimittämällä oikeusasiamies. Nyt on tärkeää hyväksyä muutokset virkamieslakiin. Hyväksytyin lainsäädännön ja hallinnollisten määräysten täytäntöönpanoa on parannettava. Julkishallintoa koskevassa lainsäädännössä ja institutionaalisessa kehyksessä on yhä puutteita, jotka on korjattava vahvistamalla ammattimaisuutta, epäpoliittisuutta, ylenemistä ansioiden perusteella, läpinäkyvyyttä ja vastuuvollisuutta.

Edistyminen *oikeuslaitoksen* uudistamisessa on ollut kohtuullista. Oikeuslaitoksen uudistaminen on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Oikeuslaitoksen uudistamista koskevan strategian ja maaliskuussa 2012 hyväksytyin toimintasuunnitelman täytäntöönpano on alkanut. Hallintotuomioistuimia koskeva laki ja kansallista oikeudellista konferenssia koskeva laki on hyväksytty. Uusi yksityisten ulosottomiesten järjestelmä on toimintakunnossa. Tärkeää lainsäädäntöä oikeuslaitoksen vastuuvollisuuden, riippumattomuuden ja tehokkuuden parantamiseksi odottaa kuitenkin yhä viimeistelyä, hyväksymistä ja täytäntöönpanoa. Näin ollen nyt on olennaisen tärkeää, että hyväksytään muutokset korkeinta oikeutta koskevaan lakiin. Oikeuslaitoksen organisaatio, avoimuus, oikeustapausten suma, oikeushallinnon asema sekä budjettimäärärahat herättävät epäilyksiä oikeuslaitoksen tehokkuudesta. Tammikuun 21. päivän 2011 tapahtumia valottavat menettelyt on saatava päätökseen uskottavassa oikeudellisessa menettelyssä. Oikeuslaitoksessa esiintyvän korruption torjunnassa on edistytty hyvin rajoittamalla tuomareiden koskemattomuutta. Albanian on nopeutettava edelleen oikeuslaitoksen uudistamisstrategian täytäntöönpanoa voidakseen varmistaa oikeuslaitoksensa riippumattomuus, tehokkuus ja vastuuvollisuus.

Korruption torjunnassa on edistytty kohtuullisesti lähinnä rajoittamalla korkeiden virkamiesten ja tuomareiden perustuslakiin perustuvaa koskemattomuutta. Korruption torjunta on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Joitakin toimia on toteutettu instituutioiden välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon parantamiseksi sekä syytetoimien lisäämiseksi yleisesti ottaen melko vähämerkityksisissä tapauksissa. Ennakoivan lähestymistavan sekä resurssien ja välineiden puute haittaavat kuitenkin edelleen tehokasta tutkintaa. Tapausten tutkinnassa, syytteesenpanossa ja tuomitsemisessa ei ole saatu riittäviä tuloksia millään tasolla. Monilla aloilla yhä yleinen korruptio on edelleen erityisen vakava ongelma.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty jonkin verran. Se on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Edistystä on tapahtunut erityisesti siinä, että rikoksella saatujen varojen takavarikointi, instituutioiden välinen yhteistyö talousrikosten ja rahanpesun tutkinnassa sekä ihmiskaupan torjunnassa on lisääntynyt. Yhteistyö EU:n jäsenvaltioiden kanssa etenee hyvin, ja on perustettu turvallinen viestintäyhteys tietojenvaihdon helpottamiseksi Europolin kanssa. On tuettava uhkien arviointia ja ennakoivaa tutkintaa, jotta voidaan saada yhä enemmän tuloksia tutkinnassa, syytteesenpanossa ja tuomitsemisessa kaikilla tasoilla. Järjestäytynyt rikollisuus on yhä suuri haaste Albanialle.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun alalla on edistytty kohtuullisesti.

⁴ National Plan for the Implementation of the Stabilisation and Association Agreement (NPISAA).

Edistymistä on tapahtunut toiminnassa kohti tärkeää painopistettä, joka kattaa vangittujen henkilöiden kohtelun parantamisen, epäasiallista kohtelua koskevien tapausten oikeudellisen seurannan vahvistamisen ja oikeusasiamiehen antamien suositusten soveltamisen. On toteutettu toimenpiteitä pidätettyjen olojen parantamiseksi ja oikeusasiamiehen kanssa tehtävän yhteistyön lujittamiseksi. Siitä huolimatta epäasiallista kohtelua koskevista tapauksista raportoidaan yhä eikä poliisi noudata järjestelmällisesti asianmukaisia pidätys- ja säilöönottomenettelyjä. Elinolot vankiloissa vaihtelevat yhä. On tehty suunnitelmia mielenterveysongelmista kärsiville vangituille tarkoitetun laitoksen perustamiseksi, mutta erikoistuneen hoidon lisäämiselle ja hoidon laadun parantamiselle on edelleen tarvetta. Tutkintavankeutta käytetään edelleen liikaa, koska oikeuskäsittelyt viivästyvät ja kriminaalihuoltolaitoksen varat ovat yhä riittämättömät.

Edistyminen on ollut epätasaista ihmisoikeuksien, erityisesti naisten, lasten ja romanien oikeuksien, suojelun vahvistamista koskevaan tärkeään painopisteeseen vastaamisessa, samoin kuin syrjinnän vastaisten politiikkojen täytäntöönpanossa. Myönteistä kehitystä on perheväkivaltaa koskevien muutosten tekeminen rikoslakiin. Lastensuojelupolitiikan täytäntöönpanoa on vahvistettava. On hyväksyttävä vammaisia koskevaa lainsäädäntöä ja tarkistettava homo-, biseksuaaleja ja transihmisiä mahdollisesti syrjiviä säännöksiä. Syrjinnän torjunnasta vastaava valtuutettu on tehnyt valistustyötä, mutta lisätoimia tarvitaan, jotta saadaan tuloksia loppuunviedyistä tapauksista. Tietyt heikossa asemassa olevat ryhmät, kuten homo- ja biseksuaalit ja transihmiset sekä romanit, kohtaavat yhä syrjintää. Etnisten ryhmien väliset suhteet ovat yhä hyvät, mutta mitään toimenpiteitä ei ole toteutettu koko lainsäädännössä ja institutionaalisessa kehyksessä oleviin vähemmistöjä koskeviin heikkouksiin puuttumiseksi. Sellaisten toimintapolitiittisten välineiden täytäntöönpano, joiden tarkoituksena on edistää romanien osallisuutta ja tarjota heille sosiaalista suojelua ja sosiaalipalveluja, on yhä riittämätöntä, mikä johtaa syrjäytymiseen. Kansalaisyhteiskunta ja avunantajat tukevat suurelta osin ihmisoikeuksia koskevia politiikkoja. Albanian on tärkeää asettaa näiden alojen politiikat etusijalle kestävyuden varmistamiseksi.

Omistusoikeuksissa on edistytty jonkin verran hyväksymällä uusi kiinteän omaisuuden rekisteröintiä koskeva laki sekä monialainen strategia ja toimintasuunnitelma omistusoikeuksien uudistamiseksi. Tämäkin on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Strategian täytäntöönpano sekä voimassa olevan lainsäädännön ja tulevien aloitteiden välinen johdonmukaisuus edellyttävät tehokasta koordinaointia ja seurantaa. Tässä on jatkettava sidosryhmien kuulemista. Kiinteistöjen ensirekisteröintiä ei ole vielä saatu päätökseen. Aikaisempien omistajien vaatimuksia omaisuuden palauttamisesta ja siitä maksettavista korvauksista käsitellään hyvin hitaasti.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden suhteen Albaniassa on edelleen ollut rakentava rooli alueella, ja se on osaltaan vakauttanut aluetta lujittamalla myönteisiä suhteita naapureihin ja alueellisiin kumppaneihin. Maa on tehnyt tiivistä yhteistyötä Euroopan unionin oikeusvaltio-operaatioissa (EULEX), ja parlamentti hyväksyi toukokuussa 2012 erityislain, jonka ansiosta EULEX-tutkijat voivat suorittaa tutkimuksia Albanian alueella. Albanian, Montenegron ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen sopimus maiden välisten rajanylitysmenettelyjen helpottamiseksi tuli voimaan osana maahanmuuttoa, turvapaikkaa ja pakolaisia koskevan alueellisen aloitteen (MARRI) puheenjohtajuutta. Näiden maiden kansalaiset voivat nyt matkustaa näissä maissa biometrisellä henkilökortilla jopa kolmen kuukauden ajan.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Albanian onkin mukauduttava EU:n kantaan.

Albania on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin yhteistyöaloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Maa toimii CEFTA:n ja Euroopan neuvoston ministerikomitean puheenjohtajana.

Albanian makrotalous on pysynyt vakaana. Lähinnä kotimaisesta kysynnästä johtuva BKT:n kasvu heikkeni mutta oli yhä positiivista eli 3,1 prosenttia vuonna 2011. Talouden toiminta seisoivat vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä sähkön liittyvien sähkökatkojen takia. Riittämättömät tulot ja korkeammat kustannukset johtivat julkisen talouden alijäämään ja sen vuoksi suurempaan julkiseen velkaan. Rakenneuudistusten tahti hiljeni osittain hauraan kansallisen tason poliittisen vuoropuhelun vuoksi. Rahapolitiikka säilyi terveenä, minkä ansiosta inflaatio pysyi tavoitteeksi asetetussa vaihteluvälissä. Talouden kehitystä vaikeuttavat edelleen sopimusten heikko täytäntöönpanokelpoisuus, oikeusvaltioperiaatteen juurtumattomuus, puutteellinen infrastruktuuri ja henkinen pääoma sekä epävirallinen talous.

Taloudellisista arviointiperusteista voidaan todeta, että Albania on edistynyt jonkin verran toimivan markkinatalouden luomisessa. Albanian pitäisi pystyä selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa keskipitkällä aikavälillä, jos se vauhdittaa ja syventää rakenneuudistusten tekemistä myös lujittamalla oikeusjärjestelmää ja vahvistamalla aineellista ja henkistä pääomaa.

Markkinatalouden pääkohdista vallitsi yhä laaja yksimielisyys siitä huolimatta, että poliittinen kenttä on usein jakautunut kahteen leiriin. Tärkeiden kauppakumppaneiden jatkuvasti epäsuotuisasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Albanian talous jatkoi kasvuaan, vaikkakin hitaammin. Rahapolitiikan ansiosta inflaatio on saatu pysymään vakaana ja inflaatio-odotukset ankkuroituna. Työmarkkinoiden toimivuus on hieman parantunut. Valtio ei ole juurikaan puuttanut talouselämään, ja tukia on myönnetty rajoitetusti. Pankkisektori on hyvin pääomitettu ja likvidi. Jonkin verran edistymistä on tapahtunut markkinoille pääsyn helpottamisessa edelleen.

Julkisen talouden alijäämä kuitenkin kasvoi vuonna 2011. Se on johtanut suhteellisen mittavan julkisen velan kasvamiseen entisestään ja velan painottumiseen lyhytaikaiseen velkaan. Huomattava vaihtotaseen alijäämä voi aiheuttaa ongelmia. Työttömyys on edelleen erittäin suuri. Konkurssimenettelyjen soveltaminen on puutteellista. Oikeusvaltion heikkous heikentää sopimusten täytäntönpantavuutta samalla, kun omistusoikeuteen liittyvät ratkaisemattomat kysymykset heikentävät investointi- ja liiketoimintaympäristöä yleisesti. Epävirallinen sektori ja tehoton veronkanto ovat edelleen haaste. Järjestämättömien lainojen suuri ja kasvava osuus pankkijärjestelmässä aiheuttaa huolta. Investoinnit inhimilliseen pääomaan ja infrastruktuuriin ovat yhä riittämättömät. Tuotantopohjan yksipuolisuus niin alojen kuin vientimarkkinoidenkin suhteen asettaa talouden alttiiksi ulkoisille häiriöille.

Albania on edistynyt kohtuullisesti **jäsenyysohjeiden täyttämiskykyä** parantamisessa, erityisesti kilpailu-, verotus- ja tilastoaloilla, oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla, koulutus- ja kulttuurialalla sekä tulliliiton alalla. Edistyminen on ollut rajallista muun muassa seuraavilla aloilla: työntekijöiden vapaa liikkuvuus, julkiset hankinnat, immateriaalioikeudet, elintarvikkeiden turvallisuus, kalatalous, energia, ympäristö ja ilmastonmuutos. Albania on jatkanut yleisesti ottaen sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteidensa täytäntöönpanoa. Silti on tarpeen varmistaa sitoumusten oikea-aikainen täytäntöönpano, erityisesti immateriaalioikeuksien alalla. Lisäksi on tehtävä määrätietoista työtä lainsäädännön täytäntöönpanoon ja noudattamiseen liittyvien hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty hyvin standardoinnissa. Lainsäädännön mukauttamista EU:n säännöstöön on jatkettava. Riittävää markkinavalvontaelintä ei vielä ole. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty vain vähän. Joitakin valmisteluja on tehty sitä varten, että maa osallistuu tulevaisuudessa Euroopan työnvälitysverkostoon (EURES) ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen. Tarvitaan lisätoimia työmarkkinoille pääsyä koskevan lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön. Kaiken kaikkiaan valmistelut eivät ole juuri edistyneet tällä alalla. *Sijoittautumisoikeudessa ja palvelujen tarjoamisen vapaudessa* on tapahtunut jonkin verran edistystä varsinkin ammattipätevyuden vastavuoroisen tunnustamisen osalta. Valmistelut lainsäädännön mukauttamiseksi palveludirektiiviin ovat yhä alkuvaiheessa. Albanian postilainsäädäntö ei ole vielä EU:n säännösten mukaista. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. *Pääomien vapaassa liikkuvuudessa* on edistytty lainsäädäntötoimenpiteissä: on hyväksytty muutoksia rikos- ja pankkilakeihin. Lisätoimia tarvitaan maksujärjestelmiä koskevan lain lähentämiseksi EU:n säännöstöön. Pääomien vapaata liikkuvuutta koskevat valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti.

Julkisia hankintoja ja toimilupia koskevan lainsäädännön lähentämisessä EU:n säännöstöön on edistytty vähän. Kaikkien julkisia hankintoja tekevien elinten välinen työnjako on määritelty huonosti, ja niiden hallinnolliset valmiudet ja riippumattomuus ovat yhä riittämättömät. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. *Yhtiöoikeuden* alalla on edistytty jonkin verran; valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti. Albania hyväksyi yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevan lain ja lähensi näin lainsäädäntöään EU:n säännöstöön. Lainsäädännön mukauttamista EU:n säännöstöön on jatkettava, kun on kyse tietojen ilmoittamisesta ja asiakirjavaatimuksista yritysten sulautumis- ja jakautumistapauksissa sekä yritysten tilinpäätöksistä ja tilintarkastuksista. Edistyminen *immateriaalioikeuksien* alalla on ollut rajallista; valmisteluissa ei olla kovinkaan pitkällä. Immateriaalioikeuksien tosiasiallisessa noudattamisessa on edelleen huomattavia puutteita, mikä vaikuttaa Albanian vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisiin sitoumuksiin. *Kilpailun* alalla on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön kilpailusääntöjen ja yrityskeskittymien valvonnan osalta edistyttiin ja alueellinen valtioneuvoston tukikartta hyväksyttiin. On turvattava riittävät hallinnolliset ja toiminnalliset valmiudet valtioneuvoston- ja kilpailuviranomaisille. Kilpailualan valmisteluissa on saatu tuloksia.

Finanssipalvelujen alalla on edistytty jonkin verran; valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti. Pankkialan lainsäädäntöä lähennettiin EU:n säännöstöön ja sijoitusmarkkinoita kehitettiin edelleen. Lisätoimia tarvitaan seuraavilla aloilla: vakuutus ja työeläkkeet, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, arvopaperimarkkinat ja investointipalvelut. Hallinnolliset valmiudet niin pankkialalla kuin muillakin finanssialoilla ovat yhä riittämättömät. *Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* alalla on edistytty vain vähän; valmistelut eivät ole juurikaan edistyneet. Siitä huolimatta, että sähköisen viestinnän alalla toteutettiin useita kilpailua edistäviä sääntelytoimenpiteitä, jäljellä on yhä ongelmia, jotka liittyvät alan kattavaan uudistamiseen ja vapauttamiseen, oikeudelliseen epävarmuuteen sekä telealan sääntelyviranomaisten valmiuksiin ja riippumattomuuteen. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan lain hyväksyminen on viivästynyt edelleen. Siitä huolimatta, että tiedotusvälineiden riippumattomuudessa on tapahtunut jonkin verran edistymistä, jäljellä on yhä erityisesti sääntelyviranomaisen riippumattomuuteen liittyviä ongelmia. On varmistettava digitaalisiin lähetyksiin siirtymistä koskevan strategian tosiasiallinen täytäntöönpano.

Edistyminen *maataloutta ja maaseudun kehittämistä* koskevan lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön on ollut epätasaista erityisesti silloin, kun on kyse maaseutua kehittävien laitosten perustamisesta. Toimia tarvitaan valmiuksien luomiseksi

maaseudun kehittämisen alalla, maarekisterin perustamiseksi ja strategioiden kehittämiseksi maatalouden ja maankäytön aloilla. Kaiken kaikkiaan Albania on alkanut panostaa tämän alan painopisteisiinsä. *Elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän ja kasvinsuojelun* aloilla edistyminen on ollut vähäistä. On toteutettava toimia, jotta voidaan parantaa riskienhallintaa koskevien valtuuksien, tehtävien ja viestinnän määrittämistä, eläinten siirtojen rekisteröintiä, eläintautien valvontaa sekä elintarvikkeiden ja rehun tuotantolaitosten modernisointia. Näihin liittyvät valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa. Edistyminen *kalatalouden* alalla on ollut vähäistä; valmisteluissa ei olla kovinkaan pitkällä. Toimivaltaisten tahojen (kuten toimielinten välinen merialueen operatiivinen keskus) on yhä saatava lisää resursseja ja teknisiä valmiuksia seuraantaan ja valvontaan. Raportointi- ja viestintätehtäviä ei ole jaettu tarpeeksi selkeästi ympäristö-, metsä- ja vesiasiainministeriön osastojen kesken.

Liikennepolitiikassa on edistytty vähän, lähinnä meriliikenteen kabotaasissa. Lisätoimia tarvitaan lainsäädännön mukauttamiseksi EU:n säännöstöön ja sen panemiseksi tosiasiallisesti täytäntöön. Hallinnolliset ja tekniset valmiudet ovat yhä heikot kaikissa liikennemuodoissa, erityisesti lento- ja tieturvallisuudessa. Raideinfrastruktuurin ylläpito on ongelma, ja siihen tarvitaan enemmän resursseja. *Energia*-alalla on edistytty vähän. Sähkönjakelun varmuutta heikentää energialähteiden yksipuolisuus. Energiamarkkinoiden uudistamiseen tarvitaan lisätoimia, jotta voidaan varmistaa alan elinkelpoisuus. Energia-alan sääntelyelimen hallinnollisia valmiuksia ja riippumattomuutta on vahvistettava. Kaiken kaikkiaan liikenteen ja energian alojen valmisteluissa ei ole juurikaan edistytty.

Välillistä *verotusta* koskevan lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön on edistytty jonkin verran, samoin kuin veroviranomaisen tutkintavalmiuksien ja sisäisiä tarkastuksia koskevien valmiuksien vahvistamisessa. Välittömässä verotuksessa, veronkannossa, alv-palautuksissa ja informaatiotekniikassa tarvitaan lisätoimia. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. Albania ei ole edistynyt lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön *talous- ja rahapolitiikan* alalla. Valmistelut tällä alalla eivät ole vielä riittävät. Talouspolitiikkaa koskevan asiakirjan laatimisessa on edistytty vain vähän. Poliitiikan muotoilua koskevat valmiudet eivät ole riittävät. *Tilastoalalla* on edistytty jonkin verran. INSTAT suoritti väestö- ja asuntolaskennan lokakuussa 2011. Alakohtaisia tilastoja on parannettava huomattavasti, ja on varmistettava riittävät resurssit tulevaa maatalouslaskentaa varten. INSTATin riippumattomuus ja hallinnolliset valmiudet on turvattava. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti tilastoalalla.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty vain vähän; valmistelut eivät ole juurikaan edistyneet. Työmarkkinoille on edelleen leimallista suuret epäviralliset työmarkkinat, naisten alhainen työvoimaosuus ja suhteellisen suuri nuorisotyöttömyys. Vammaisten ja romanivähemmistön sosiaalinen osallisuus on edelleen riittämätöntä. On panostettava rahoituksen kestävyYTEEN, jotta voidaan varmistaa sosiaaliapua ja sosiaalista suojelua koskevien uudistusten täytäntöönpanon onnistuminen. Alan politiikkojen täytäntöönpano on yhä haasteellista. *Yritys- ja teollisuuspolitiikan* alalla on edistytty jonkin verran; valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti. On toteutettu joitakin toimia, joilla on helpotettu pk-yritysten rahoituksen saantia ja parannettu yritystoimintaa koskevaa sääntelykehystä. Markkinoilta poistumismenettelyt ovat yhä hitaat.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Raideliikenne on edelleen kehittymätöntä, ja koko liikenneinfrastruktuurin ylläpito ja modernisointi edellyttävät huomattavia investointeja. Energiaverkoista voidaan todeta, että lisätoimia tarvitaan, jotta sähkönsiirtoyhteydet naapurimaiden kanssa saadaan valmiiksi ja voidaan aloittaa strategian laatiminen maakaasun käyttöönottamiseksi. Kaiken kaikkiaan valmisteluissa ei olla kovinkaan pitkällä. *Aluepolitiikan ja rakennepolitiikan välineiden koordinoinnin* alalla on edistytty jonkin verran; valmistelut ovat yhä alkuvaiheessa. Tarvitaan huomattavia ponnisteluja

tarvittavien institutionaalisten ja hallinnollisten valmiuksien luomiseksi keskus- ja paikallistasolla sekä korkealaatuisten hankkeiden valmistelemiseksi huolellisesti.

Oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevien politiikkojen toteuttamisessa on edistytty jonkin verran, varsinkin komission lausunnossa vahvistettujen tärkeimpien painopisteiden toteuttamisessa. Lainsäädännössä, erityisesti oikeuslaitoksen uudistamista koskevassa lainsäädännössä, on silti huomattavia puutteita. Lainsäädännön ja politiikanteon välineiden johdonmukainen soveltaminen on edelleen haaste kaikilla tähän lukuun kuuluvilla aloilla. Oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevan Albanian lainsäädännön mukauttaminen eurooppalaisiin normeihin ja EU:n säännöstöön ei ole edennyt kovinkaan pitkälle.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä erityisesti rajaturvallisuudessa, kansainvälisessä yhteistyössä ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Lainvalvontaviranomaisten välistä koordinoitua on tehostettava, ja toimia on lisättävä, jotta tapausten tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa saadaan tuloksia. Kaiken kaikkiaan valmistelut edistyvät tällä alalla.

Edistyminen *tieteen ja tutkimuksen* alalla on ollut vähäistä; valmisteluissa ei olla kovinkaan pitkällä. Kansallisella tasolla tarvitaan lisätoimia tutkimus- ja innovaatiovalmiuksien vahvistamiseksi ja maan kilpailukyvyyn parantamiseksi. Tutkimukseen tehtävät investoinnit ovat yhä hyvin vähäisiä, ja inhimillistä pääomaa on vahvistettava.

Koulutuksen ja kulttuurin alalla on edistytty hyvin lainsäädännön lähentämisessä eurooppalaisiin normeihin erityisesti korkea-asteen koulutuksessa ja ammattikoulutuksen kehittämisessä. Tarvitaan lisätoimia avoimuuden lisäämiseksi yksityisissä korkea-asteen oppilaitoksissa. Albania alkoi osallistua kulttuuriohjelmaan vuonna 2012. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet kohtuullisesti tällä alalla.

Lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön on edistytty jonkin verran *ympäristöalalla* mutta vain vähän *ilmastonmuutoksen* alalla. On kiireesti toteutettava lisätoimia lainsäädännön mukauttamiseksi, täytäntöönpanemiseksi ja noudattamiseksi. Yleinen tietoisuus lainsäädäntöaloitteista tai julkisista investoinneista on yhä heikkoa eikä kuulemisia juuri järjestetä. Näillä aloilla tarvitaan suurempaa poliittista sitoutumista ja koordinoitua toimintaa. Investointien tarve on huomattava, mutta toimintaan myönnetään yhä rajallisesti resursseja. Ympäristökysymykset on integroitava paremmin muihin politiikkoihin, kuten liikenne- ja energiapolitiikkoihin. Ilmastonmuutoksen alalla tarvitaan huomattavia toimia tietoisuuden lisäämiseksi: maalle on laadittava strategisempi lähestymistapa asiaan, lainsäädäntö on mukautettava EU:n säännöstöön ja pantava täytäntöön, minkä lisäksi on vahvistettava hallinnollisia valmiuksia ja instituutioiden välistä yhteistyötä. Ympäristöalan valmistelut ovat yhä alkuvaiheessa, ja ilmastonmuutoksen alan valmistelut ovat edelleen erittäin varhaisessa vaiheessa.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Lainsäädännön täytäntöönpano ja noudattaminen on edelleen hyvin heikkoa. Riittävää markkinavalvontajärjestelmää ei vielä ole. Terveyden suojelujärjestelmän avoimuutta ja noudattamista haittaa se, että niin alan ammattilaiset kuin kansalaisetkaan eivät juuri tunne sitä. Terveysalan rahoitus on edelleen alimitoitettua. Valmisteluissa näillä aloilla ei olla kovinkaan pitkällä. Lainsäädännön mukauttamisessa *tulliliiton* alalla on tapahtunut edistymistä; valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti. Yleisissä hallinnollisissa ja toiminnallisissa valmiuksissa, myös siinä, miten tietotekniikkajärjestelmät vastaavat EU:n vaatimuksia, on yhä puutteita. Tullausarvon määrittäminen ja kaupan helpottaminen edellyttävät lisätoimia.

Ulkosuhteiden alalla on edistytty kohtuullisesti. Albania on jatkanut hyvää yhteistyötään Maailman kauppajärjestössä ja CEFTA:ssa. Kauppapolitiikkaa harjoittavien instituutioiden hallinnollisia valmiuksia on vielä parannettava. *Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla maa on jatkanut yhtymistä EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kantoihin ja osoittanut, että se on poliittisesti sitoutunut osallistumaan siviili- ja sotilasoperaatioihin ja kriisinhallintatehtäviin. Valtion poliisin hallinnoima aseiden ja ammusten verkkorekisteri on vielä viimeisteltävä. Kaiken kaikkiaan valmistelut jatkuvat tällä alalla.

Edistyminen *varainhoidon valvonnan* alalla on ollut vähäistä; valmisteluissa ei vielä kukaan ollen kovin pitkällä. Julkisen varainhoidon sisäistä valvontaa koskevan lainsäädännön täytäntöönpanossa ja johdon vastuuvollisuutta koskevan periaatteen noudattamisessa on yhä puutteita. Ulkoisia tarkastuksia on parannettava ylimpien tarkastuselinten järjestön (INTOSAI) standardien mukaisesti.

Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten alalla ei ole edistytty mainittavasti. Aikanaan on perustettava vakaat koordinoitijärjestelmät ja luotava soveltamissäännöt omien varojen järjestelmän hallinnoimista varten. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat tällä alalla alkuvaiheessa.

Bosnia ja Hertsegovina

Täytäntöönpano- ja lainsäädäntöviranomaisten perustaminen saatiin päätökseen valtiotason hallituksen hyväksynnällä lokakuussa 2010 pidettyjä vaaleja seuranneen 16 kuukauden poliittisen umpikujan jälkeen. Uuden ministerineuvoston muodostaminen ja kahden keskeisen EU-uudistuksiin liittyvän lain antaminen siirsivät aluksi painopisteen kohti EU:hun yhdentymistä. Uudistusten jatkaminen ei kuitenkaan onnistunut. Saavutettu poliittinen yksimielisyys menetettiin, ja EU-uudistussuunnitelman toteuttaminen pysähtyi. Valtion, federaation ja kantonien viranomaisten tehtävien uudelleenjärjestely on alkanut, mutta se ei ole edennyt poliittisten kiistojen ja lainsäädännöllisten haasteiden vuoksi. Poliittisilla päättäjillä ei ole yhteistä näkemystä maan yleisestä suunnasta ja tulevaisuudesta eikä toimielinrakenteesta, jotka olisivat laadullinen edistysaskel Bosnia ja Hertsegovinan lähentymisessä EU:hun.

Sen jälkeen kun EU:n erityisedustajan ja korkean edustajan toimiston tehtävät eriytettiin, EU:n edustuston päällikkö/erityisedustaja on näkyvämmän läsnäolonsa myötä ottanut johtavan aseman useilla aloilla avustaessaan maan viranomaisia EU-uudistussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisessa keskeisillä aloilla.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämässä. Brysselissä käynnistettiin kesäkuussa 2012 liittymisprosessia koskeva korkean tason vuoropuhelu, jonka aikana Bosnia ja Hertsegovinan viranomaisten ja puolueiden edustajille selvitetään EU:hun liittymisen edellytykset. Osapuolet ovat sopineet EU:hun yhdentymisen sisäisestä toimintasuunnitelmasta, jonka avulla vakautus- ja assosiaatiosopimus saatetaan voimaan ja laaditaan uskottava jäsenyyshakemus, kuten asiaa koskevissa neuvoston päätelmissä edellytetään. Bosnia ja Hertsegovina ei ole pystynyt noudattamaan kesäkuussa laadittuun toimintasuunnitelmaan sisältyvää ensimmäistä määräaikaa, jonka puitteissa oli tarkoitus antaa sovittu ehdotus, jolla perustuslaki mukautetaan vastaamaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Sejdic–Finci-asiassa antamaa tuomiota. Ensisijaisesti tarvitaan hallinnon eri tasojen välinen tehokas koordinoitimekanismi EU-lainsäädännön saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä, täytäntöönpanoon ja soveltamisen valvontaan. Näin Bosnia ja Hertsegovina pystyy puhumaan yhdellä äänellä EU-asioista ja käyttämään liittymistä valmistelevalle tukea tehokkaasti.

Lokakuussa 2010 pidettyjen vaalien jälkeen edistytettiin *demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen* alalla muodostamalla valtiotason hallitus helmikuussa 2012. Valtion ja federaation viranomaisten tehtävien uudelleenjärjestely aloitettiin kesäkuussa. Prosessin lopputulos on kuitenkin epävarma poliittisten kiistojen ja jatkuvien lainsäädännöllisten haasteiden vuoksi. Toimielinten toimintakykyä ja koordinoituneita mekanismeja parantavia toimia on toteutettava ensi tilassa. *Perustuslakia* ei ole yhdenmukaistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Poliittiseen yksimielisyyteen perustuvaa ehdotusta perustuslain muuttamisesta vastaamaan Euroopan ihmisoikeussopimusta (Sejdic–Finci-asia) ei ole toimitettu parlamentaarille yleiskokoukselle.

Parlamentaarinen yleiskokous on edistynyt jonkin verran EU-asioihin liittyvän lainsäädännön antamisessa, erityisesti antamalla valtioneuvoston ja lain väestö- ja asuntolaskennasta. Valtioneuvoston perustamiseen, julkisia yrityksiä koskevien EU:n periaatteiden noudattamiseen ja valtioneuvoston kattavaan kartoitukseen liittyvät toimet on toteutettava ensi tilassa, jotta Bosnia ja Hertsegovina voi noudattaa vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevasta väliaikaisesta sopimuksesta johtuvia velvoitteita. Viipeet valtiotason hallituksen perustamisessa ja käynnissä olevassa kaikkien hallintotasojen viranomaisten tehtävien uudelleenjärjestelyssä ovat haitanneet lainsäädäntötoimia. Entiteettien parlamenttien, valtiotason parlamentaarisen yleiskokouksen ja valtiotason ministerineuvoston välistä EU-asioihin liittyvää yhteistyötä on parannettava.

Eri *hallintotasojen* toimintakyvyn ja tehokkuuden parantamisessa edistytettiin vain vähän, koska hajanainen ja koordinoimaton politiikanteko haittaavat edelleen toimintaa. Valtion vuoden 2012 talousarvio hyväksyttiin toukokuussa, minkä jälkeen hallituskoalitio hajosi. Bosnia ja Hertsegovinan presidenttineuvostossa esiintyi edelleen erilaisia näkökantoja ulkopoliittikan laadinnassa joidenkin kysymysten osalta.

Julkishallinnon uudistamisessa on edistytty vain vähän. Julkishallinnon uudistusstrategiaan kuuluvaa toimintasuunnitelmaa tarkistettiin, ja se muodostaa uudistusten kehyksen seuraaviksi viideksi vuodeksi. Eri hallintoelinten välinen koordinointi on kuitenkin edelleen heikkoa kaikilla tasoilla eikä julkishallinnon uudistusprosessille ole annettu tarvittavaa poliittista tukea. Julkishallinnon rahoituksen kestävyttä parantavia toimia on toteutettava kaikilla hallintotasoilla. Valtion oikeusasiamiehen virasto on perustettu, mutta rahoituksen supistaminen heikentää sen toiminnan tehokkuutta. Hallinnon hajanaisuus ja politisoituminen haittaavat ammattimaisen, vastuuvollisen, läpinäkyvän ja tehokkaan virkamieskunnan perustamista, jonka jäsenet nimitetään ansioiden ja pätevyyden perusteella.

Oikeuslaitoksen uudistamisessa on edistytty vähän. Oikeusasioista käytävän jäsenellisen vuoropuhelun yhteydessä pystyttiin luomaan rakentava lähestymistapa kotimaiseen omistajuuteen perustuvaan kattavaan uudistukseen, johon sisältyy oikeuslaitoksen uudistamisstrategian ja sotarikoksia koskevan strategian täytäntöönpano. Lisätoimenpiteitä on toteutettu käsittelyä odottavien oikeustapausten määrän pienentämiseksi, erityisesti energialaskuja koskevien tapausten, mutta suma on edelleen paha muun muassa sotarikostapauksissa. Rikoslakien soveltaminen on yhdenmukaistettava koko maassa, ja oikeuslaitoksen hajanaisiin organisaatorakenteisiin ja talousarvioihin liittyvät ongelmat on ratkaistava.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vähän *korruption* torjunnassa. Korruptio on edelleen vakava ongelma, ja sitä esiintyy monilla julkisen ja yksityisen sektorin aloilla. Tarvittava lainsäädäntö on annettu, mutta asian ratkaisemisen ja toimielinten valmiuksien parantamisen edellyttämä poliittinen tahto puuttuu. Strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa on tehostettava. Korruptiontorjuntaviraston toimintasäännöt on annettu, mutta virasto ei vielä toimi täydellä teholla. Korruptiotapauksissa on edelleen toteutettu hitaasti oikeudellisia

jatkotoimenpiteitä, ja ainoastaan muutamassa korkean tason tapauksessa on nostettu syyte. Lainsäädännön puutteellinen täytäntöönpano ja entiteettien väliset koordinaatioongelmat ovat edelleen ongelma. Bosnia ja Hertsegovinan on vahvistettava poliittista sitoutumista ja torjuttava korruptiota päättäväisemmin. *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa* on edistytty vain vähän. EU:n alueella toimivat rikollisryhmät hankkivat aseita ja ammuksia Bosnia ja Hertsegovinasta. Järjestäytyneet rikollisryhmät osallistuvat myös huumausaineiden kansainväliseen salakuljetukseen.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja vähemmistöjen suojelu on pääpiirteissään varmistettu. Bosnia ja Hertsegovina on ratifioinut kaikki keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset, mutta niiden täytäntöönpano on ollut epätasaista.

Kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia kunnioitetaan yleisesti ottaen. Vankiloalojen parantamisessa on edistytty jonkin verran. Sokolacin uusi psykiatrinen hoitolaitos ei ole vielä aloittanut toimintaansa. Vankilajärjestelmän kattavaa uudistusta ei ole vielä toteutettu. Maksutonta oikeusapua koskevaa puitelakia ei ole vielä annettu. Oikeussuojan saatavuuden osalta on edistytty jonkin verran, mutta lainsäädännöllinen ja toimielinkehys ovat edelleen hajanaisia. Valtion ja entiteettien perustuslaissa määrätään ilmaisun-, kokoontumis-, ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaudesta. Lehdistöneuvosto on jatkanut tiivistä yhteistyötä oikeudellisten toimielinten ja toimittajia edustavien järjestöjen kanssa parantaakseen tiedonvälityksen laatua ja kansalaisten tietämystä laillisista oikeuksistaan. Pää- ja rivitoimittajien pelottelu ja uhkailu on jatkunut. Tiedotusvälineiden poliittinen painostus ja niiden jakautuminen poliittisiin ja etnisiin leireihin on edelleen ongelma. Viestintäalan sääntelyviraston ja yleisradioyhtiöiden riippumattomuutta on yritetty heikentää aiempaa tarmokkaammin. Sääntelyviraston pääjohtajaa ja johtokunnan jäseniä ei ole vielä nimitetty. Kansalaisyhteiskuntaan liittyviä yhteistyömekanismeja on parannettava kaikilla tasoilla, ja rahoituksen kohdistamisesta on tehtävä läpinäkyvämpää. Sarajevossa järjestettiin syyskuussa kansainvälinen rauhankokous, johon osallistuivat merkittävimmät uskonnollisten ryhmien johtajat.

Taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia kunnioitetaan yleisesti ottaen. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnassa ja varhaislapsuuden kehitykseen liittyvissä kysymyksissä on edistytty jonkin verran. Naisten ja lasten oikeuksien täytäntöönpano on ollut epätasaista. Koulujen osallistavuutta lisäävissä toimissa on edistytty vain vähän. Etniseen alkuperään perustuva erottelu ja syrjintä on edelleen todellinen ongelma joissakin julkisissa kouluissa. Koulujärjestelmien eriytyminen etnisen alkuperän mukaan vähentää edelleen ihmisten paluuhalukkuutta. Syrjinnän kieltävä valtiotason laki on annettu, mutta sen tehokkaan täytäntöönpanon varmistavia toimia ei ole juurikaan toteutettu. Homo- ja biseksuaalien ja transihmisten syrjintä on edelleen yleistä. Sosiaalietuusjärjestelmä perustuu edelleen asemaan eikä tarpeisiin, millä on kielteinen vaikutus heikossa asemassa olevien ryhmien tilanteeseen, vammaiset mukaan luettuina. Työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ja työntekijöiden oikeuksien käyttöä vaikeuttavat edelleen pirstaleinen lainsäädäntö ja se, ettei valtiollisia työmarkkinaosapuolia ole tunnustettu.

*Vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojelu*⁵ ja *sivistykselliset oikeudet* on pääpiirteissään varmistettu. Kansallisten vähemmistöneuvostojen vaikutusvalta politiikanteossa oli edelleen vähäistä, mikä johtui osittain poliittisen ja taloudellisen tuen puutteesta. Romanian asumista koskevan toimintasuunnitelman toteuttamisessa on edistytty jonkin verran. Toimia on tehostettava, jotta voidaan varmistaa terveyttä, työllisyyttä ja koulutusta koskevien

⁵ Kansalliseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojelua koskevan lain mukaan Bosnia ja Hertsegovinassa on 17 kansallista vähemmistöä. Kolme pääkansanryhmää – bosniakit, kroaatit ja serbit – eivät ole kansallisia vähemmistöjä.

toimintasuunnitelmien tehokas toteutus sekä lisätä resursseja ja parantaa kestävyyttä kaikkien neljän toimintasuunnitelman täytäntöönpanon yhteydessä. Osa romanilapsista jää syntyessään rekisteröimättä, minkä vuoksi heitä ei voida ilmoittaa kouluun eikä sairausvakuutusjärjestelmään. Romanivähemmistön elinolosuhteet ovat edelleen hyvin puutteelliset, ja heitä syrjitään. Maan sisäisten ja muiden pakolaisten osalta on edistytty jonkin verran asumisjärjestelyissä toteutettaessa Daytonin/Pariisin rauhansopimuksen liitettä 7 koskevaa tarkistettua strategiaa. Työllistymiseen, terveydenhuoltoon ja eläkeoikeuksiin liittyvä syrjintä haittaavat edelleen ihmisten paluun ja kotoutumisen pysyvyyttä. Läpinäkyvät menettelyt, joilla kohdennetaan tarpeiden perusteella varoja ihmisten paluun tukemiseksi, eivät ole vielä kokonaisuudessaan käytössä.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että Daytonin rauhansopimuksen täytäntöönpano on jatkunut. Yhteistyö ICTY:n kanssa on yleisesti ottaen tyydyttävää useimmilla osa-alueilla.

Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian ja Serbian tuomioistuinten ja syyttäjien välinen yhteistyö on jatkunut. Rikosasioissa annettujen tuomioiden vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien kahdenvälisen sopimusten täytäntöönpano on käynnissä. Sotarikosten syytteenpanoa haittaavat kuitenkin edelleen rikosprosessilakiin sisältyvät luovuttamisen oikeudelliset esteet. Sotarikoksia koskevien tietojen ja todisteiden jakamista Bosnia ja Hertsegovinan syyttäjänviraston ja Serbian sotarikossyyttäjän viraston välillä koskevan pöytäkirjan viimeistely on vielä kesken.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on mukauduttava EU:n kantaan.

Sarajevon julistukseen liittyvä prosessi on edistynyt merkittävästi. Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia ovat jatkaneet yhteistyötä löytääkseen kestäviä ratkaisuja sovellettaviksi pakolaisiin, jotka joutuivat siirtymään kotiseudultaan 1990-luvun aseellisten selkkausten takia. Kyseiset neljä maata allekirjoittivat ministeritason julistuksen ja sopivat alueellisesta asutusohjelmasta, jolla tuetaan 74 000:ta ihmistä, jotka muodostavat 27 000 kotitaloutta. Sarajevossa huhtikuussa 2012 pidetyssä avunantajien kansainvälisessä konferenssissa ohjelmalle luvattiin noin 265 miljoonaa euroa. Kaikissa prosessiin kuuluvissa keskeneräisissä asioissa on jatkettava tiivistä yhteistyötä.

Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin yhteistyöaloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECF) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Bosnia ja Hertsegovinan suhteet naapurimaiden kanssa ovat kehittyneet oikeaan suuntaan, mutta raja- ja omaisuusasioihin liittyviä ongelmia ei ole vielä kokonaan ratkaistu. Kroatian heinäkuussa 2013 alkavan EU-jäsenyyden vaikutuksia kahdenvälisiin suhteisiin on käsitelty useissa kokouksissa. Samassa yhteydessä on neuvoteltu rajaturvallisuuteen liittyvistä avoimista kysymyksistä, mutta edistyminen on ollut vähäistä. Kroatiassa sijaitsevan Plocen sataman ja Bosnia ja Hertsegovinassa sijaitsevan Neumin käytävän kautta tapahtuvaa vapaata kauttakulkua koskeva sopimus ja paikallista rajaliikennettä koskeva sopimus on yhdenmukaistettava EU:n säännösten kanssa. Kroatian EU:hun liittymisen vuoksi rajoja, kauppaa ja kauttakulkua koskevat kysymykset on ratkaistava pikaisesti.

Bosnia ja Hertsegovinan **talous** kasvoi 1,3 prosenttia vuonna 2011. Kasvua tukivat elpyvä kotimainen kysyntä ja (vähäisemmässä määrin) yhä kasvava ulkomainen kysyntä. Huonontuneen taloudellisen ympäristön vuoksi talouden elpyminen pysähtyi alkuvuonna 2012. Työttömyys pysyi erittäin korkeana. Tulojen kasvun ja tiettyjen menoleikkausten ansiosta julkisen talouden vakauttamistoimia pystyttiin toteuttamaan jonkin verran. Julkisen

talouden laatu on kuitenkin edelleen huono. Valtiotason budjetin ja keskipitkän aikavälin finanssipolitiikan strategian viivästynyt hyväksyminen heikensi vakavasti julkisen talouden kestävyyttä. Talous- ja finanssipolitiikan perustekijöitä koskevan yksimielisyyden rapautuminen vaikutti negatiivisesti valtiotason uudistuksiin. Bosnia ja Hertsegovina on sopinut IMF:n kanssa uudesta kaksivuotisesta valmiusluottojärjestelystä, jolla tuetaan maan pyrkimyksiä selvittää heikentyvän ulkoisen ympäristön vaikutuksista ja poistaa ulkoisia ja kotimaisia heikkoustehtäviä.

Taloudellisten jäsenyysehtojen osalta Bosnia ja Hertsegovinan edistyminen kohti toimivaa markkinataloutta on ollut vähäistä. Huomattavia uudistustoimia on jatkettava määrätietoisesti, jotta maa pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Finanssi- ja rahamarkkinat ovat pysyneet vakaina, ja inflaatiovauhti on hidastunut. Valuuttakatejärjestelmän uskottavuus on yhä suuri. Luotonannon kasvu on jatkunut, vaikkakin hieman hidastuen. Tämä on mahdollistanut kotimaan kysynnän elpymisen. Kaupan kasvu jatkuu, ja kaupan yhdentyminen EU:n ja lähialueen maiden kanssa on edelleen korkealla tasolla. Liiketoimintaympäristö on parantunut hieman erityisesti yritysten rekisteröinnin nopeutumisen myötä.

Viipeet vuosien 2011 ja 2012 valtiotason talousarvioiden ja vuosien 2012–2014 ja 2013–2015 finanssipolitiikan yleisten puitteiden antamisessa ovat suuresti heikentäneet finanssipolitiikan kestävyyttä ja uskottavuutta. Julkisen talouden laatu on pysynyt heikkona, ja juoksevien menojen osuus suhteessa BKT:hen on suuri. Heikentyneen ulkoisen ympäristön jälkiseuraukset ovat vaikuttaneet julkiseen talouteen enenevässä määrin vuodesta 2012, kun valtion lainanotto ja velka kasvavat nopeasti. Tämä lainanotto jossain määrin syrjäyttää yksityiset sijoittajat markkinoilta. Ulkoinen epätasapaino, erityisesti kauppa- ja vaihtotaseen alijäämä, on kasvanut. Yksityistäminen, julkisten yritysten rakenneuudistus ja verkkotoimialojen vapauttaminen eivät ole edistyneet. Talouden tuottavuus ja kilpailukyky ovat pysyneet heikkoina, sillä kotimaisia kasvun lähteitä ei ole hyödynnetty riittävästi. Työmarkkinoiden olosuhteet ovat edelleen huonot. Rakenteelliset jäykkyydet, kuten korkeat sosiaaliturvamaksut ja huonosti kohdennetut sosiaaliset tulonsiirrot jarruttivat edelleen työpaikkojen luomista. Työttömyysaste pysyi hyvin korkeana, ja työvoimaosuus on erittäin alhainen. Hallinnon tehottomuus ja heikko oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen vaikuttavat liiketoimintaympäristöön. Epävirallinen talous on edelleen merkittävä haaste.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän lainsäädäntönsä ja politiikkojensa yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien** kanssa. Jonkin verran edistystä voidaan havaita tavaroiden vapaan liikkuvuuden, kilpailun, immateriaalioikeuksien ja tutkimuksen aloilla sekä joissakin oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioihin liittyvissä kysymyksissä. Työtä on vielä tehtävä erityisesti seuraavilla aloilla: henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus, tulli ja verotus, julkiset hankinnat, työllisyys- ja sosiaalipolitiikka, koulutus, kulttuuri, teollisuus ja pk-yritykset, maatalous ja kalastus, elintarviketurvallisuus, eläinlääkintä ja kasvinsuojelu, ympäristö ja ilmastonmuutos, liikenne, energia, tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet, varainhoidon valvonta ja tilastointi. Kokonaisuudessaan vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevan väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpano on jatkunut epätasaisena. Maa rikkoo väliaikaista sopimusta, koska se ei noudata Euroopan ihmisoikeussopimusta eikä ole pannut valtioneuvoston johtuvia velvoitteita kokonaisuudessaan täytäntöön. Valtiontukilaki on annettu, mutta valtioneuvostoa ei ole perustettu, julkisia yrityksiä koskevia EU:n periaatteita ei noudateta eikä valtioneuvostoa ole kartoitettu kattavasti. Väestönlaskennasta annetun lain täytäntöönpanoa on nopeutettava.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran *sisämarkkinoiden* alalla. *Tavaroiden vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty jonkin verran standardoinnissa, akkreditoinnissa, markkinavalvonnassa ja kuluttajansuojassa. Huomattavia toimia tarvitaan vielä oikeudellisen kehyksen lähentämiseksi EU:n lainsäädäntöön, hallinnollisten valmiuksien parantamiseksi ja yhtenäisen talousalueen luomiseksi. Teollisuusmarkkinoita koskevaa julkisen ja yksityisen sektorin vuoropuhelua ei ole vielä aloitettu.

Henkilöiden ja palveluiden liikkuvuuden sekä sijoittautumisoikeuden alalla edistyminen on ollut vähäistä. Kumpikin entiteetti on panemassa täytäntöön finanssilaitosten uusia tililuetteloja, jotka on yhdenmukaistettu. Entiteettien välinen pankkivalvonta on jatkunut tyydyttävänä. Yritysten rekisteröintiä on edelleen yksinkertaistettava, ja postipalveluja koskevan lainsäädännön mukautus on olennaisen tärkeää.

Pääomien vapaan liikkuvuuden alalla ei ole edistytty. Lainsäädäntöä on edelleen yhdenmukaistettava unionin säännösten kanssa ja myös maan sisällä. *Verotuksen ja tullin* suhteen on edistytty vain vähän. Puutteita on lainsäädännön mukauttamisessa sekä yleisesti hallinnollisissa ja operatiivisissa valmiuksissa. Lisätoimia on toteutettava, jotta voidaan tarjota parempia palveluja veronmaksajille, helpottaa kaupankäyntiä sekä varmistaa lainsäädännön tehokas täytäntöönpano ja soveltamisen valvonta, myös immateriaalioikeuksien osalta.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran antamalla valtiotason valtiontukilain ja parantamalla *kilpailusääntöjen* soveltamisen valvontaa. *Julkisten hankintojen* alalla ei ole edistytty, ei varsinkaan julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön täydessä yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa. *Immateriaalioikeuksien* alalla edistyminen on jatkunut.

Työllisyyden ja sosiaalipolitiikan alalla edistyi vain vähän. Lainsäädännön lähentämistä unionin säännösten on tehostettava, ja strategiset asiakirjat on hyväksyttävä ja pantava täytäntöön. Bosnia ja Hertsegovinan on laadittava sosiaalista osallisuutta koskeva valtiotason strategia. *Koulutuksen* alalla on laadittu puitelakeja ja strategioita, mutta niiden täytäntöönpanoa ei ole aloitettu. *Kulttuurin* alalla on edistytty jonkin verran. *Tutkimuksen* alalla on edistytty edelleen, ja innovaatiunionia koskevat valmistelut jatkuivat. Neuvottelut liittymisestä Maailman kauppajärjestöön ovat edenneet.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän eurooppalaisten normien täyttämässä useiden *alakohtaisten politiikkojen* osalta. *Teollisuuden ja pienten ja keskisuurten yritysten* osalta ei ole annettu maakohtaista kehitysstrategiaa, johon sisältyy teollisuuspoliittisia osatekijöitä, eikä pk-yrityksiä koskevaa uutta strategiaa. *Maatalouden* ja maaseudun kehittämisen, elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän, kasvinsuojelun ja *kalastuksen* aloilla on edistytty vain vähän. Toimivallan selkeä jako, valtion ja entiteettien tiiviimpi yhteistyö näiden alojen lainsäädännön mukauttamisessa ja laitosten uudistaminen ovat keskeisiä toimia, jotka on toteutettava. Edistyksen puuttumisella on ollut kielteinen vaikutus maataloustuotteiden kauppaan erityisesti EU:n kanssa.

Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut ovat edelleen alkuvaiheessa *ympäristöasioiden* osalta. Maan on luotava ympäristönsuojelua koskevat yhdenmukaiset lainsäädäntöpuitteet ja perustettava tarvittavat toimielimet. Hallinnolliset valmiudet ovat heikot, ja eri viranomaisten välistä horisontaalista ja vertikaalista viestintää on vahvistettava. *Ilmastomuutoksen* osalta on vielä annettava valtiotason ilmastostrategia, yhdenmukaistettava lainsäädäntö unionin säännösten kanssa ja lisättävä tietämystä ilmastoasioista.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän *liikenteen* alalla, mutta myönteistä kehitystä on tapahtunut jonkin verran Euroopan laajuisten liikenneverkkojen ja lentoliikenteen aloilla.

Lakia vaarallisten aineiden kuljettamisesta ei ole vielä täysin yhdenmukaistettu EU:n säännösten kanssa. Liikenneinfrastruktuurin parantaminen edellyttää vielä toimia. *Energialalla* valmistelut ovat alkuvaiheessa. Bosnia ja Hertsegovinan on energiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolena pantava EU:n energialainsäädäntö täytäntöön. Sähkön toimitusvarmuuden takaamiseksi on perustettava koko maan alueella toimiva kansallinen sähkönsiirtoyhtiö ja annettava kattava energiastrategia.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla edistyi vain vähän. Julkista yleisradiotoimintaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole kokonaan yhdenmukaistettu EU:n säännösten kanssa. Viestintäalan sääntelyviranomaisen ja yleisradioyhtiöiden riippumattomuutta uhkaavat tekijät, tiedotusvälineisiin kohdistuva poliittinen painostus ja julkisen yleisradiotoiminnan uudistuksen hidas toteuttamistahti ovat edelleen vakavia huolenaiheita.

Varainhoidon valvonnan alalla on edistytty vain vähän. Tarvittava lainsäädäntö on annettava ja pantava täytäntöön, ja keskitettyjen yhdenmukaistamisyksiköiden koordinoitujen toimien on jälleen otettava sille kuuluva rooli. Sisäisen tarkastuksen valmiuksia ja ulkoisten tarkastuselinten riippumattomuutta on vahvistettava. *Tilastoinnin* alalla on edistytty jonkin verran. Alakohtaisia tilastoja, kuten kansantalouden tilinpitoa koskevia tilastoja tai liike-elämän ja maatalouden tilastoja on parannettava. Valtion ja entiteettien tilastolaitosten ja muiden asianomaisten valtiotason virastojen välistä yhteistyötä on tehostettava muun muassa väestön- ja asuntolaskennasta annetun lain täytäntöönpanon vuoksi.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden eri osa-alueilla on edistytty jonkin verran. *Viisumipolitiikan* alalla on jatkettu painopisteisiin liittyvien toimien toteuttamista. Viisumien myöntämisen helpottamista koskevan EU:n ja Bosnia ja Hertsegovinan sopimuksen ja takaisinottosopimuksen täytäntöönpano on jatkunut sujuvasti. Viisumivapaa matkustaminen Schengenin alueelle tuli mahdolliseksi biometrisen passin hankkineille Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisille joulukuussa 2010. Bosnia ja Hertsegovina on viisumivapauden seurantamekanismin puitteissa ottanut käyttöön kohdennettuja toimenpiteitä, joilla parannetaan maastamuuton hallintaa. Osa viisumivapautteen tähtäävään toimintasuunnitelmaan kuuluneista uudistuksista on toteuttamatta. Bosnia ja Hertsegovinan on pikaisesti perustettava koko maan kattava luotettava lainvalvontaviranomaisten ja syyttäjänvirastojen sähköinen tietojenvaihtojärjestelmä sekä tehokkaasti toimiva korruptiontorjuntavirasto, jolla on riittävästi henkilöstöä ja taloudellisia resursseja.

Maan valmistelut *rajaturvallisuuden sekä turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden* aloilla ovat edenneet. Turvapaikkajärjestelmä ja kansainvälisen suojelun järjestelmä, muuttovirtojen valvonta ja virastojen välinen yhteistyö ovat edelleen parantuneet. Infrastruktuuria on vielä vahvistettava joillakin rajanylityspaikoilla. Montenegron ja Serbian vastaisilla rajoilla oleviin laittomiin rajanylityspaikkoihin liittyvät kysymykset ovat ratkaisematta. *Rahanpesun* torjunnassa on edistytty jonkin verran. Rahanpesun torjuntaa koskevan strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano on edelleen vähäistä. Edistyminen *huumausaineiden* torjunnassa on ollut vähäistä. Tehokkaiden oikeudellisten jatkotoimenpiteiden puuttuminen haittaa huumausainekaupan torjuntaa, mikä on edelleen vakava ongelma.

Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut toimia, jolla lisätään *poliisitoimen* valmiuksia ja tehostetaan toimintaa. Bosnia ja Hertsegovinan poliisivoimien hajanaisuus heikentää edelleen tehokkuutta, yhteistyötä ja tietojenvaihtoa. *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta* on edelleen riittämätöntä, koska lainvalvontaviranomaisten välinen koordinointi ei ole tehokasta. Järjestäytynyt rikollisuus on yhä vakava ongelma, joka heikentää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja liiketoimintaympäristöä. Toimia *ihmiskaupan* torjumiseksi on tehostettava, ja ihmiskaupan uhrin tunnistaminen on pystyttävä tunnistamaan paremmin. Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt

jonkin verran terrorismin torjunnassa. Terrorismin torjunnan yhteinen työryhmä on perustettu uudelleen, mutta terrorismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa koskevan strategian täytäntöönpano on ollut edelleen heikkoa.

Henkilötietojen suojaa koskevat valmistelut ovat jatkuneet, mutta lainvalvontaa on tehostettava ja valvontaviraston riippumattomuutta parannettava. Hyvin toimiva henkilötietojen suojaaminen on erittäin tärkeää, jotta Bosnia ja Hertsegovina pystyy tekemään sopimukset Europolin ja Eurojustin kanssa.

Turkki

Myönteinen asialista otettiin käyttöön toukokuussa liittymisneuvottelujen tueksi ja täydennykseksi. Sen myötä yhteistyötä lisättiin useilla yhteisen edun mukaisilla alueilla, joita ovat poliittiset uudistukset, lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa, ulkopoliittikkaa, viisumiasioita, liikkuvuutta ja maahanmuuttoa koskeva vuoropuhelu, kauppa, energia, terrorismin torjunta ja osallistuminen yhteisön ohjelmiin. Asialistan yhteydessä perustettiin kahdeksan työryhmää tukemaan yhdenmukaistamista unionin säännösten kanssa, ja näistä kuusi on jo kokoontunut ensimmäisen kerran.

Uutta perustuslakia koskeva työ aloitettiin suhteellisen demokraattisella ja osallistavalla menettelyllä. Turkissa ei kuitenkaan ole edistytty merkittävästi poliittisten jäsenyyssehtojen täyttämässä, mikä aiheuttaa kasvavaa huolta. Perusoikeuksien noudattamistilanne on edelleen vakava huolenaihe. Tämä johtuu erityisesti terrorismia ja järjestäytyntä rikollisuutta koskevan oikeudellisen kehityksen laajasta soveltamisesta, joka johtaa toistuvasti vapautta, turvallisuutta ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien oikeuksien sekä sananvapauden ja kokoontumis- ja yhdistymisvapauden rikkomiseen. Vaikka keskustelua käydään jatkuvasti arkaluonteisina pidetyistä aiheista, esimerkiksi Armenia-kysymyksestä tai armeijan roolista, vakavia asioita ovat edelleen myös joukkoviestinten käytännön rajoitukset ja useat oikeudenkäynnit kirjailijoita ja toimittajia vastaan. Niiden seurauksena myös itsensensuuria harjoitetaan laajalti.

Demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvissä asioissa on saatu aikaan myönteistä edistystä uuden perustuslain valmistelutyön yhteydessä, mutta yleisesti lainsäädäntöprosessissa on kuultu eri tahoja liian vähän. Väitettyjä vallankaappausuunnitelmia koskevat tutkimukset ovat tarjonneet mahdollisuuden vahvistaa luottamusta Turkin demokraattisten yhteiskuntarakenteiden moitteettomaan toimintaan ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen, mutta niitä varjostaa niiden laajuuden aiheuttama huoli ja tuomioistuinkäsittelyjen puutteet. Kurdikysymys on edelleen Turkin demokratian suurimpia haasteita. Vuonna 2009 aloitettua ”demokraattista avautumista”, jonka tavoitteena oli mm. kurdikysymyksen ratkaiseminen, ei ole jatkettu. Kaakkoisessa Turkissa useita paikallisia poliitikkoja pidätettiin vuoden mittaan, minkä vuoksi paikallishallinto kärsi. PKK teki merkittävästi aiempaa enemmän terrori-iskuja.

Julkishallinnon uudistamisessa on edistytty lainsäädännön suhteen. Oikeusasiamieslaitoksen perustaminen on tärkeä askel kansalaisten oikeuksien suojaamisessa ja julkishallinnon vastuuvollisuuden varmistamisessa. Julkishallinnon uudistaminen edellyttää poliittista lisätukea, eikä hallinnon hajauttamisessa ole edistytty lainkaan.

Turvallisuusjoukkojen siviilivalvontaa lisättiin edelleen. Oli myönteistä, että puolustusbudjettia ryhdyttiin valvomaan parlamentaarisesti, mutta valvonta on suppeaa. Yleisesikunta ei yleisesti pyrkinyt vaikuttamaan poliittisiin kysymyksiin suoraan tai välillisesti. Sotilas- ja siviiliviranomaisten suhteiden demokratisoinnissa on otettu useita symbolisia edistysaskeleita. Vielä tarvitaan lisä uudistuksia erityisesti sotilastuomioistuinjärjestelmässä ja santarmilaitoksen siviilivalvonnassa.

Tuomioistuinlaitoksen alalla saatiin aikaan edistystä tuomioistuinjärjestelmän kolmannen uudistuspaketin hyväksymisen seurauksena. Turkin rikosoikeusjärjestelmään tehtiin useita muutoksia, esimerkiksi lievennettiin rikostutkinnasta raportoimista koskevia median rajoituksia ja kumottiin säännös, jonka mukaan syyttäjä voi kieltää julkaisuja. Useita henkilöitä vapautettiin tutkintavankeudesta lakimuutosten tultua voimaan. Oikeudellisissa uudistuksissa ei kuitenkaan otettu huomioon keskeisiä puutteita, joista Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on jatkuvasti tuominut Turkin. Tutkintavankeuden yleinen käyttö ja pituus ovat edelleen vakavia huolenaiheita. Oikeuslaitoksen riippumattomuutta, puolueettomuutta ja tehokkuutta on lisättävä. Tämä koskee myös rikosoikeusjärjestelmää ja käsittelyä odottavien vakavien rikosasioiden suurta ruuhkaa. Myös naisten määrää oikeuslaitoksessa on lisättävä. Tuomioistuinlaitoksen uudistamisstrategiaa on tarkistettava niin, että kaikki sidosryhmät, myös Turkin oikeusoppineet ja kansalaisyhteiskunta, ovat siinä mukana.

Korruption torjunnassa ei edistytty juuri lainkaan lukuun ottamatta syytteeseen asettamista ja puoluerahoituksen avoimuutta. Poliittisen rahoituksen avoimuutta on vielä lisättävä. Erivapauksien laajuus on edelleen merkittävä ongelma. Korruptiotapausten tutkinnassa, syytteeseenpanossa ja tuomitsemisessa ei ole saatu aikaan tuloksia. Korruptiotapausten käsittelyn puolueettomuudesta on epäilyjä. Kansallisen korruptiontorjuntastrategian täytäntöönpano edellyttää suurempaa poliittista sitoutuneisuutta.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty epätasaisesti. Turkki on sopimuspuolena tärkeimmissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, mutta tietosuojalain puuttuminen rajoittaa poliisiyhteistyötä kansainvälisellä tasolla ja haittaa operatiivisen yhteistyösopimuksen tekemistä Europolin kanssa. Poliisiasioiden yhteyshenkilön nimeäminen Europolia varten parantaisi osaltaan kahdenvälistä yhteistyötä. Ihmiskaupan torjunnassa ei edistytty merkittävästi.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelussa tarvitaan merkittäviä ponnisteluja useimmilla aloilla, erityisesti sanan-, kokoontumis-, yhdistymis- sekä uskonnonvapauden suhteen.

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön noudattamisessa edistyttiin jonkin verran, mutta ihmisoikeusrakenteiden merkittävät uudistukset ovat edelleen tekemättä. Ihmisoikeuksien rikkojia vastaan aloitettujen rikosoikeudenkäyntien suuri määrä aiheuttaa edelleen huolta.

Kidutus ja epäasiallinen kohtelu vankiloissa väheni edelleen. Voimankäyttö on kuitenkin edelleen liiallista, eikä *rankaisemattomuuteen* puututtu juuri lainkaan. Oikeudenkäynneissä on merkittäviä viiveitä, ja turvallisuusjoukkojen vastasytöksille annetaan etusija.

Vankien määrä *vankiloissa* kasvoi. Tämä on johtamassa vakavaan tilanahtauteen, jolla on merkittävä vaikutus sanitaatioon ja muihin olosuhteisiin. Vankilaolot erityisesti nuorisovankiloissa ovat vakava ongelma. Vankiloiden kantelujärjestelmän uudistaminen on viivästynyt. Vankien terveyspalvelut ja nuorten vankilaolot edellyttävät erityispanosta.

Oikeussuojan osalta edistys on ollut rajallista. Oikeusapu on laajuudeltaan ja laadultaan riittämätöntä. Turkissa ei ole tehokasta valvontamekanismia, joka korjaisi pitkään vallinneita ongelmia.

Tuomioistuinjärjestelmän kolmannen uudistuspaketin hyväksymisen seurauksena *sananvapaus* parantui, kun useita toimittajia vapautettiin odottamaan oikeudenkäyntiä, joukkoviestinten rikostutkintaraportointiin kohdistuvia rajoituksia lievennettiin ja kirjoitusten takavarikointi ennen julkaisua kiellettiin. Sananvapautta kuitenkin rikottiin yhä useammin ja joukkoviestinten vapautta rajoitettiin edelleen käytännössä. Lainsäädäntökehys, erityisesti järjestäytyneitä rikollisuutta ja terrorismia koskevat lait, ja sen tulkinta tuomioistuimissa johtavat väärinkäytöksiin. Joukkoviestimet kuuluvat usein teollisuuskonserneihin, joiden

intressit ovat muualla kuin vapaassa tiedon ja ajatusten vaihdossa, ja tämä on johtanut laajaan itsesensuuriin. Verkkosivustojen kieltämisen yleisyys on huolestuttavaa, ja internet-lakia on tarpeen tarkistaa.

Kokoontumis- ja yhdistymisvapauden osalta voidaan todeta, että toukokuun 1. päivän mielenosoitukset ja Armenian kansanmurhan muistopäivän kaltaiset tapahtumat sujuivat rauhallisessa ilmapiirissä, mutta turvallisuusjoukot turvautuivat väkivaltaan ja suhteettomaan voimankäyttöön eräissä mielenosoituksissa, joihin ei ollut saatu ennakkolupaa. Tämä koski erityisesti – vaikkakaan ei ainoastaan – kurdikysymykseen liittyviä mielenosoituksia. Perustuslakiin kirjattua kokoontumis- ja yhdistymisvapautta tulkitaan joskus liian rajoittavasti. Mielenosoituksia ja kokouksia koskevaa lakia on muutettava, ja turvallisuusjoukkojen liiallista voimankäyttöä koskevia väitteitä on tutkittava ja niistä on tarvittaessa nostettava syyte. Varojen keräämistä koskevat säännöt ovat edelleen rajoittavia ja harkinnanvaraisia. Poliittisia puolueita koskevan lainsäädännön suhteen ei tapahtunut edistystä.

Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauden suhteen edistyminen oli vähäistä. Omantunnon syihin perustuvan aseistakieltäytymisen suhteen tilanne edistyi hieman Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön soveltamisen osalta. Vuoropuhelu ei-islamilaisten uskontokuntien kanssa jatkui. Ääriryhmät ovat kuitenkin edelleen uhanneet vähemmistöuskontojen edustajia ja uskonnottomia. Edelleenkin ei ole luotu Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaista oikeudellista kehystä, joka mahdollistaisi ei-islamilaisten uskontokuntien ja alaviittien toiminnan ilman aiheettomia rajoituksia.

Naisten oikeuksissa ja sukupuolten tasa-arvossa on tapahtunut edistystä oikeudelliselta kannalta. Hallitus laati toimintasuunnitelman vastauksena kysymyksiin, joita tuli esiin Euroopan parlamentin mietinnössä ”Naisten tulevaisuudennäkymistä Turkissa – 2020”. Perheen suojelemisesta ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisestä annetulla lailla pyritään suojelemaan perheenjäseniä ja muussa parisuhteessa kuin avioliitossa olevia henkilöitä. Kiireellisiä tapauksia varten vahvistetut menettelyt ovat yleisesti myönteisiä, samoin kuin viranomaisten kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa toteuttama laaja kuulemisprosessi. Tarvitaan kuitenkin merkittävästi työtä, jotta tämä uusi laki ja jo voimassa oleva lainsäädäntö saadaan osaksi poliittista, yhteiskunnallista ja taloudellista todellisuutta. Lainsäädäntö on pantava yhdenmukaisesti täytäntöön kaikkialla maassa. Naisia on saatava enemmän mukaan työelämään, päätöksentekoon ja politiikkaan. Sektioita koskevan lain valmistelu oli riittämätöntä, ja se hyväksyttiin ilman kansalaisyhteiskunnan riittävää kuulemistä. Lain antamista edeltävä keskustelu sekä vastaava aborttia koskeva keskustelu olivat hyvin kärjistyneitä. Lapsi- ja pakkoavioliitot ovat edelleen vakava ongelma.

Lasten oikeuksien suojelemiseksi tarvitaan ponnisteluja kaikilla osa-alueilla: koulutuksessa, lapsityövoiman käytön torjunnassa, terveysasioissa, hallinnollisissa valmiuksissa ja koordinoinnissa. Nuorisorikollisuuden suhteen olisi yleisesti toteutettava lisää ehkäiseviä ja kuntouttavia toimenpiteitä. Alaikäisten kärsimien vapausrangaistusten olosuhteet eivät ole asianmukaiset, ja nuorisotuomioistuimia tarvitaan lisää, kuten voimassa olevassa lainsäädännössä säädetään.

Tarvitaan lisätoimenpiteitä, jotta *vähäosaisten ja/tai vammaisten* osallistumista yhteiskunta- ja talouselämään voitaisiin lisätä.

Syrjinnän torjunta edellyttää lisätoimia. Turkissa ei ole kattavaa syrjinnän vastaista lainsäädäntöä, ja hallituksen on tehtävä merkittävästi lisätyötä, jotta haavoittuvimmassa asemassa olevaa väestöä – naisia, lapsia, homo- ja biseksuaaleja ja transihmisiä – voidaan suojata yhteiskunnalliselta kaltoinkohtelulta, syrjinnältä ja väkivallalta.

Työntekijöiden ja ammattiyhdistysten oikeuksissa edistyminen oli rajallista. Virkamiesten ammattiyhdistysoikeutta koskevaa lainsäädäntöä on muutettu, mutta se ei ole vielä EU:n ja ILO:n normien mukainen. Ammattiyhdistysten yhteisille toimille on asetettu runsaasti rajoituksia.

Omistusoikeusasiat ovat edenneet, sillä vuoden 2008 yhteisölakia on muutettu. Toimeenpano jatkuu. Voimassa olevat säädökset eivät kuitenkaan edelleenkään kata yhdyskuntia, joiden hallinnan asianomainen keskushallinnon osasto on ottanut vastuulleen, tai alaviittiyhteisöiltä takavarikoitua omaisuutta. Ongelmallisia ovat edelleen syyrialais-ortodoksista Mor Gabrielin luostaria vastaan nostetut oikeusjutut, joissa eräissä alullepanijana on hallitus. Turkin on huolehdittava, että kaikkien uskonnollisten yhdyskuntien, myös muiden kuin muslimiyhteisöjen, omistusoikeuksia kunnioitetaan.

Turkki suhtautuu *vähemmistöihin* edelleen rajoittavasti, vaikka ensimmäistä kertaa niiden (muidenkin kuin Turkin virallisesti tunnustamien vähemmistöryhmien) edustajia kutsuttiinkin parlamenttiin esittämään näkemyksensä uudesta perustuslaista. Kielen, kulttuurin ja perusoikeuksien täyttää kunnioittamista ja suojelua eurooppalaisten normien mukaisesti ei ole vielä saavutettu. Turkin on laadittava kokonaisvaltainen lähestymistapa ja tehtävä edelleen työtä suvaitsevaisuuden ja turvallisuuden lisäämiseksi ja vähemmistöjen osallistamisen lisäämiseksi. Voimassa olevia säädöksiä on tarkistettava, syrjintää vastaan on laadittava kattava lainsäädäntö ja rasismien, muukalaisvihan, antisemitismin ja suvaitsemattomuuden torjumiseksi on perustettava suojelumekanismeja tai erityiselimiä. Asiaa koskevia yleissopimuksia olisi sovellettava.

Sivistyksellisten oikeuksien alalla on tapahtunut edistystä. Kurdin kielen käytön rajoittamisesta vankilavierailujen ja kirjeenvaihdon yhteydessä saatiin aiempaa vähemmän raportteja. Lainsäädännössä, myös perustuslaissa ja puolueissa, kuitenkin rajoitetaan edelleen muiden kielten kuin turkin käyttöä. Myös oikeuslaitoksessa tehtiin useita kielten käyttöä rajoittavia päätöksiä; esimerkiksi kurdipoliitikkoja ja kurdilaisia ihmisoikeusaktivisteja koskevissa oikeudenkäynneissä ei saa käyttää kurdin kieltä.

Romanien ongelmien hoidossa on edistytty jonkin verran, mutta systemaattista lähestymistapaa tarvitaan. Romanikysymyksen hoitamiseen tarvitaan kattava strategia, ja kysymys on otettava huomioon tärkeimmässä poliittisissa asiakirjoissa. Romaneihin liittyviä numerotietoja ei ole, mikä estää tosiasioihin perustuvan politiikkojen laadinnan.

Itä- ja Kaakkois-Turkin asioita käsiteltäessä kurdikysymyksestä keskusteltiin runsaasti, mutta ratkaisua kohti ei edistytty. Niin terrori-iskut kuin sotilasoperaatiotkin voimistuivat. EU tuomitsi kaikki terrori-iskut. Vaaleilla valittujen poliitikkojen ja ihmisoikeusaktivistien pidätykset herättävät huolta. Eräiden tapahtumien, kuten siviileihin kohdistuneen Uluderen joukkomurhan, yhteydessä viranomaisille esitetyt tehokasta ja nopeaa tutkintaa koskevat kehotukset jätettiin huomiotta, eikä niistä ole tehty avointa julkista selvitystä. Totuus laittomista teloituksista ja kidutuksista Kaakkois-Turkissa 1980- ja 1990-luvuilla on selvitettävä oikeudenmukaisessa menettelyssä. Vanhentumissäännön mukainen määräaika lähestyy pian ja aiemmin tehtyjen rikosten oikeudellinen tutkinta päättyy tuloksetta. Maamiinat ja kyläpartiointijärjestelmä aiheuttavat edelleen huolta.

Maansisäisiä pakolaisia koskeva korvausprosessi on jatkunut, mutta järjestelmän teho on arvioimatta. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden* säilöönotto-olosuhteisiin on tehty parannuksia. Edelleenkään ei kuitenkaan ole laadittu maansisäisten pakolaisten tarpeiden täyttämiseen tähtävää kansallista strategiaa tai pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevaa oikeudellista kehystä. Vankeus- ja karkotuskäytänteisiin tarvitaan lisäparannuksia.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Turkki on toistanut tukevansa neuvotteluja, joita käydään *Kyproksen ongelman* osapuolena olevien kahden yhteisön johtajien välillä YK:n pääsihteerin alaisuudessa kokonaisvaltaisen ratkaisun löytämiseksi. Neuvoston ja komission toistuvista kehotuksista huolimatta Turkki ei ole vielä noudattanut velvollisuuttaan panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täysimääräisesti ja syrjimättömästi täytäntöön. Se ei ole myöskään poistanut kaikkia esteitä tavaroiden vapaalta liikkuvuudelta, kuten Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden 21. syyskuuta 2005 antamassa julistuksessa ja neuvoston päätelmissä, esimerkiksi joulukuussa 2006 ja joulukuussa 2010 annetuissa päätelmissä, esitetään. Kahdenvälisen suhteiden normalisoinnissa Kyproksen kanssa ei ole edistytty. Lisäksi Turkki päätti jäädyttää suhteensa *EU:n puheenjohtajavaltioon* vuoden 2012 jälkipuoliskon ajaksi, jolloin puheenjohtajana toimii Kypros, eikä se ole osallistunut Kyproksen johdolla järjestettyihin kokouksiin. Eurooppa-neuvosto on todennut olevansa vakavasti huolestunut Turkin esittämistä lausunnoista ja uhkailuista ja kehottanut sitä kunnioittamaan neuvoston puheenjohtajavaltion roolia, joka on perussopimuksessa määrätty perustavanlaatuinen osa EU-instituutiota. Turkki antoi edelleen lausuntoja, joissa vastustettiin Kyproksen tasavallan öljynporaustoimia ja uhattiin kostaa Kyproksella öljynetsintään mahdollisesti osallistuville öljy-yhtiöille. EU korosti jäsenvaltioidensa suvereniteettioikeuksia, joihin kuuluu myös oikeus tehdä kahdenvälisiä sopimuksia sekä tutkia ja hyödyntää luonnonvarojaan EU:n säännösten ja kansainvälisen oikeuden, kuten YK:n merioikeusyleissopimuksen, mukaisesti.

Kreikka ja Turkki kävivät tunnustelevia neuvotteluja heinäkuussa 2011, ja nyt osapuolet keskustelevat seuraavan kierroksen ajankohdasta. Kreikka ja Kypros ovat tehneet runsaasti virallisia valituksia aluevesiensä ja ilmatilansa toistuvista loukkauksista, esimerkiksi lennoista Kreikan saarten yli.

Turkki on mukana *alueellisen yhteistyön* aloitteissa, esimerkiksi Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessissa ja alueellisessa yhteistyöneuvostossa. Turkki tukee kaikkien alueen maiden yhdentymistä Eurooppaan. Se on tiivistänyt yhteyksiä Länsi-Balkanin maiden kanssa ja ilmaissut olevansa vahvasti sitoutunut edistämään rauhaa ja vakautta. Suhteet naapuriiin, EU:n jäsenvaltio Bulgariaan, ovat jatkuneet myönteisinä.

Turkin **talous** jatkoi vahvaa kasvuaan, ja maa korjasi näin hedelmää edellisen vuosikymmenen aikana toteutetusta vakaudesta ja kasvupainotteisesta politiikasta. Kasvun vauhti on hiipunut asteittain vuoden 2011 puolivälin jälkeen kotimaisen kysynnän hidastumisen myötä. Samalla kauppa- ja vaihtotase ovat parantuneet. Ulkoinen epätasapaino on silti edelleen suuri ja inflaatiopaineet merkittäviä, joten makrotalouden vakaus on uhattuna.

Taloudellisin arviointiperustein Turkki on toimiva markkinatalous. Maa pystynee selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa keskipitkällä aikavälillä edellyttäen, että se nopeuttaa kokonaisvaltaisen rakenneuudistusohjelmansa toteuttamista.

Turkin talous kasvoi 8,5 prosenttia vuonna 2011 eli vain vähän vähemmän kuin vuonna 2010 (9,2 %). Kasvun tärkein tekijä oli erityisesti yksityisen sektorin synnyttämä kotimainen kysyntä. Kasvu hidastui vuoden 2012 alkupuoliskolla merkittävästi, 3,1 prosenttiin edellisvuoden samaan ajankohtaan verrattuna. Samaan aikaan kotimaisen kysynnän hidastumisen kanssa kauppa- ja vaihtotaseen alijäämä on parantunut, vaikkakin hyvin korkealta tasolta (10 % suhteessa BKT:hen vuonna 2011). Vahva talouskasvu paransi myös työllisyystilannetta: työttömyysaste oli vuoden 2011 puolivälissä noin 11 prosenttia ja vuotta myöhemmin alle 9 prosenttia. Rahapolitiikan merkitys on kasvanut ja sillä on onnistuttu hillitsemään luottomäärien kasvua ja vähentämään vaihtotaseen alijäämää Julkinen talous selviytyi vuonna 2011 odotettua paremmin, ja julkinen velka laski vuoden 2012 puoliväliin mennessä 39 prosenttiin suhteessa BKT:hen Koulutusuudistukset ja koulutusmenojen

lisääminen ovat vaikuttaneet myönteisesti koulutustasoon ja koulunkäyntiasteeseen. Turkki on edelleen käynyt runsaasti kauppaa EU:n kanssa, ja taloudellinen integraatio EU:n kanssa on jatkunut.

Samaan aikaan kuitenkin ”pehmeän laskun” skenaarion haasteena ovat lisääntynyt taloudellinen epävarmuus ja maailmanlaajuinen riskin ilmapiiri, ja talouspolitiikkayhdistelmän koordinointi saattaa edellyttää lisätoimia. Vaihtotaseen alijäämä on edelleen suuri. Inflaatio on laskenut, mutta on edelleen korkealla. Nämä epätasapainotilat ovat osoitus kilpailukykyongelmista ja kotimaisten säästöjen puutteesta, ja ne edellyttävät lisää rakenteellisia muutoksia. Julkisen talouden avoimuutta ei pyritty millään tavoin lisäämään eikä finanssipolitiikkaa vakauttamaan, vaikka näin voitaisiin parantaa Turkin uskottavuutta markkinoilla. Markkinoilta poistumiseen kuuluu edelleen paljon rahaa ja aikaa, ja konkurssimenettelyt ovat yhä suhteellisen vaivalloisia. Laki valtiontuesta olisi pantava täysimääräisesti täytäntöön yritysten kilpailukyyn parantamiseksi. Maan henkisen pääoman suhteen on saatu aikaan jonkin verran edistystä, mutta aineellista pääomaa koskevat parannukset ovat olleet vaatimattomia.

Turkin **edellytykset täyttää jäsenyysvelvoitteet** paranivat edelleen. Useimmilla aloilla, erityisesti yhtiöoikeuden, tilastojen, tieteen ja tutkimuksen sekä tulliliittosäännösten aloilla, on edistytty. Lisätyötä tarvitaan yhdenmukaistamisen jatkamiseksi. Hallinnollisia valmiuksia noudattaa unionin säännöstöä olisi parannettava tehokkuuden ja tuloksellisuuden osalta. Myös täytäntöönpanovalmiuksia on vahvistettava tietyillä aloilla. Assosiaatiosopimusten mukaiset elimet sekä nk. myönteisen asialistan yhteydessä perustetut työryhmät ovat valvoneet yhdenmukaistamistyötä.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty jonkin verran. Turkki otti oikeusjärjestykseensä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen yhdenmukaistamattomilla aloilla. Siitä tuli myös Euroopan standardointikomitean ja Euroopan sähkötekniikan standardointikomitean täysjäsen. Kaupassa on kuitenkin edelleen teknisiä esteitä, jotka estävät tavaroiden vapaata liikkuvuutta eräillä alueilla Turkin tulliliittovelvoitteiden vastaisesti. Alan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on pitkällä. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty vain vähän. Turkki lisäsi valmiuksiaan tulevaa Eures-osallistumista ja sosiaaliturvajärjestelmien koordinoitua silmällä pitäen. Alan valmistelut on aloitettu. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* suhteen on edistytty hyvin vähän, ja lisätyötä tarvitaan. Lainsäädännön lähentäminen on kaiken kaikkiaan vasta aluillaan. Myös *pääomien vapaassa liikkuvuudessa* edistyminen on ollut rajallista. Useilla aloilla pääomanliikkeet ovat edelleen rajoitettuja. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontavalmiuksia on parannettava. Tarvitaan lisätoimia, jotta lainsäädäntö voidaan mukauttaa säännöstöön ja rahanpesunvastaisen toimintaryhmän asiaa koskeviin suosituksiin. Valmistelut ovat edelleen alkuvaiheessa.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty hieman. Rakenteet ovat valmiina, ja hallinnollisia valmiuksia on parannettu. Mukauttamisstrategian luonnosta, johon sisältyy aikataulutettu toimintasuunnitelma, ei ole vielä hyväksytty. Turkin on kumottava poikkeukset, jotka eivät ole säännösten mukaisia, ja jatkettava erityisesti yleishyödyllisiä palveluja, toimilupia sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskevan lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista. Oikeuskeinojärjestelmän organisointia on tarkistettava. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. *Yhtiöoikeuden* osalta on edistytty hyvin. Lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehitys parani Turkin kirjanpito- ja tilintarkastusstandardeista vastaavan viranomaisen perustamisen myötä. Kauppatuomioistuinten ja elinkeinoelämän järjestöjen valmiuksia on lisättävä Turkin uuden kauppalain mukaisesti. Yleisesti tällä alalla Turkki on edistynyt pitkälle. *Immateriaalioikeuksia koskevassa lainsäädännössä* voidaan havaita tiettyä edistystä. Unionin

säännöstön mukaisia lakeja on vielä hyväksyttävä. Oikeuslaitoksen ja tullihallinnon valmiuksien lisääminen on keskeisen tärkeää immateriaalioikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon kannalta. Myös tuoteväerennösten torjuntaa on tehostettava. On tärkeää, että immateriaalioikeussidosryhmien ja julkisten elinten välillä on entistä tiiviimpää koordinoitua ja yhteistyötä, ja tärkeitä ovat myös immateriaalioikeuksien rikkomisen vaaroista kertovat valistuskampanjat. Turkki on puuttunut tämän alan ensisijaisiin kysymyksiin vain osittain.

Kilpailupolitiikan suhteen on edistytty vain hieman. Turkki on pannut kilpailunrajoituksia ja yrityskeskittymiä koskevat säännöt täytäntöön täysimääräisesti. Tietyt oikeudelliset tapahtumat toivat kuitenkin hiljattain esiin epäilyjä kilpailuviranomaisen kyvystä jatkaa toimintaansa riippumattomasti. Valtiontukiasioissa ei ole tapahtunut edistystä, ja useat käytössä olevat valtiontukikäytännöt ovat ristiriidassa tulliliiton sääntöjen kanssa. Valtiontukilaki on edelleen tehoton, sillä täytäntöönpanolainsäädöksiä ei ole annettu. Yrityskeskittymiin liittyvä yhdenmukaistaminen on pitkällä. Valtiontukiasioissa Turkki ei ole vielä riittävän valmis.

Finanssipalveluiden osa-alueella on edistytty jonkin verran. Basel II -normit ovat tulleet pankkialalla pakollisiksi. Lisätyötä tarvitaan erityisesti arvopaperimarkkinoiden ja sijoituspalvelujen alalla sekä vakuutuslalla. Alan valmisteluissa edetään suunnitelmien mukaan. *Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* alalla on havaittavissa edistymistä. Yhdenmukaistaminen sähköistä viestintää koskevan EU:n kehyksen kanssa on kuitenkin rajallista erityisesti lupien ja markkinoille pääsyn osalta. Tietoyhteiskunnan palveluja koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on tehtävä edelleen työtä. Huolta herättävät internet-sisältöä koskevat säännöt, jotka mahdollisesti rajoittavat sananvapautta, sekä eräiden, erityisesti lähetystoimintaa harjoittavien yhtiöiden seuraamuksia koskevien säännösten laaja tulkinta. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla yhdenmukaistaminen on edennyt rajallisesti. Maataloustilastoihin ja maatilakirjanpidon tietoverkkoon liittyvät valmiudet ovat parantuneet. Liittymistä edeltävän maaseudun kehittämisohjelman toteuttaminen on tehostunut, mutta varojen riittävä hyödyntäminen edellyttää vielä intensiivistä työtä. Elävään karjaan, naudanlihaan ja johdannaisuotteisiin on tosiasiallisesti sovellettu tuontikieltoa, jota ei ole poistettu kokonaan, eikä maataloustuen uudelleensuuntaukseen tai maataloustilastoihin sovelleta enää strategioita. Valmistelut tällä alalla eivät ole edenneet kovinkaan pitkälle. *Elintarviketurvallisuuden* sekä *eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikkojen* alalla edistystä on saatu jonkin verran aikaan. Lisäponnisteluja tarvitaan, jotta saavutetaan täysi yhdenmukaisuus unionin säännösten kanssa. Maatalouden elintarviketuotantolaitosten nykyaikaistaminen EU:n normien mukaisiksi, eläinten siirtämistä koskevat valvontatoimet, eläinten terveyden ja erityisesti suu- ja sorkkataudin torjunta samoin kuin eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta edellyttävät huomattavaa lisätyötä. Näihin liittyvät valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa. *Kalastuksen* alalla on edistytty eritoten hallinnollisissa valmiuksissa, kalakantojen ja aluskannan hallinnoinnissa, tarkastus- ja valvontatoiminnassa sekä kansainvälisten sopimusten suhteen. Lisätyötä tarvitaan kuitenkin vielä lainsäädännön lähentämisessä, rakennepoliittisissa toimissa, markkinapolitiikassa ja valtiontuissa. Yhdenmukaistaminen tällä alalla ei ole edennyt kovinkaan pitkälle.

Liikenteen alan yhdenmukaistaminen on edistynyt jonkin verran, ja ala on yleisestikin valmisteluissa varsin pitkällä. Turkin on vielä otettava EU:n hiljattain käyttöön ottamat meri- ja rautatieliikenteen lainsäädäntöpaketit osaksi omaa lainsäädäntöään. Inhimillisten voimavarojen ja teknisten valmiuksien aloilla tarvitaan vielä lisätyötä unionin säännösten soveltamiseksi; erityisesti tämä koskee vaarallisten aineiden kuljetuksia ja merikuljetusten hätävalmiuksia. Puutteellinen viestintä Turkin ja Kyproksen tasavallan lennonjohtokeskusten välillä vaarantaa vakavasti lentoturvallisuutta.

Energia-alalla on edistytty jonkin verran varsinkin uusiutuvien energianlähteiden ja energiatehokkuuden suhteen. Maakaasun, ydinturvallisuuden ja säteilysuojelun, myös käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullisen huollon, aloilla tarvitaan lisätyötä. Kaasualan kilpailu on rajallista. Kustannusperusteisen hintajärjestelyn toimintaa sähkömarkkinoilla on parannettava, ja kaasumarkkinoille on perustettava vastaava järjestely. Sääntelyviranomaisen riippumattomuutta ja institutionaalaisia valmiuksia on parannettava. Yleisesti Turkin yhdenmukaistamistyö on kohtuullisen pitkällä.

Verotukseen liittyvää lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu rajallisesti. Myönteistä kehitystä on saatu aikaan tupakan verotuksen syrjivien käytänteiden poistamisessa sekä hallintoyhteistyössä ja toiminnallisissa valmiuksissa. Lainsäädännössä kuitenkin esiintyy edelleen ristiriitoja unionin säännösten kanssa. Alkoholin valmisteveroihin on vielä puututtava, jotta ne saadaan sovitun toimintasuunnitelman mukaisiksi tuontituotteiden ja kotimaisten tuotteiden välisten erojen kaventamisen osalta. Syrjivien käytänteiden poistaminen asteittain on keskeistä lisäedistymiselle. Välittömän verotuksen suhteen ei ole edistytty. Alan lainsäädännön lähentäminen on kohtuullisen pitkällä.

Talous- ja rahapolitiikassa Turkki on edistynyt jonkin verran. Keskuspankki on käyttänyt aktiivisesti eri välineitä vakauttaakseen hintoja ja rahoitusjärjestelmää, mutta tulokset ovat vaihtelevia. Yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on kesken, ja erityisesti tämä koskee keskuspankin täyttä riippumattomuutta ja julkisen sektorin etuoikeutettua pääsyä rahoituslaitoksiin koskevaa kieltoa. Poliitiikan muotoilun ja koordinoinnin valmiudet ovat riittävät. Turkin valmiustaso on yleisesti korkea.

Tilastojen, erityisesti luokitusten ja rekistereiden, väestötilastojen ja muiden alakohtaisten tilastojen suhteen, on edistytty hyvin. Lisäedistystä tarvitaan erityisesti kansantalouden tilinpidon sekä yritys- ja maataloustilastojen osalta. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on yleisesti hyvällä mallilla.

Turkki on edistynyt jonkin verran *sosiaalipolitiikan ja työllisyyden* alalla. Erityisesti se on parantanut hallinnollisia valmiuksiaan, laajentanut sosiaaliturvan kattavuutta ja antanut uusia työterveyttä ja -turvallisuutta sekä virkamiesten ammattiliittoja koskevia lakeja. Työntekijöiden ja virkamiesten ammattiyhdistysoikeudet eivät kuitenkaan edelleenkään ole EU:n ja ILO:n normien mukaisia. Edelleen on otettava käyttöön selkeät toimintapuitteet köyhyyden torjumiseksi, vähennettävä työmarkkinoiden segmentoitumista, torjuttava pimeää työntekoa ja lisättävä naisten ja vammaisten työllisyysastetta. Yleisesti lainsäädäntö on kohtuullisen hyvin yhdenmukaistettu.

Turkki on edistynyt *yritys- ja teollisuuspolitiikan* periaatteiden ja välineiden omaksumisessa sekä alakohtaisten strategioiden laatimisessa. Lainsäädännön mukauttaminen on edennyt riittävän hyvin.

Turkki on edistynyt jonkin verran *Euroopan laajuisten verkkojen* alalla ja niitä koskeva mukauttaminen on edennyt. Liikenne- ja sähköverkoissa on edistytty jonkin verran. Kaasun siirtoyhteyksiin ja eteläisen kaasukäytävän toteuttamiseen on panostettava enemmän.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa on edistytty jonkin verran. IPA-välineen aluekehityksen ja henkilövoimavarojen kehittämisen osa-alueille tarkoitettua institutionaalista kehystä on vahvistettu, ja alueellisen kilpailukyvyyn, ympäristön ja henkilövoimavarojen kehittämisen toimintaohjelmien rakenteille on annettu tarjouskilpailuja, sopimusten tekemistä ja taloushallintoa koskevat valtuudet. IPA-rakenteiden hallinnollisia valmiuksia on silti vahvistettava edelleen. Valmistelut tällä alalla eivät ole edenneet kovinkaan pitkälle.

Tuomioistuinlaitoksen suhteen on edistytty kolmannen tuomioistuinjärjestelmän uudistamista koskevan paketin hyväksymisen myötä. Paketin avulla Turkin rikosoikeusjärjestelmään tehdään useita parannuksia. Oikeuslaitoksen riippumattomuutta, puolueettomuutta ja tehokkuutta on kuitenkin lisättävä edelleen, ja lisäponnisteluja tarvitaan myös rikosoikeusjärjestelmän ja vakavien rikosasioiden käsittelyn suuren viiveen suhteen. Tuomioistuinlaitokseen on saatava lisää naisia. Korruption torjunnassa ei edistytty juuri lainkaan lukuun ottamatta syytteeseen asettamista ja puoluerahoituksen avoimuutta. Kansallisen korruptiontorjuntastrategian täytäntöönpano edellyttää suurempaa poliittista sitoutuneisuutta. *Perusoikeuksien* noudattamisen tilanne on vakava huolenaihe. Tämä johtuu erityisesti terrorismia ja järjestäytyneitä rikollisuutta koskevan oikeudellisen kehyksen laajasta soveltamisesta, joka johtaa toistuvasti vapautta, turvallisuutta ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien oikeuksien ja sanan-, kokootumis- ja yhdistymisvapauden rikkomiseen.

Turkki on edistynyt vain hieman *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla. Se tarjoaa menestyksekkäästi humanitaarista apua Syyrian pakolaisille, mutta sen turvapaikkajärjestelmä on vielä kaukana EU:n normeista. Turkin on parannettava valmiuksiaan laittoman maahanmuuton estämiseksi. EU:n ja Turkin välinen takaisinottosopimus parafoitiin kesäkuussa, ja nyt on erittäin tärkeää tehdä se nopeasti ja panna se sekä voimassa olevat takaisinottovelvollisuudet tosiasiallisesti ja täysimääräisesti täytäntöön. Ensisijaisen tärkeitä ovat edelleen myös ulkomaalaisia ja kansainvälistä suojelua koskevan lain hyväksyminen sekä rajaturvallisuutta koskevat uudistukset. Viisumilainsäädännön lähentämisessä on tapahtunut edistymistä vain rajallisesti. Kehityksen esteenä on soveltuvan tietosuojalainsäädännön puuttuminen. Terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan alalla tarvitaan uudistuksia. Lainsäädännön lähentäminen on yleisesti vasta aluillaan.

Tieteen ja tutkimuksen alalla on edistytty hyvin. Turkki lisäsi valmiuksiaan ja yhdentymistään Euroopan tutkimusalueeseen. Turkin osallistuminen EU:n seitsemänteen tutkimuksen puiteohjelmaan ja ohjelman onnistumisprosentti ovat parantuneet, mutta hakemusten laatua ja tutkijoiden ammattitaitoa on edelleen parannettava. Yleisesti Turkki on valmistautunut hyvin tällä alalla.

Koulutuksen ja kulttuurin alalla on edistytty jonkin verran. Kiinnostus EU:n ohjelmia kohtaan on edelleen lisääntynyt. Turkki laajensi oppivelvollisuutta 8 vuodesta 12 vuoteen. Kulttuurin osa-alueella on edistytty vähän ja siihen liittyvän lainsäädännön yhdenmukaistamisessa ei lainkaan. Yleisesti Turkki on edistynyt alalla kohtuullisen hyvin.

Ympäristön ja ilmastonmuutoksen alalla yhdenmukaistaminen sujui epätasaisesti. Vesiasioissa on edetty hyvin, jätehuolto- ja teollisuuspäästökysymyksissä jonkin verran, mutta ilmanlaatuun ja luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa vain rajallisesti. Horisontaalinen ympäristölainsäädäntö eteni tuskin lainkaan, eikä luonnonsuojelu- ja kemikaaliasioissa edistystä tapahtunut ollenkaan. Jo suojeltuihin alueisiin ja mahdollisiin Natura 2000 -alueisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Turkissa on laadittava ja toteutettava kunnianhimoisempaa ja koordinoitumpaa ilmastopolitiikkaa ilmastonmuutoksen osalta niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Hallinnollisten valmiuksien suhteen ei saavutettu lisäedistystä. Ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön ympäristöohjelmaa on lujitettava samoin kuin alan viranomaisten välistä koordinointia ja yhteistyötä kaikilla tasoilla. Näihin liittyvät valmistelut ovat vielä alkuvaiheessa.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on edistytty jonkin verran. Tärkeimmät kuluttajansuojaan liittyvät lait ovat antamatta ja kuluttajaliike on heikko. Turkki on perustanut kansanterveyden alalle uusia hallintorakenteita, joiden toimintaa on seurattava tarkkaan. Kaiken kaikkiaan valmistelut ovat edistyneet tällä alalla.

Tulliliiton suhteen on edistytty hyvin. EU:n ja Turkin tulliliiton ansiosta Turkki on kyennyt yhdenmukaistamaan lainsäädäntöään varsin pitkälle unionin säännösten kanssa. Tullittomuuteen, vapaa-alueisiin, valvontaan, tariffikiintiöihin ja immateriaalioikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava edelleen. Tullin tietoteknisten järjestelmien valmistelua on jatkettava. Riskiperusteisten tarkastusten ja yksinkertaistettujen menettelyjen parantaminen edellyttää lisätyötä, jotta laillista kauppaa voidaan helpottaa, vaikka samalla huolehditaan turvallisuudesta. *Ulkosuhteiden* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Esimerkiksi yleisen tullietuusjärjestelmän ja kaksikäyttötuotteiden valvonnan alalla yhdenmukaistamisen on jatkuttava. Suojatoimenpiteiden liiallinen käyttö huolettaa. Yleisesti alan yhdenmukaistaminen on edelleen pitkällä.

Poliittinen vuoropuhelu EU:n *ulko- ja turvallisuuspolitiikasta* muuttui intensiivisemmäksi. Syitä tähän olivat Turkin alueellinen rooli turvallisuuden edistäjänä, talouden siirtymäkausi ja demokraattiset uudistukset sekä viimeaikaiset tapahtumat Pohjois-Afrikassa. Turkki tuomitsi jyrkästi ja toistuvasti Syyrian hallinnon väkivallan siviilejä kohtaan, piti Syyrian vastaisen rajan avoinna ja on tarjonnut humanitaarista apua miltei 100 000 syyrialaispakolaiselle. Turkin lainsäädännön mukauttaminen YUTP-julistuksiin oli raportointikaudella vähäistä aiempiin kausiin verrattuna. Armenia-suhteiden normalisoimisessa ei edistytty. Diplomaattisuhteet Israelin kanssa olivat edelleen rajoitetulla tasolla. Yleisesti ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan valmistelut ovat kohtuullisen pitkällä.

Varainhoidon valvonta on edennyt jonkin verran erityisesti euron suojelun suhteen. Lisätyötä tarvitaan erityisesti kun otetaan huomioon julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevan asiakirjan tulevan tarkistuksen laajuus, sisäisen tarkastuksen vahvistaminen julkishallinnossa sekä Turkin petosten torjunnan koordinoituviraston lujittaminen. Turkin tilintarkastustuomioistuinta koskevaan lakiin hiljattain tehdyt muutokset vaarantavat aiemman kehityksen ulkoisten tarkastusten alalla. Yleisesti valmistelut alalla ovat edistyneet kohtalaisesti.

Varainhoito- ja talousarviosäännösten alalla ei ole edistytty mainittavasti, ja valmistelut ovat alkuvaiheessa. Aikanaan on otettava käyttöön moitteettomat koordinaatorakenteet, hallinnolliset valmiudet ja täytäntöönpanosäännöt.

Islanti

Islanti täyttää edelleen **poliittiset jäsenyys ehdot**. Se on hyvin toimiva demokratia, jossa on vahvat instituutiot ja jossa edustuksellisella demokratialla on syvälle juurtuneet perinteet. Islannin tuomioistuinlaitos on korkeatasoinen, ja jo korkeatasoista perusoikeuksien suojelua vahvistetaan jatkuvasti.

Perustuslakineuvoston ehdotukset perustuslain uudistamiseksi ovat parhaillaan parlamentin käsittelyssä. Erityistutkimuskomitean päätelmien seurauksena on toteutettu toimenpiteitä julkishallinnon tehostamiseksi. Kesäkuussa 2012 pidettiin presidentinvaalit, joissa istuva presidentti valittiin uudelleen viidennelle kaudelle.

Erytyssyyttäjän virasto jatkoi tehokkaasti vuoden 2008 pankkikriisiin liittyvien tapausten käsittelyä. Huhtikuussa 2012 valtakunnanoikeus totesi finanssikriisin aikaisen entisen pääministerin syylliseksi yhteen niistä neljästä asiasta, joista häntä syytettiin, eli siihen, että hän ei ollut kutsunut kriisin edellä hallitusta koolle. Entistä pääministeriä ei kuitenkaan tuomittu.

Korruptiontorjuntasäännösten vahvistamisessa on edelleen edistytty. Keskushallintoa varten laadittiin keväällä 2012 eturistiriitoja koskevat menettelysäännöt. Vielä on laadittava menettelysäännöt, jotka koskevat kaikkia virkamiehiä ja poliittisia neuvonantajia.

Islanti vaalii edelleen perusoikeuksia, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet mukaan lukien. YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista, Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan estämiseksi ja torjumiseksi ja Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kansallisten vähemmistöjen suojelusta on vielä ratifioitava.

Pitkän ja vakavan taantuman jälkeen Islannin **talous** alkoi elpyä vuonna 2011. Se kasvoi 2,6 prosenttia vuonna 2011, ja kasvuvauhti pysyi samalla tasolla vuoden 2012 alkupuoliskolla. Viranomaiset ovat edenneet kotimaisen velan uudelleenjärjestelyssä sekä finanssisektorin ja julkisen talouden vakauttamisessa. Toukokuussa 2012 ulkomaisille sijoittajille myytiin toinen kriisin jälkeinen, 1 miljardin Yhdysvaltain dollarin kansainvälinen joukkolaina 6 prosentin korolla. Kaikki kolme suurta luottoluokituslaitosta ovat palauttaneet Islannin investointiluokkaan. Finanssisektorin ja muiden sektoreiden heikot taseet kuitenkin merkitsevät edelleen huomattavia riskejä talouden ja rahoitusjärjestelmän vakaudelle. Pääomarajoitusten poistaminen on edelleen keskeinen poliittinen haaste.

Taloudellisten jäsenyyssehtojen osalta Islannin voidaan katsoa olevan toimiva markkinatalous. Finanssialan heikkoudet ja pääomanliikkeiden rajoitukset kuitenkin edelleen estävät resurssien tehokasta kohdentamista. Jos Islanti edelleen korjaa rakenteellisia heikkouksia asianmukaisella makrotalouspolitiikalla ja rakenneuudistuksilla, sen pitäisi keskipitkällä aikavälillä selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Politiikkayhdistelmä, jossa keskitytään voimakkaasti valuuttakurssin vakauttamiseen, julkisen talouden tervehtyttämiseen ja kotimaisen velan uudelleenjärjestelyyn on tukenut makrotalouden vakauden palautumista. Rahapolitiikkaa on tiukennettu inflaation kiihtyessä, ja valuuttakurssi on saatu pysymään melko vakaana. Julkisen talouden vakauttamista on jatkettu tuloihin ja menoihin kohdistuvilla lisätoimenpiteillä vuosien 2011 ja 2012 talousarvioissa. Julkisen talouden jälleenerahoitusriskien pienentämiseksi ja paikallishallinnon rahoituksen vahvistamiseksi on toteutettu toimenpiteitä. Kauppatase säilyi ylijäämäisenä ja vaihtotase suurin piirtein tasapainossa. Työttömyysasteen aleneminen ja viime aikoina lisääntynyt työllisyys viittaavat siihen, että työmarkkinatilanne on jonkin verran kohentunut. Maan perusinfrastruktuuri on hyvä ja luonnonvarat runsaat. Työmarkkinat ovat joustavat, ja niille on ominaista korkea osallistumisaste.

Makrotaloudellinen haavoittuvuus on kuitenkin edelleen huomattava. Vuotuinen inflaatio on pysytellyt tavoitetta korkeampana, ja inflaatio-odotukset ovat korkeita. Valuuttakurssin vakauden säilyttäminen on yhä haastavaa. Julkisen talouden riskeistä ei ole päästy. Julkinen ja yksityinen velka on vielä velkojen uudelleenjärjestelyn jälkeenkin suuri. Kotitalouksilla ja yrityksillä on edelleen suuria ongelmia. Pankkien omaisuusserien laatuun liittyy huomattavia epävarmuustekijöitä ja maksujen laiminlyönnit ovat edelleen yleisiä. Työttömyysaste on edelleen noin 7 prosenttia, mikä on Islannissa lähes ennennäkemättömän korkea taso. Työttömyys koskee erityisesti nuoria, ja pitkäaikaistyöttömien osuus on suuri. Makrotaloutta vakautetaan tilanteessa, jossa taloutta suojellaan tilapäisin pääomanliikkeiden rajoituksin, jotka on poistettava. Tietyillä aloilla on korkeita markkinoillepääsyn esteitä, jotka haittaavat kasvua, investointeja ja kehitystä. Teollisuuden rakenne on edelleen varsin yksipuolinen.

Islannin **kykyä täyttää jäsenyysvelvoitteet** arvioitiin edelleen ottaen huomioon myös Islannin osallistuminen Euroopan talousalueeseen (ETA). Yleinen valmistautuneisuus EU:n säännösten vaatimusten täyttämiseen on edelleen hyvä, erityisesti siksi, että Islanti osallistuu Euroopan talousalueeseen.

Icesave-kiista on ratkaisematta, vaikka edistystä on tapahtunut. Joulukuussa 2011 EFTAn valvontaviranomainen nosti kanteen Islantia vastaan EFTAn tuomioistuimessa. Kanne koskee sitä, että Islanti ei ole noudattanut direktiiviä talletusten vakuusjärjestelmistä eikä syrjimättömyyttä koskevaa ETA-sopimuksen 4 artiklaa. Islanti on kiistänyt väitteet ja

esittänyt niiden hylkäämistä. Eräät EU:n ja EFTAn jäsenvaltiot ovat toimittaneet tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia. Euroopan komissio on esiintynyt EFTAn tuomioistuimessa EFTAn valvontaviranomaisen tukena. Sittemmin *Landsbanki Íslands hf:n* purkamisesta saadut kaksi ensimmäistä osamaksua suoritettiin ensisijaisille velkojille joulukuussa 2011 ja toukokuussa 2012.

Liittymisneuvottelut ovat edelleen edenneet. Tarkastelujakson aikana avattiin 14 neuvottelulukua, joista kahdeksan on toistaiseksi suljettu. Yli puolet kaikista neuvotteluluvuista (eli 18) on nyt avattu, ja kymmenen niistä on suljettu toistaiseksi.

Kaiken kaikkiaan valmistelut jäsenyysvelvoitteiden täyttämiseksi ovat jatkuneet ETA-sopimuksen piiriin osittain kuuluvilla osa-alueilla sekä ETA-sopimuksen ulkopuolelle jäävien lukujen osalta. Islannin lainsäädäntö on edelleen pitkälti yhdenmukaista EU:n säännösten kanssa, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä ETA-sopimuksen piiriin kuuluvilla osa-alueilla, joita ovat muun muassa tavaroiden vapaa liikkuvuus, työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisoikeus ja palvelujen tarjoamisen vapaus, julkiset hankinnat, yhtiöoikeus, immateriaalioikeudet, kilpailu sekä tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet.

Edistymiskertomuksessa vahvistetaan, että haasteita on seuraavilla aloilla: finanssipalvelut, maatalous ja maaseudun kehittäminen, ympäristö, kalastus, pääomien vapaa liikkuvuus, elintarviketurvallisuus, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikka, verotus ja tulli.

Hallinnollisten valmiuksien osalta olisi edelleen kiinnitettävä huomiota siihen, että henkilöstöä ja määrärahoja on käytössä EU:hun liittymiseen liittyviin välttämättömiin valmisteluihin.

Islannin lainsäädäntö on *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* osa-alueella edelleen erittäin hyvin linjassa EU:n säännösten kanssa. Lisätoimia tarvitaan horisontaalisten toimenpiteiden ja uuden ja vanhan lähestymistavan mukaisen tuotelainsäädännön osalta sekä hallinnollisten valmiuksien suhteen, myös markkinavalvonnassa.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännösten kanssa on edelleen korkealla tasolla *työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* osalta. Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisessa on edistytty hyvin. Islannin on ulotettava sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevat säännöt myös laillisesti maassa oleskeleviin kolmansien maiden kansalaisiin ja jatkettava valmisteluja sähköisen tiedonvaihtojärjestelmän perustamiseksi.

Sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskeva lainsäädäntö on pitkälle yhdenmukainen unionin säännösten kanssa. Kolmas postidirektiivi edellyttää vielä Islannin lainsäädännön mukauttamista, ja voimassa olevat kalastusalan rajoitukset on poistettava.

Islanti soveltaa osaa *pääomien vapaata liikkuvuutta* koskevasta yhteisön säännöstöstä. Poikkeuksia on edelleen, ja ne liittyvät Islannin sijoitusrajoituksiin ja laajoihin pääomanliikkeiden rajoituksiin.

Julkisten hankintojen osalta Islanti on pitkällä. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen ja täytäntöönpano ovat edelleen tyydyttävällä tasolla lukuun ottamatta oikeussuojakeinoja ja puolustushankintoja koskevia direktiivejä.

Yhtiöoikeuden osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä. Täysi yhdenmukaistaminen yhtiöoikeutta sekä tilinpäätös- ja tilintarkastusstandardeja koskevan EU:n säännösten kanssa on vielä toteuttamatta.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännösten kanssa on edelleen korkealla tasolla *immateriaalioikeuksien* osalta, ja sillä on hallinnolliset valmiudet panna alan

lainsäädäntö täytäntöön. Täysi yhdenmukaistaminen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamista koskevan direktiivin kanssa on vielä toteuttamatta.

Kilpailupolitiikan osalta Islannin lainsäädäntö on suureksi osaksi yhdenmukaistettu EU:n säännösten kanssa. Valtiontukitoimenpiteet, joita Islanti on toteuttanut finanssikriisin seurauksena, ovat olleet valtiontukia koskevan EU:n säännösten mukaisia.

Finanssipalveluiden osa-alueella lainsäädäntö on hyvin lähellä EU:n säännöstä. Vaikka edistymistä on tapahtunut, työtä on jatkettava lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi uuden EU-säännösten kanssa sekä tehokkaan täytäntöönpanon ja riittävän valvonnan varmistamiseksi. Icesave-kiista on ratkaisematta. EFTAn valvontaviranomainen on nostanut kanteen Islantia vastaan EFTAn tuomioistuimessa.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstä. Audiovisuaalipolitiikkaa ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevan säännösten saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä on useita puutteita, jotka on korjattava.

Valmistelut on aloitettu *maatalouden ja maaseudun kehittämisen* osa-alueella, jolla Islannin politiikka ei ole EU:n säännösten mukainen. Maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevien EU:n vaatimusten noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä koskeva strategia ja suunnitteluajataulu on hyväksytty. Tarvittavat hallintorakenteet yhteisen maatalouspolitiikan kaikkien osa-alueiden täytäntöönpanemiseksi on perustettava.

Islannin lainsäädäntö ja hallinnolliset puitteet ovat osittain yhdenmukaisia *elintarvikkeiden turvallisuutta sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikkaa* koskevan EU:n säännösten kanssa. Yleisen elintarviketurvallisuuden ja elintarviketurvallisuutta koskevien sääntöjen osalta on edistytty jonkin verran. Lainsäädännössä on puutteita, jotka koskevat eläinten ja kasvien terveyttä, geneettisesti muunnettuja organismeja, uuselintarvikkeita ja eläinperäisiä tuotteita, joita ei ole tarkoitettu ihmisravinnoksi. Nämä puutteet on korjattava.

Islanti soveltaa edelleen kalastuksenhoitojärjestelmää, jolla on samanlaiset tavoitteet kuin EU:lla. Joissakin säännöissä on kuitenkin huomattavia eroja. *Kalastusalalla* voimassa olevat sijoittautumisvapautta sekä palveluiden ja pääomien vapaata liikkuvuutta koskevat rajoitukset eivät ole EU:n säännösten mukaisia.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännösten kanssa on *liikenteen* osa-alueella hyvällä tasolla. Maantieliikenteen turvallisuutta koskevien sääntöjen osalta on edistytty. Lento- ja maantieliikennettä koskevan EU:n lainsäädännön saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä on vietävä päätökseen.

Energialainsäädäntö on edelleen osittain EU:n säännösten mukaista. Lisätoimia tarvitaan öljyvarastoja, energiatehokkuutta ja energian sisämarkkinoita koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi sekä sääntelyviranomaisen riippumattomuuden ja hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi.

Verotuksen alalla Islannin lainsäädäntö on edelleen osittain yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa, ja hallinnolliset valmiudet ovat edelleen hyvällä tasolla. Tarvitaan lisätoimia, joilla saavutetaan tietotekniikan yhteenliitettävyys ja yhteentoimivuus verotusta koskevien EU:n IT-järjestelmien kanssa.

Talous- ja rahapolitiikan osalta Islannin lainsäädäntö on hyvin yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa. Puutteet lainsäädännön yhdenmukaistamisessa rahapolitiikkaa koskevan EU:n säännösten kanssa on vielä korjattava muun muassa vahvistamalla keskuspankin riippumattomuutta ja kieltämällä julkisen sektorin keskuspankkirahoitus.

Islanti soveltaa EU:n *tilastosäännöstöä* osittain. Suuri osa rekistereihin perustuvasta väestö- ja asuntolaskennasta on toteutettu. Tilastokeskukselle on kohdennettava riittävästi voimavaroja.

Islanti edelleenkin soveltaa ja panee täytäntöön huomattavaa osaa *sosiaalipolitiikkaan ja työllisyyteen* liittyvää EU:n säännöstöä. Euroopan sosiaalirahastoon osallistumista koskevat valmistelut on aloitettu, ja kokonaisvaltainen työllisyysstrategia on valmisteilla. Syrjinnän torjumista ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on saatettava päätökseen.

Islannin valmistautumisaste on *yritys- ja teollisuuspolitiikan* osa-alueella edelleen korkea. Finanssikriisi vaikuttaa yhä pk-yritysten rahoituksen saantiin.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus *Euroopan laajuisia verkkoja* koskevien EU-normien kanssa on edelleen hyvällä tasolla.

Aluepolitiikkaa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamista koskevien EU:n vaatimusten täyttämiseksi on laadittu kattava toimintasuunnitelma aikatauluineen. Islannin on nimettävä tuleva hallintoviranomainen ja valmistettava koheesiopolitiikan edellyttämät strategia ja ohjelma-asiakirjat.

Oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevat normit ovat Islannissa edelleen korkeat, ja korruption vastaisen politiikan puitteita on edelleen vahvistettu. Islanti vahvistaa edelleen jo ennestään korkeatasoista perusoikeuksien suojelua. Kansalaisten oikeuksia ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa vielä EU:n säännöstöä.

Islanti soveltaa edelleen Schengenin sopimusta, ja se on pitkälti yhdenmukaistanut lainsäädäntönsä EU:n säännösten kanssa *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* osa-alueella. Lisätoimia tarvitaan vielä lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi muun muassa maahanmuuttokysymysten, turvapaikka-asioiden ja oikeudellisen yhteistyön osa-alueilla.

Islanti on edelleen osallistunut aktiivisesti EU:n puiteohjelmaan *tieteen ja tutkimuksen* alalla. Islanti on edistynyt valmisteluissaan EU:hun ja Euroopan tutkimusalueeseen liittymisen osalta hyvin.

Islannin lainsäädäntö on *koulutuksen ja kulttuurin* alalla pitkälti yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa, ja se on edelleen osallistunut useisiin EU:n koulutus- ja kulttuuriohjelmiin.

Ympäristöä ja ilmastonmuutosta koskevat lainsäädännölliset ja hallinnolliset puitteet ovat edelleen pitkälti EU:n säännösten mukaisia, ja niitä on edelleen vahvistettu. Luonnonsuojelua, veden laatua ja ilmastonmuutosta koskeva lainsäädäntö ei ole vielä täysin yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa. Islannin on ratifioitava Espoon ja Rotterdamin yleissopimukset.

Kuluttajien ja terveyden suojelun osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä. Kansanterveyden osa-alueella on edelleen edistytty. Lisätoimet ovat tarpeen, jotta kuluttajansuojalainsäädäntö voidaan vielä puuttuvilta osin yhdenmukaistaa EU:n säännösten kanssa.

Tulliliiton osalta Islanti pitkälti soveltaa EU:n säännöstöä. Valmistelut on aloitettu, jotta EU:n lainsäädännön tehokas täytäntöönpano olisi mahdollista heti liittymisen jälkeen. Vielä on korjattava puutteet, jotka koskevat lainsäädännön yhdenmukaistamista tulliliittoa koskevan EU:n säännösten kanssa. Puutteet koskevat tullitariffia, yleisiä tullisääntöjä, alkuperäsääntöjä, taloudellisesti vaikuttavia tullimenettelyjä, turvallisuussääntöjä ja tullimaksujen poistamista. EU:hun liittyvien tietojärjestelmien yhteenliitettävyyttä koskevia valmisteluja on jatkettava.

Ulkosuhteiden osalta Islannin lainsäädäntö on pitkälti yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa. Edistymistä on tapahtunut sikäli, että Islanti ja EU ovat sopineet säännöllisten kauppapolitiikkaa koskevien kokousten pitämisestä.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännösten kanssa on edelleen korkealla tasolla *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* osalta. Painoarvo, jonka Islanti antaa arktisen alueen politiikalle, korostaa sen sitoutumista aktiiviseen rooliin Pohjois-Euroopan alueellisissa järjestöissä.

Islannin *varainhoidon valvontajärjestelmä* on osittain kansainvälisten normien ja EU:n parhaiden käytänteiden mukainen. Julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevan asiakirjan valmistelua, sisäisen tarkastuksen perustamista, ulkoista tarkastusta koskevien INTOSA:n standardien noudattamisen varmistamista ja EU:n taloudellisten etujen suojaamista koskevaa työtä on jatkettava.

Islannin lainsäädäntö on edelleen pitkälti *varainhoitoa ja talousarviota koskeviin säännöksiin* liittyvien politiikan alojen mukaista. Hallinnollisia valmisteluja omien varojen järjestelmän luomiseksi on tehostettava. Koordinointirakenne on vielä virallisesti perustettava.